

**Commentariorum ac disputationum, in tertiam partem divi
Thomae tomi quinque**

Priorum vigintisex Quaestionum eius Partis expositionem complectens

Suárez, Francisco

[Köln], 1617

Disputatio XLIX. De filiatione Christi in ordine ad Deum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93775](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-93775)

in fili
Dei ado-
ptiu.
Concilium
Constant.
1. Ioan. 3.
2. Timot. 2.
1. Cor. 10.
Apocal. 3.

quia non sunt per voluntatem Dei ad hereditatem præordinati. Sed est plusquam falsa sententia, & in virtute damnata in Concilio Constantensi, sess. 8. & 15. ubi contra Ioan. Hus definit, præfatos posse aliquando esse iustos, & viua membra Ecclesie. Et e contrario prædestinatum, si in peccato mortali sit, pro tunc non esse filium Dei, sed filium iræ. Vnde 1. Ioan. 1. generaliter dicitur, *Qui facit peccatum, ex diabolo est, & e contrario, Omnis, qui natus est ex Deo, peccatum non facit, quoniam semen ipsius in eo manet, & infra subdit, In hoc manifesti sunt filij Dei, & filij diaboli.*

Ad fundamentum autem Gabrielis respondetur reprobum non esse ordinatum ad hereditatem per voluntatem absolutam, qua illum Deus elegerit ad gloriam, sed per voluntatem antecedentem dandi gloriam: cum qua coniuncta fuit voluntas efficacis dandi gratiam, & ius ad gloriam pro aliquo tempore. nã hoc est satis, ut pro illo sit filius, & hæres. Quia reuera, si in eo statu decederet, re ipsa consequeretur hereditatem, iuxta illud 2. ad Timot. 2. ubi postquam Paul. de prædestinatis, & reprobis, & de vasis aureis, & fictilibus locutus est, concludit. *Si quis ergo emundauerit se ab istis, eris vas in honorem sanctificationis, & utile Domino, & ideo 1. ad Corinth. 10. admonet iustum, dicens, Qui stat, videat ne cadat, & Apocal. 3. Tene quod habes, ut nemo accipiat coronam tuam. E contrario verò licet prædestinatus sit electus, & præordinatus ad gloriam per absolutam Dei voluntatem tamen non est verè filius, donec effectum illius voluntatis recipiat, saltem quoad iustificancem gratiam: sicut non dicitur esse creatura, donec actu creetur, quamvis ab æterno habuerit Deus voluntatem creandi illam.*

ARTICVLVS IV.

Utrum Christus, secundum quod homo, sit Filius Dei adoptiuus.

339.
Infr. q. 32.
art. 3. q. 43.
art. 1. col. 2.
q. 2. d. 10.
q. 2. art. 2.
q. 3 & 4.
cont. cap. 4.
q. 2. art. 1.
ad 1.
Libro 2. de
Trinitate.
med. ca. 15.
ante med.
tom. 7.

AD quartum sic proceditur. Videtur, quod Christus, secundum quod homo, sit Filius Dei adoptiuus. Dicit enim Hilarius * de Christo loquens, *Potestatis dignitas non admittitur, dum carnis humanitas adoptatur. Ergo Christus, secundum quod homo, est filius adoptiuus.*

2. Præterea, Augustinus * dicit in lib. de prædestinat. Sanctorum, quod ea gratia fit ab initio fidei homo quicumque Christianus, qua gratia homo ille ab initio suo factus est Christus. Sed alij homines sunt Christiani per gratiam adoptionis. Ergo & ille homo est Christus per adoptionem, & ita videtur esse filius adoptiuus.

3. Præterea, Christus secundum quod homo est seruus. Sed dignus est esse filium adoptiuum, quam seruus. Ergo multo magis Christus, secundum quod homo, est filius adoptiuus.

In lib. de
incarn. dom.
nat. Adoptiuum filium, non dicimus filium esse natura, sed
fac. ca. 8. in
p. 10. 2.

Sed contra est, quod Ambrosius * dicit in libro de incarnatione domini, *Adoptiuum filium, non dicimus filium esse natura, sed cum dicimus natura esse filium, qui verus est filius. Christus autem est verus & naturalis Dei filius, secundum illud. 1. Ioan. 1. v. 1. Vt simus in vero filio eius Iesu Christo, ergo secundum quod homo, non est filius adoptiuus.*

59. q. 32. ar.
2. & 3. art.
p. 10. 2. in cor.
po & locu
tibi g. 12.

Respondet dicendum, quod filiatio proprie conuenit hypostasi, vel persone, non autem nature: vnde & in prima parte dictum est *, quod filiatio est proprietas personalis. In Christo autem non est alia persona vel hypostasis, quam in creatura, cui conuenit esse filium per naturam. Dictum est autem supra, quod filiatio adoptionis est participata similitudo filiationis naturalis. Non autem recipitur, aliquid dici participatiue, quod per se dicitur. Et ideo Christus, qui est Filius Dei naturalis, nullo modo potest dici filius adoptiuus. Secundum autem illos, qui ponunt in Christo duas personas, vel duas hypostasies, seu duo supposita, nihil ra-

tionabiliter prohiberet Christum hominem dici filium adoptiuum.

Ad primum ergo dicendum, quod sicut filiatio non proprie conuenit nature, ita nec adoptio. Et ideo cum dicitur, quod carnis humanitas adoptatur, impropria est locutio. Et accipitur ibi adoptatio pro vnione humane nature ad personam filij.

Ad secundum dicendum, quod similitudo illa Augustini est intelligenda, quantum ad principium: quia scilicet, sicut sine meritis quilibet homo habet, ut sit Christianus, ita iste homo sine meritis habuit, ut esset Christus. Est tamen differentia, quantum ad terminum: quia scilicet Christus per gratiam vnionis est filius naturalis, alius autem per gratiam habitualis est filius adoptiuus. Gratia autem habitualis in Christo non facit de non filio filium adoptiuum, sed est quidam effectus filiationis naturalis in anima Christi, secundum illud Ioan. 1. Vidimus gloriam eius quasi Vnigeniti a Patre, plenum gratia & veritate.

Ad tertium dicendum, quod esse creaturam & etiam seruutis, vel subiecto ad Deum, non solum respicit personam, sed etiam naturam: quod non potest dici de filiatione. Et ideo non est similitudo.

COMMENTARIVS.

Responso D. Thom. est, cum Christus sit filius Dei naturalis, nullo modo dici posse filium adoptiuum. Quæ assertio, & ratio qua D. Thom. illam probat, difficultatem habent, quæ prolixiori expositione indiget, quam sequenti disputatione tractemus.

DISPUTATIO XLIX.

In duas Sectiones distributa.

De filiatione Christi in ordine ad Deum.

QUOD Christus Dominus, ut est Verbum Patris, sit filius Dei naturalis, ut articulum fidei supponimus, contra Arianos hæreticos. Vnde sequitur contra Nestor. & alios, qui duas personas in Christo posuerunt, absolute, & simpliciter Christum hominem esse filium Dei naturalem per communicationem idiomatum, iuxta illud 1. Ioan. 5. Sci-
mus, quoniam Filius Dei venit, & dedit nobis sensum, ut cognoscamus verum Deum, & simus in vero Filio eius, hic est verus Deus. Et idem colligit Adrianus Papa in Epistola ad Episcopos Hispan. & Concilio Francoford. ex variis locis Scripturæ, in quibus Christus dicitur proprius filius Dei, Matth. 16. Tu es Christus Filius Dei viui. Luc. 1. Hic erit magnus, & filius Alisani vocabitur. Ideoque & quondam natus ex te sanctum, vocabitur Filius Dei. & ad Roman. 8. Proprio Filio suo non pepercit. Et ideo notant, Christum singulariter loqui de Patre suo Ioan. 5. Pater meus v. que modo operatur. Ioan. 10. Pater meus, quod dedit mihi, maius omnibus est. Ioan. 17. Pater clarifica Filium tuum. Ioan. 20.

Ascendo ad Patrem meum, & Patrem vestrum. Hac distinctione indicans, aliter esse Patrem suum, aliter nostrum. Vnde etiam aduertunt nunquam communi affectu dixisse nobiscum. Pater noster, sed, Pater vester, vel, Pater meus, ut patet Matth. 5. 6. & 7. Denique ad hoc probandum congerunt varia Sanctorum testimonia, quæ non oportet referre, quia suppositis, quæ de vna persona Christi, & de communicatione idiomatum dicta sunt, nulla in hoc est difficultas. His ergo suppositis, duo in hac disputatione examinanda supersunt. Primum, an filiatio diuina conueniat Christo homini, non solum per communicationem idiomatum, sed etiam formaliter, in quantum homo est. & deinde, qualis sit ista filiatio.

SECTIO

SECTIO I.

An Christus, in quantum homo, verè, ac propriè possit dici Filius Dei.

Ratio dubij est primò, quia Christus in quantum homo non est Deus, ut supra q. 16. dictum est: ergo in quantum homo non est Filius Dei, quia Filius Dei est Deus. Secundo, quia, si in quantum homo est Filius Dei: ergo in quantum homo habet relationem filiationis ad Deum, sed omnis relatio, quæ Christus in quantum homo habet ad Deum, refertur ad totam Trinitatem: ergo Christus in quantum homo erit Filius totius Trinitatis, atque adeo Spiritus sancti, & Verbi, quod est absurdissimum. Minor probatur, quia Christus in quantum homo est effectus totius Trinitatis. Tertio, quia Christus in quantum homo non est Filius Dei naturalis, quia non procedit à Patre per æternam generationem in quantum homo. Neque est Filius adoptivus, quia non est persona extranea: ergo non est Filius.

Propter hæc argumenta nonnulli existimant, licet certum ac de fide sit, dicere Christum simpliciter, & absolute loquendo esse Filium Dei, tamen cum illa determinatione, in quantum homo, id non posse verè affirmari. Sed hæc sententia est sine dubio falsa. Unde ad explicandam veritatem advertendum est primum, filiationem ad Deum variis modis accipi posse, primò propriissimè pro filiatione naturali, ac personali, qua constituitur secunda persona Trinitatis, certum autem est, Christum ut hominè non referri ad Deum hac filiatione. Secundo, impropriissimè, & valde analogicè pro relatione creaturæ ad Deum, prout dicitur Deus plurius pater, & de hac etiam non agimus, quomodo enim Christus ut homo sit creatura, supra explicatum est. Tertio pro filiatione fundata in gratia habituali, quæ in puris hominib⁹ est filiatio adoptiva. Quarto, pro filiatione, si quæ esse potest fundata in gratia vniuersali, & de his duabus hoc loco disputamus, & præsertim de vltima. Secundo est advertendum, illam particulam, in quantum, posse reduplicatiuè & specificatiuè teneri, hic autem non sumi priori modo: cum quia certum est humanitatem non esse rationem, & causam, ob quam Christus est Filius Dei, quia ex reduplicatiua propositione licet vniuersalem inferre: consequens autem falsum esse constat, quia non agimus de Filio Dei sub ealariissima, & metaphorica significatione, qua omnis creatura, & præsertim rationalis, potest dici Filius Dei: sed agimus de altiori filiatione diuina, quæ includit communicationem eiusdem beatitudinis, & diuine hereditatis. Sumitur ergo illud, in quantum, specificatiuè, ut sensus sit, an Christus in humanitate subsistens habeat in humanitate ipsa habitudinem aliquam, seu relationem filij ad Deum.

Dico ergo primò, Christus in quantum homo est Filius Dei. Hæc conclusio sumitur ex D. Thom. & autoribus citandis conclusionem sequenti. Ex primo colligi potest ex Adriano Papa, & Concilio Francoford. locis citatis: ex professo enim probare videntur Christum non solum secundum diuinitatē, sed etiam secundum humanitatem esse Filium Dei naturalem, ergo multò magis docebunt esse Filium Dei. Vnde Adrianus ponderans verbum illud ad Rom. 8. Proprio filio suo non peperit, sed pro nobis omnibus tradidit illum, inquit, scimus, quia non est traditus secundum diuinitatem, sed secundum id, quod verus homo erat, illum nimirum, qui traditus est, hominē ipsum, Apostolus proprium Dei filium protestatur, & inferius exponens similiter illud Matth. 3. & 17. Hic est filius meus dilectus, inquit, super quem descendit Spiritus sanctus in specie columbe, super Deum, an super hominem? & infra, Secundum id, quod homo est, Spiritus

sanctum super se venientem suscepit: deo ergo hominis filio, super quem Spiritus sanctus descendit, licet vnus sit Dei & hominis Filius, vox Patris inuocat, dicens, Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacuit. Si secundum diuinitatem dixisset, nequaquam diceret, in quo mihi bene complacuit, sed tantummodo, in quo mihi bene placuit, dum ergo dicit complacuit, totam simul Trinitatem comprehendit, quia in homine Christo tota complacuit Trinitas. Animaduertit, quia nihil vobis refert, ut secundum diuinitatem tantummodo credatis dixisse Patrem, Hic est Filius meus dilectus, sed potius secundum humanitatem, super quem Spiritus sanctus dicitur descendisse. Alia multa similia habentur tam in illa epistola, quam in alia totius Concilij. Sed hæc omnia, verum fatear, non admodum cogunt, quia ut infra sectione 2. ostendam, ferè in omnibus similibus locutionibus huius Concilij, illa particula, in quantum homo, seu, secundum humanitatem, non designat formaliter naturam humanam, seu personam humanam, ut sic, sed solum suppositum Verbi sub natura humana subsistens, ita ut sensus solum sit, illud ipsum suppositum in natura humana subsistens esse Filium Dei naturalem, & neque esse aliud suppositum illius humanæ naturæ, præter Filium Dei naturalem, neque suppositum illud desinere esse Filium Dei naturalem, propter vniionem cum humana natura. Denique intendunt, hunc hominem Christum non denominatione tantum, sed verè, ac propriè esse Filium Dei naturalem, quo sensu dixit D. Thomas supra quæstione 16. artic. 1. hanc locutionem esse veram, Christus secundum quod homo est Deus. Et eodem modo certum est, Christum in quantum hominē esse Filium Dei per se sententiam & naturalem. Propter hanc ergo expositionem non sumitur ab his testimoniis argumentū efficax: potest tamen sumi probabile, vel quia alius sensus probabilis est, vel quia multa, saltem obiter, dicuntur in illo Concilio, quibus hoc ipsum indicatur, ut in sequentibus videbimus latius. Secundo probari potest conclusio, quia in Scriptura sacra, vniū hypostatica dici solet generatio, & Christus ut homo dicitur singulariter à Deo genitus: ergo ut homo, est specialiter ratione Dei filius. Pater consequentia, quia generationi respondet filiatio in rebus viuētib⁹, & perfectis. Antecedens patet ex illo, Generationem eius quæ enarrabit⁹. Isaia 53. quod, licet aliis modis exponi possit, tamen de mysterio Incarnationis exponitur à multis Patrib⁹, ut citat⁹ supra disput. 3. sectione 1. Similiter facit illud Psal. 2. Dominus dixit ad me, Filius meus es tu, ego hodie genui te. Quod licet alios etiam sensus habeat, tamen de hoc mysterio intelligitur ab August. libro de Trinitate & vnitare Dei cap. 11. & aliis, quos sequent. tomo referam, disputatio 45. sectione 1. Hinc Christus, ut homo loquens, Deum singulari modo appellat Patrem suum, Ioan. 20. Ascendo ad Patrem meum & Patrem vestrum. Vbi licet de Patre propriè, id est, de prima persona Trinitatis loquatur, ut aperte exponit Adrianus dicta epistola, & Cyrillus cum Concilio Alexand. epist. 10. & Athanasius lib. de Incarnatione Christi, & Damascenus libro 4. de fid. capite 8. nihilominus & Christus homo est, qui loquitur, & ut homo loqui videtur, ut verbum, ascendens, & relatiuum, meum, satis indicare videntur. Denique facit, quod sæpe Patres dicunt, Christum ut Deum, esse vnigenitum Dei, ut hominē vero esse primogenitum in multis fratrib⁹, ut dicitur ad Roman. 8. seu primogenitum omnis creatura, ut dicitur ad Coloss. 1. & exponitur in Concilio Sardicensi, in epistola ad omnes fideles, & Hieronymo & Anselmo ibi, & optimè à Cyril. Alexand. libro de fide ad Theodolum, & libro primò de fide ad Regin. in ostensione, quod Christus sit Deus, ex Epistola ad Hebræos, Vbi de Christo ut homine interpretari videtur illud ad Hebræos primo, Locutus est nobis in Filio, quem con-

Adrianus
Pap.
Concilium
Francoford

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

Adrianus

fituit heredem vniuersorum : Hoc enim proprie in Christum ut hominem conuenire videtur, quia ut Deus non constituitur heres, sed natura sua est Dominus omnium simul cum Patre. Et hinc tertio formatur ratio, quia Christus in quantum homo, seu in humanitate sua, est particeps diuinæ beatitudinis, seu hereditatis, ergo in ipsa humanitate habet ius ad hereditatem illam, ergo secundum illam humanitatem est filius multo perfectior, & excellentior quam alij. Et confirmatur, quia homines iusti vocantur filij Dei, & heredes, ergo multo magis Christus etiam ut homo, nam ipse est primarius heres, alij verò eius coheredes, vt ad Roman. 8. dicitur.

Rom. 8.

Vnde tandem confirmatur, quia si gratia accidentalis homines constituit filios, cur non magis gratia vniōis constituit Christum ut hominem Dei filium? Vbi optimè accomodantur illa eiusdem Domini verba, Ioan. 10. *Sic illos dixit Deus, ad quos sermo Dei factus est, quem Pater sanctificauit, & misit in mundum, vos dicitis, Quia blasphemamus, quia dixit, Filius Dei sum.* Illa enim verba de sanctificatione Christi ut hominis, per vniōem humanitatis ad verbum intelligunt Achanas. Chryf. Hilar. quos ibi refert Cardinalis Toletus. Ergo ratione illius sanctificationis verè dicitur filius, etiam ut homo.

Christus ut homo est Filius Dei ratione vniōis hypostaticæ.
D Thom. Doctor in sermo.

Ex his infero, & dico secundo. Proprium fundamentum huius relationis, seu filiationis diuinæ, quæ conuenit Christo ut homini, est ipsa gratia vniōis. Hanc conclusionem colligo ex D. Thom. in hoc art. 4. ad secundum, & ex Magist. & Bonauent. & alijs Doctoribus 3. dist. 10. eiq. fauent Adrianus Papa, & Concil. Francoford. locis citatis. Et ratione probatur ex iis, quæ suprà q. 7. de sanctificatione Christi per gratiam vniōis dicta sunt. Sicut enim ille homo, etiam in quantum homo, id est, in humanitate ipsa, est sanctus, & summè gratus Deo, ita ex vi eiusdem vniōis habet ius proprium, & intrinsecū ad diuinam hereditatem in ipsa humanitate suscipiendam, ergo ex vi illius est etiam filius Dei. Et ex solutionibus argumentorum hæc veritas magis explicabitur & confirmabitur.

Obiectio.

Responsio.

Obiectio.

Responsio.

Obiici tamen potest, quia gratia vniōis non potest esse fundamentum alicuius relationis realis, sed relatio filiationis diuinæ oportet, vt sit realis, vt suprà dictum est de filiatione adoptiua, & magis verū esse oportet de filiatione naturali. Respondetur hæc relatione filiationis fundatam in gratia vniōis nō esse realem, sed rationis (vt argumentum recte probat) hæc enim filiatio, cum conueniat Christo homini, in quantum homo est, seu in humanitate ipsa, temporalis est, conueniens Christo, solum ex eo tempore, ex quo homo est, illius autem fundamentum est persona Verbi hypostaticè vnita humanitati, & formaliter illam sanctificans, & præbens huic homini, vt sic, ius ad diuinam beatitudinem: & ideo non potest esse relatio realis, quia relatio immediatè recipitur in proximo fundamento, at vero persona diuina non est capax relationis realis, aduentitiæ, & temporalis. Vnde sicut esse sanctum, & gratum per gratiam vniōis, non addit humanitati physicam entitatem præter ipsam personam diuinam vnitam sed moralem dignitatem: ita etiam esse Filium Dei hoc modo, non addit realem entitatem, seu relationem præter gratiam vniōis, sed explicat illam dignitatem sub alia relatione rationis, quæ explicat ius, quod ille homo habet ex vi vniōis ad æternam beatitudinem, ratione cuius verè dicitur esse debita, & connaturalis illi.

Sed inferet aliquis, hæc ratione ipsam humanitatem posse dici filiam Dei, sicut potest dici grata, aut beata, aut sancta: & fortasse non deerunt, qui cum Scoto sentiant, hoc non esse inconueniens. Verius tamen negatur sequela, iuxta communem modum loquendi Philosophorum, quem obseruare oportet.

ter, relatio enim filiationis non denominat naturā, sed suppositum, quod est vltimus generationis terminus: vnde sicut operationes tribuuntur supposito, & non naturæ, quamuis per naturam, seu in natura conueniant supposito: ita etiam esse heredem, seu habere ius ad hereditatem, est propria denominatio suppositi, non naturæ, & idem est de relatione filij. Item quia per vniōem non fuit producta humanitas, sed assumpta, productus autem fuit Christus ut homo: est autem filius, qui producit, non verò natura, quæ assumitur seu vnitur.

Dubium.

Sed quæres tandem, an ratione gratiæ habitualis possit etiam dici Christus in quantum homo Filius Dei. Videtur enim ex dictis sequi, ita esse affirmandum, tum quia licet Christus fuerit sanctificatus per gratiam vniōis: tamen etiam per habituales habuit veram sanctificationem, & proportionem, & ius ad supernaturalem hereditatē, & beatitudinē: ergo etiam ratione gratiæ habitualis potest dici filius Dei, non minus, quam alij iusti: tum etiam, quia secundum eam gratiam fuit suo modo spiritaliter genitus, sicut sunt alij Sancti: ergo ad eam generationem consecuta est filiationis relatio. Vnde sicut Christus ut homo dicitur filius Virginis, propter humanam generationem ex illa: ita dici poterit filius Dei, propter spiritualem generationem ex illo per gratiam habituales. Aliunde vero obitare videtur, quia hoc videtur aliquo modo sapere errorē Nestorij, quia dicebat Christum esse filium per gratiam accidentalem. Sed hoc argumentū parui momenti est, quia Nestorius non tam errabat in asserenda filiatione per gratiam habituales, quam negando veram gratiam vniōis, & filiationem naturalem. Difficiliora videntur, quæ in principio proposita sunt, sed illa etiam statim dissoluentur.

Nihilominus tamen dicendum est, hic posse esse questionem de re, vel de denominatione, & modo loquendi. Quoad rem, existimo animam Christi accepisse gratiam habituales per actionem propriam distinctam ab actione vniōis & eiusdem rationis cum actione, qua gratia producit in quacunque anima, vel angelo: quia terminus est eiusdem rationis, & modus productionis similiter. Nam licet dicatur illa gratia habitualis debita Christo ratione vniōis, tamen physicè non manauit, seu resultauit ex ipsa personalitate Verbi vnita humanitati, quæ per se, & ut sic actiua non est, sed per propriam actionem fuit effecta, vt supra questione 7. latè probatum est. Illud autem debitum, tantum est quoddam morale ius, quatenus consentaneum est, & naturæ rei proportionatum, vt habenti priorem gratiam, scilicet vniōis, posterior, seu habitualis conferatur. Et hinc fit, ex hac actione, qua producta fuit gratia habitualis in Christi anima, resultasse in Christo ut homine relationem ad Deum fundatam in ipsa gratia, quæ sit velut relatio effectus ad causam, eiusdem rationis cum relatione ad Deum, quæ resultat in homine iusto ex vi illius actionis, per quam iustus fit. Nam sicut gratia habitualis in Christo, & in nobis est eiusdem rationis, ita & hæc actio, & relatio, quæ per illam resultat. Neque enim huic relationi obitare potest personalitas increata, quia licet de relatione resultante ex humana Christi generationi substantiali, adhuc sub iudice sit, an possit esse realis, nec ne, propter incapacitatem personæ, tamen de relationibus, quæ consequuntur actiones, passionibus, aut formas accidentales, nemo vnquam dubitauit, quin potuerint in Christo esse reales, si in alijs hominibus tales sunt: quia hæc non attingunt ipsum suppositum substantiale secundū se, sed tantum mediante natura, sicut & alia accidentia, in quibus ipse fundatur. Vnde non videtur dubium, quin relatio similitudinis fūdata in albedine fuerit realis in Christo, sicut in alijs hominibus, & similiter relatio patientis, cum patiebatur, vel calefiebat, &c. ergo

Responsio.

*Christus
ut homo
non dicitur
proprie Fi-
lius Dei ra-
tione gra-
tia habi-
tuali.*

ergo idem erit de relatione fundata in gratia habi-
tuali, quæ res apertius constabit seft. seq. explicando
rationem D. Tho. Ad do tamē nihilominus, quam-
vis hæc relatio in aliis hominibus habet rationem
filiationis, tamen in Christo non proprie recipere
hanc denominationem, & ideo non proprie posse
dici Christum vt hominem Filium Dei ratione gra-
tiæ habitualis, sed vnionis tantum. Ratio huius est,
quia filiatio proprie significat relationem resultantem
ex aliqua actione, qua per se primò producit
is, qui filius nominatur, vel ex non filio efficitur: sic
enim inter homines filiatio naturalis consequitur
physicam generationē, qua per se primò filius pro-
ducitur: filiatio autem adoptiua consequitur actionem
moralem, qua adoptatur in filium is, qui filius
nominatur. At verò gratia habitualis Christi & sup-
ponit illum esse Filium Dei per gratiam vnionis, &
licet physicè fiat per propriam actionē, tamen, cum
illa gratia collata sit ratione gratiæ vnionis, nō cen-
setur per se primò fieri, sed veluti consequi aliā for-
mam, & ideo relatio inderesultans non potest pro-
prie filiatio nominari.

*Responsio
ad argu-
menta.*

Ad argumenta in principio posita, ad primū
respondetur ex supradictis, verum esse, Christum
vt hominem non posse dici Filium Dei proprie per
essentiam, & æternam generationem, sicut est filius
Dei, in quantum est Deus, sumendo proprie, forma-
liter, & specificatiue particulam illam, in quantum,
vt supra explicatum est, & docuerunt expresse D.
Tho. & Caiet. quæst. sequenti, art. 2. ad 1. & facile
conuincitur potest, quia Christus vt Deus, est filius na-
turalis per æternam generationem, & nature æqua-
litatem, & identitatem at vero vt homo non habet
hanc æqualitatem cum Patre, sed est minor illo, ne-
que vt homo procedit à Patre per æternam genera-
tionem. Præterea Christus vt Deus fruatur beatitu-
dine per essentiam, non tamen vt homo, quia vt sic
non videt Deum per increatam visionem, sed illius
participationem creatam suscipit. Deniq; argumē-
tum factum hoc conuincit, quia Christus vt homo
non est Deus, ergo neque filius Dei in hoc sensu. Ni-
hilominus tamen alia ratione dicim⁹, Christum vt
hominem esse filium Dei per gratiam vnionis: quia
per illam effectū est, vt ipsa humanitas verè, ac pro-
prie sit substantialis natura ipsius filij Dei naturalis,
atque adeo vt huic homini debeatur etiam in sua
humanitate diuina hereditas, & beatitudo, & con-
sequenter, vt etiam in quantum homo sit filius, &
hæres. Hæc ergo relatio distincta est à relatione fi-
liationis æternæ, distinctamq; habet rationem fun-
dandi, scilicet gratiam vnionis, distinctumque ter-
minum, vt latius explicabatur seft. seq. In hoc ergo
sensu ad argumentum primum negatur cōsequen-
tia, quia non dicimus Christum vt hominem esse fi-
lium Dei eo modo, quo Verbum est Deus per essen-
tiam, sed eo modo quo in quantum homo est hæ-
res vnioerorum, ratione gratiæ vnionis: de qua re
dicetur latè seft. sequenti, & ibi etiam tertium argu-
mentum dissoluetur.

*Christus in
quantum
homo quo-
modo sit
Filius Dei*

SECTIO II.

*An Christus in quantum homo sit Filius Dei na-
turalis, an adoptiuus.*

DVo hic possunt & solent inquiri, vnū, an Chri-
stus simpliciter, aliud, an cum determinatione,
in quantum homo, possit dici filius Dei adoptiuus. Sed
quia, exclusa posteriori locutione, à fortiori exclu-
detur prior, & quia id est certum, vt dicam seft. seq.
& specialem difficultatem non habet, ideo satis erit
posteriori modo quæstionem tractare. In qua Du-
rand. in 3. dist. 4. q. 1. & Bassolis ibi art. 2. simpliciter
concedunt, Christum vt hominem esse filium Dei
adoptiuum, eamque sententiam censuit probabi-
lem Ricar. dist. 10. q. 1. licet in contrariam magis in-

Aclinet. Quo fere modo procedit Scotus ibi tam in
Scriptis, quam in Reportatis. Alensis autem 3. part.
quæst. 8. memb. 3. artic. 4. concedit, Christum vt ho-
minem esse filium Dei per creationem & per gra-
tiam: negat tamen esse filium adoptiuum. Sed de
filiatione omnino metaphorica, quæ est per solam
creationem, nihil est quod dicamus, quia illa coin-
cidit cum relatione creaturæ, quæ non est proprie
filiatio: & eo modo, quo est, seu appellatur filiatio,
constat non esse adoptiuam, sed connaturalem hu-
manitati. Quæstio ergo est de filiatione per gratiam,
& de hac loquitur Durand. Cuius fundamentum
est, quia gratia Christi est eiusdem rationis cum no-
stra, sed nos sumus filij adoptiui ratione huius gra-
tiæ, ergo & Christus in quantum homo. Et confir-
matur illo argumento tertio, relicto in seft. præce-
denti, quia Christus in quantum homo non est filius
naturalis, quia vt sic non est ab æterno genitus, erit
ergo adoptiuus.

dicendum tamen est, Christum Dominum in
quantum hominem non posse dici filium adoptiu-
um, sed naturalem Dei. Ita docet D. Thom. hic, & D. Tho.
infra quæst. 33. artic. 3. & quæst. 43. artic. 1. & lib. 4.
contra gent. cap. 4. Magist. in 3. dist. 4. & dist. 10.
vbi plura refert Sanctorum testimonia: ibique
ceteri Scholastici illum sequuntur. Bonauent. Al-
bert. Tho. de Argent. Gab. Maior. Palud. dist. 4. arti-
3. ibidem Capreol. quæst. vnic. art. 3. ad argum. cont.
3. concl. Probatur ex Scriptura, & Patribus, quorum
testimonia ex parte citantur in dicto Concilio, vbi
inter alia adducitur illud Matth. 16. Tu es Christus Fi-
lius Dei viui, & illud Ioan. 20. Ascendo ad Patrem meū,
& Patrem vestrum. Vbi (vt supra adnotauimus) lo-
quitur Christus in quantum homo, nihilominus non
vocat Patrem nostrum, sed distinguit Patrem meum,
& Patrem vestrum: vt indicet, se non esse filium ado-
ptiuum, sicut nos. Et cetera testimonia in principio
disputationis citata eodem modo accommodari pos-
sunt, præsertim illud ad Hebræos 1. Tanto melior an-
gelis effectus, quanto differensius præ illis nomen heredita-
uit. Vbi loquitur de Christo non tantum vt Deo,
sed etiam vt homine, & de nomine filij: cum ergo
angeli sint filij adoptiui, altiori modo Christus vt
homo dicitur filius. Præterea Chrysost. seu autor
Imperfefti in Matth. homil. 40. explicans verbum
illud, Reuerbatur Filium meum, animaduertit, Pro-
phetas ante Christum missos, filios fuisse adoptiuos
Christum vero vocari proprium filium, vt Paul. di-
xit ad Rom. 8. Vnde Ambros. lib. 1. de fid. cap. 9. No-
inquit, filij per adoptionem, ille per naturam. Idem lib.
de Incarnat. dom. sacram. cap. 8. August. epist. 120. c.
4. & lib. contra Secundinum Manichæum, cap. 5. &
lib. 3. contra Faust. ca. 3. vbi illa ratione vitur, quod
filius adoptiuus prius est, quam sit filius, quam infra
tractabimus, & lib. 1. de consensu Euangelist. cap. 3.
dicit, Paulū fuisse vsum nomine adoptionis, vt in-
ter Christum, & nos distinctionem poneret. Idem
docet Irenæ. lib. contra hæres. cap. 21. in verbis illis: bene
Propter hoc enim Verbum Dei homo, & qui Filius Dei est,
filius hominis factus est, commistus Verbo Dei, vt adopti-
nem percipiens fiat Filius Dei. Vbi Feuardentius intel-
lexit, Irenæum sensisse contrariū, scilicet Christum
iuxta humanam naturam adoptione euasisse filium
Dei, vnde ipse illum piè interpretatur, vt per ado-
ptionem, gratiam vnionis intelligat. Ego vero ali-
ter locum Irenæi interpretandum existimo, vt ado-
prio, non ad ipsum Christum, sed ad nos referatur.
Quod (vt opinor) facile probabitur consideranti
synceerè & attentè totum Irenæi contextum. Paulū
enim superius tractas illa verba, Ego Dixi, Discessit, &
filij alij omnes: vos autem sicut homines mortemini,
ait, Ad eos dicit, qui non recipiunt munus adoptionis, sed
contemnunt incarnationem, & infra, Ingrati existentes
Verbo Dei, quod incarnatum est, propter ipsos, & subdit,
Propter hoc enim Verbum Dei, homo, & qui Filius Dei
filius

*Christus in
quantum
homo non
dicitur
Filius Dei
proprie*

Hic 1.

Christus

*Rom. 8.
Ambros.
August.*

bona

Christus

Christus

Christus

Christus

Christus

filii hominis factus est, commisit Verbo Dei, ut adoptionem percipiens, fiat Filius Dei. Non enim poteramus aliter incorruptelam & immortalitatem accipere, usque ad illud, ut filiorum adoptionem perciperemus. In quibus verbis primum considerandum est, non solum non vocare Irenæum incarnationem nomine adoptionis, quin potius illas distinguere, cum dicit, eos qui incarnationem negant, non percipere adoptionem, quia ingrati sunt Verbo, quod incarnatum est propter ipsos. Deinde ponderanda est illa causalis nota, propter hoc enim, &c. cum enim dixisset, Verbum fuisse incarnatum propter nos, id est, ut nos consequamur adoptionem filiorum, causam huius reddit dicens. Propter hoc enim qui Filius Dei est, Filius hominis factus est: cum ergo concludit, ut adoptionem percipiens, fiat Filius Dei, non est sensus, Filium Dei factum esse hominem, ut ipsemet Christus adoptionem percipiens, sed indefinite ut is qui adoptionem recipit (quicumque ille sit) fiat Filius Dei, hoc enim sensu causalis hæc consonat propositioni immediate præcedenti, cui adiungitur: & verba ipsa optime patiuntur hunc sensum, sine ulla extorsione aut difficultate; in alio vero sensu causalis illa non rectè coniungitur cum præcedentibus, & continet sensum per se absurdissimum, tum quia nullus unquam dixit, Verbum Dei fuisse incarnatum, ut Christus ipse adoptione fieret Filius Dei, sed ut alios homines faceret Filios Dei, ut plane idem Irenæus ibidem intendit; tum etiam quia illa locutio ad Christum relata continet sensum erroneum, quia neque humanitas Christi est facta Filius Dei per adoptionem, etiam si nomine adoptionis incarnationem intelligamus, sed est unita Filio Dei; neque etiam hic homo Christus factus est Filius Dei, sed potius Filius Dei factus est Christus, ut patet ex dictis supra quæst. 16. Tertio constat idem sensum ex verbis sequentibus: cum enim dixisset, Filium Dei factum esse filium hominis, ut qui percipit adoptionem fiat Filius Dei, subdit aliam causalem; non enim poteramus aliter immortalitatem accipere, nisi prius immortalitas fieret quod & nos, ut adoptionem filiorum perciperemus: ergo, sicut in hac ratione & causa reddenda, loquitur de adoptione nostra, non Christi, ita etiam in proximè præcedente, ad quam hæc refertur.

Non omitam autem advertere, hæc & similia testimonia, quæ ex sacra Scriptura & Patribus ad hanc sententiam probandam adduci solent, non eam satis convincere in sensu à nobis intento, sed solum in eo quo Christus homo, & ut homo ex parte suppositi, sed potius ut hic homo, dicitur Deus, & Filius Dei naturalis, ut ex dicendis in hac, & sequenti sectione constabit. Adducuntur autem hæc testimonia, ut ostendatur, Patres non agnovisse in Christo aliam filiationem, nisi naturalem, atque adeo vel, ut hominem, non esse dicendum filium Dei, vel dicendum esse filium naturalem, & non adoptivum.

Ad probandum hanc veritatem D. Thom. hæc utitur ratione in præsentis articulo. Persona Christi, est naturalis Filius Dei, ergo Christus non potest esse filius adoptivus. Probatur consequentia: quia filiatione convenit personæ, non autem naturæ, & idcirco, si de illa dicitur filiatione simpliciter, & per se, non potest de eadem dici filiatione per participationem: Quia non recipitur (inquit) aliquid dici participative, quod per se dicitur: Quæ ratio optime probat, Christum absolute, & simpliciter non posse dici filium adoptivum, sed naturalem, quod est certissimum, non tamen videtur convincere posita determinatione, in quantum homo, non posse adoptivum appellari, quia hoc modo optime recipitur aliquid cum aliqua determinatione dici participative, quod simpliciter per se dicitur, ut Christus simpliciter est ens per essentiam, quia est Deus: & tamen Christus in quantum homo, rectè dicitur ens per participationem, quia ut sic est creatura. Idem ergo erit in filia-

Fr. Suarez, Tom. II.

tionem per se, seu naturali, & per participationem, seu adoptivam. Neque ad hoc videtur referre, quod filiatione sit proprietas personæ, nam etiam Christus ut homo est persona humana, scilicet ex persona divina, & humanitate composita (ut supra explicatum est) ergo ut sic erit capax relationis filiationis divinæ per participationem, ergo & adoptionis. Nec modo disputo, an hæc relatio sit rationis, vel realis, hæc enim controuersia hoc loco necessaria non est, quia non pendet ex illa veritas conclusionis, quidquid aliqui D. Thom. expositores conentur. Quia non est de ratione adoptionis, ut includat relationem realem, & deinde, quia (ut supra dicebam) non omnis realis relatio repugnat Christo, quia non oportet ut in hæreat ipsi personæ secundum se, sed solum mediante natura, ita tamen, ut denominet personam: & hoc modo non videtur inconueniens, ut eadem persona, quæ simpliciter denominatur filius per se, & perfectissimè, in quantum homo denominetur secundum quid, & per participationem: sicut idem Christus absolute est beatus per essentiam, & in quantum homo est beatus per participationem.

Ut ergo huic rationi D. Thom. vim, & efficaciam tribuamus addamus rationem aliam, qua Adrianus Papa, & Concil. Francoford. vtuntur, & esse debet proprium fundamentum huius veritatis: nam de ratione adoptionis est, ut extranea persona acceptetur liberaliter ad hæreditatē: sed nihil horum habet locum in Christo etiam ut homine. Nam primo Christus ut homo, non est persona extranea, quia non est alia persona à persona Filij Dei naturalis, quia etiam si sumatur Christus, ut est persona composita, intrinsecè includit filiationem Dei naturalem, per quam constituitur in esse huius personæ, & ideo sub nulla ratione potest dici, neque intelligi, neque induratione temporis, neque in aliquo signo naturæ, quod sit persona aliena, seu extranea à divina filiatione, & ideo ex hoc principio non est capax adoptionis. Neque etiam ex alio, quia hic homo Christus non acceptatur ad diuinam hæreditatem suscipiendam in humanitate sua acceptatione mere extrinseca, & omnino liberali, sed acceptatione quasi intrinseca, & conaturali, ac debita ratione unionis, ergo ex omni capite est incapax adoptionis.

Respondent aliqui, hac ratione, ad summum, probari Christum simpliciter non posse verè dici filium adoptivum, non verò cum determinatione in quantum homo, quia humanitas ex se extranea est. Vnde confirmatur, nam saltem hac ratione non probatur, humanitatem non esse adoptivam: ergo nec, quod Christus secundum illam non sit adoptivus. Respondetur ad priorem obiectionem negando assumptum, ad probationem (quod humanitas secundum se est extranea) dicitur, id nihil referre, quia ratio non assumit, ad adoptionem requiri quod natura sit extranea, sed quod persona sit extranea; idque probare non oportet, quia ex ipso nomine adoptionis, & ex conditionibus eius supra explicatis & probatis in Commentariis articulo D. Thomæ, probatum ac declaratum est. Quantumvis autem natura extranea sit, non reddit extraneam personam assumptam, quod rectè indicavit Adrianus illis verbis, *Quali alienus aliquando à Patre fuerit, aut per carnem, extraneus ab eo factus, assumptionem*. Quin potius per assumptionem ipsa humanitas facta est quodammodo propria, & filiatione naturalis ita est illi intime & substantialiter coniuncta, ut composita persona inde resultans, etiam ut talis est, non possit extranea censeri, imo illa ut sic ex proprijs, & ab intrinseco ius habeat ad diuinam hæreditatem etiam in assumpta natura, non ratione illius, sed ratione personæ cui utitur: ergo ex eadem radice provenit quod hic homo, etiam ut homo non possit filius esse adoptivus, quantumvis assumpta natura secundum se considerata, extranea esse videatur. Ad posterio-

Ppp rem,

rem, obiectionem quidquid sit de antecedente, de quo statim dicam, nego consequentiam, quia Christus ut homo, & humanitas, non sunt omnino idem ut per se constat, quia Christus addit etiam illa determinatione, includit suppositum, quod non includit humanitas: unde ille dici potest filius, non autem humanitas: nunc vero non disputamus de humanitate, de qua statim dicturi sumus, sed de Christo ut homine: & ideo nil refert quod ratio facta de humanitate non conuincat: neque enim necesse est omnia simul & eadem ratione probari. Neque argumentum à Christo ut homine ad humanitatem, neque contrarium ab humanitate ad Christum ut hominem, est formale: non enim sequitur: humanitas est unita: ergo Christus ut homo est unitus; nec sequitur: humanitati est facta gratia: ergo Christo ut homini est facta gratia, ut sæpe est in superioribus dictum: an vero ratione materiae teneat in adoptione illa consequitio, infra declarabo: ubi etiam ostendam, rationem hanc, seruata proportionem, etiam in humanitate habere locum, ut ab illa excludatur adoptio.

*Discurfus
S. Thomae
declaratur.*

Ex hac vero ratione sic exposita, quæ non solum est efficax & fundamentalis est, sed in re etiam vnica ut existimo, colligo in primis, quo sensu procedere hoc loco possit ratio D. Thomæ, ut rectè probet. Quod enim ait, filiationem esse personæ proprietatem, non est sensus, filiationem inesse soli supposito (ut quidam eius expostores falsò contendunt) & non etiam naturæ, maxime quando illa natura non est intrinseca & essentialis tali supposito: in hoc enim sensu propositio illa, nec in Theologia, neque in Philosophia habet aliquod fundamentum, neque veritatem habere potest, quia non solum Verbum secundum se est persona, sed etiam prout cōiunctum humanitati, ita ut hoc compositum, vera persona substantialis sit, quæ ut composita est, intrinsece includit hanc naturam assumptam & hanc personam seu subsistentiam: ergo licet filiatio sit proprietas personæ, poterit per se primo conuenire huic personæ compositæ ut sic: ergo poterit esse non tantum in persona secundum se, sed etiam in natura, vel potius in composito ex utraque, sicut etiam generari aut concipi conuenit personæ potius quam naturæ, quamuis non persona secundum se concipiatur, sed persona composita ex subsistentia & natura: & ideo relatio filij, quam Christus habet ad matrem, licet personæ conueniat, non tamen verbo secundum se, ita ut illi soli immediate insit, aut in esse concipiatur: esset enim falsa conceptio, nam si Verbum secundum se non generatur ex matre, sed ratione humanæ naturæ, seu compositum ex Verbo & humanitate, ita neque Verbum secundum se refertur, sed ut componit vnā personam cum humanitate: ergo nec Verbo secundum se inest relatio filiationis ad matrem, sed media humanitate, vel quatenus cum illa componit vnā personam. Idem ergo erit de filiatione ad Deum, quia Christus ut homo dicitur filius Dei: nam hæc etiam non conuenit Verbo secundum se, nec proximè fundatur in æterna generatione, sed in gratia vniōis facta humanitati. Dicitur ergo filiatio conuenire personæ, tum quia illam propriè denominat, tum quia vel illi secundum se conuenit si sit simplicissima persona, vel non inest naturæ nisi ut subsistenti, & determinatæ in aliqua persona, si sit persona composita, ut latius declarabimus in sequente tomo quæst. 35.

Ex hac autem propositione sic intellecta, colligitur ulterius, quantum ad præsentem quæstionem attinet, filiationem ad Deum, quæ Christo ut homini conuenit, non conuenire humanitati propriè & secundum se, sed per se primo conuenire huic personæ compositæ, seu Verbo ut subsistenti in humanitate, seu humanitati ut sustentatæ à Verbo. Unde tandem concluditur, illam filiationem non posse habere proprietatem repugnātem dignitati Verbi,

cum illud maxime respiciat, licet non nudum, sed vestitum humanitate, & in illo proximè fundetur, licet non secundum se, sed ut communicato humanitati. Ad hanc autem dignitatem Verbi spectat, ut nullo modo possit censeretur extranea vel aliena persona, non solum in propria natura, verum etiam nec in aliena, quam per assumptionem, suam fecit, & faciēdo suam, intrinsece & per se fecit illi debitam diuinam hereditatem, per se ipsum deficiendo talem naturam; ac propterea filiatio talis personæ etiam in assumpta natura, non potest esse adoptiua, quæ alienam & extraneam personam respicit, & negationem connaturalis filiationis includit.

Et hoc sensu accommodari in præsentem debet aliud principium D. Thomæ, scilicet: Non recipitur, aliquid dici participatiue, quod per se dicitur: est enim hoc maxime verum, quando predicatum per participationem dictum includit imperfectionem intrinsecam repugnantem ei quod est per se tale, eamque imperfectionem postulat in persona secundum se: ut non potest dici Christus, etiam ut homo, persona creata, aut finita propter dictam causam: huiusmodi autem est filiatio adoptiua, eo quod alienam & extraneam personam requirat; & ideo non potest Christo attribui, etiam ut homini. Existimo ergo, discursum hunc in hoc sensu esse efficacem, & esse admodum conformem intentioni D. Thomæ. nec posse alia via & modo vim & efficaciam habere. Nam quod aliqui aiunt, fundari in hoc, quod eidem supposito duplici filiatio conuenire non potest, improbabile est: nam, si absolute intelligatur, plane est falsum & contra eundem D. Thomam infra quæst. 35. art. 5. ut patet in filiatione diuina & humana eiusdem Christi: imo in ipsa relatione filij naturalis idem constat, ut amplius infra patebit. Si verò non absolute, sed de duplici relatione reali intelligatur, est impertinens: nihil enim refert ad filiationem adoptiuam, si sit enim quod sit relatio rationis imo ad aliquam filiationem naturalem id sufficit, ut iam dicam. Non ergo ex sola unitate suppositi excludit D. Thomas duplicem illam filiationem, sed ex speciali imperfectione & negatione quam filiatio adoptiua includit, prout à nobis declaratum est.

Alij vero addunt, quod, licet relatio filiationis possit fit conuenire supposito, mediante natura assumpta, non tamen relatio filiationis diuine fundatur in gratia sanctificante, quia gratia est tanquam noua natura adueniens quæ existenti supposito, & ab humanitate distincta: ergo si aliqua relatio filiationis ex tali gratia resultaret, non posset conuenire Verbo media humanitate: ergo debet conuenire ipsi Verbo immediate & secundum se, quod repugnat. Prima consequentia declaratur, quia quando eidem supposito conueniunt duæ naturæ, & vna præsupponitur in ipso & alia de nouo ei vnitur per nouam actionem vel generationem, si aliqua relatio filiationis inde resultat, non potest conuenire tali supposito media natura, quæ in eo supponebatur; sed media illa quæ de nouo ei aduenit, ut si angelus fieret homo, & nasceretur ex muliere, filiatio non posset ei conuenire media natura angelica, quæ in eo supponebatur, sed media humana, quæ illi de nouo aduenit. Sic ergo, cum humanitas & gratia sint quasi duæ naturæ, & humanitas supponatur in persona Verbi, relatio filiationis quæ ex gratia resultaret, non posset illi conuenire media humanitate. Sed hæc ratio inefficax est, quia illud principium, in quo fundatur, verum habet in naturis, quæ non sunt per se subordinatæ, ita ut vna non coniungatur supposito, mediante alia, sed utraque immediate, ut sunt natura humana & angelica in dicto exemplo, vel si utraque vniretur Verbo: at verò gratia & humanitas non sunt huiusmodi, nam gratia non potest vniri supposito nisi mediante humanitate: imo neque immediatius neque alia ratione est in Verbo, nisi quia est in

humanitate coniuncta Verbo: ergo quamuis ex infusione talis gratiæ resultaret aliqua relatio, illa non conueniret Verbo secundum se, sed media humanitate vt gratia affecta: ergo ex hac parte non repugnaret esse talis relatio.

Respondent, quod, licet gratia vt accedens est, non possit esse in verbo, nisi media humanitate, tamen quatenus habet quendam modum forme substantialis, quia confert subiecto in quo recipitur, diuinæ naturæ participationem, vt sic immediate refertur ad suppositum; & ideo etiam in Christo sub ea ratione immediate refertur ad suppositum Verbi: relatio autem filiationis adoptiue consequitur gratiam sub hac posteriori ratione & non sub priori; & ideo in Christo esse aut resultare non potest quia oporteret, immediate conuenire supposito secundum se. Sed non est probabilior hic discussio, quam præcedens. Primo quidem, quia illa duplex consideratio gratiæ est conficta, quia non tractamus nisi de hac gratia in specie, qua nunc sanctificamur, & filij Dei efficiuntur; hæc autem essentialiter est accedens, & essentialiter supponit naturam intellectualem creatam, in qua recipiatur. Imo hoc ipso quod hæc gratia est participatio diuinæ naturæ, & quodammodo eiusdem seu diuini ordinis, ita essentialiter postulat esse accedens, vt non possit esse substantialis natura. Secundo, quia illa forma gratiæ, quatenus sanctificat, & quodammodo Deificat, habet supremam rationem formæ, quæ in ea considerari potest siue vocetur accidentalis, siue aliquo modo substantialis, & tamen vt sic non potest esse in Christo, nisi media humanitate: ergo etiam si inde resultaret relatio, non conueniret Verbo, nisi media humanitate. Tercio, etiā si totus ille discussus admitatur, non potest ex eo concludi, illam relationem immediate conuenire Verbo secundum se sed mediante ipsamet gratia, nam omnis relatio filiationis de nouo conueniens supposito conuenit illi media natura, quæ de nouo illi aduenit; vt patet in exemplo de angelo supra posito, & in filiatione humana Verbi Dei, sed in præsentia gratia vt est quædam natura habens (vt ipsi autem) modum substantiæ de nouo aduenit Verbo: ergo, licet inde resultet relatio, illa non conuenit immediate Verbo, sed mediante ipsamet gratia. Et quia gratia ratione suæ entitatis accidentalis non potest coniungi Verbo nisi media humanitate, vel alia natura intellectuali, ideo nec fundare potest illam relationem, nisi prout inhæret eidem naturæ.

Cōfirmatur ac declaratur, nam, si fingamus (quod aliqui putant esse possibile) dari gratiam creatam substantialem, seu, quod idem est, dari substantiam supernaturalem natura sua gratam, eamque assumi à Verbo, tunc, si quæ relatio filiationis ad Deum resultaret ex illa vnione ratione talis naturæ, non conueniret Verbo immediate & secundum se, sed media tali natura: ergo, etiam si nunc in Christo resultet relatio, ratione gratiæ habitualis, illa non conueniet Verbo, nisi mediante gratia, eo modo quo de facto est, id est, prout illi coniungitur media humanitate: seu (quod idem est) media humanitate vt tali gratia affecta. Consequentia est euidentia à paritate rationis, nā sicut in prædicto casu illa supernaturalis natura substantialis esset grata duplici titulo, scilicet, & per se ratione suæ naturæ, & ratione vnionis, ita humanitas nunc est grata hoc duplici titulo, & gratia quæ nunc est accidentalis non coniungitur huic supposito, nisi prout gratificat hanc naturam. Antecedens autem est euidentia, quia tunc illa natura per se & ex vi sua non coniungitur supposito, mediante alia natura, sed immediate: ergo relatio inde resultans, non conueniret supposito, nisi mediante tali natura, sicut nunc relatio filiationis humanæ non conuenit Verbo, nisi mediante humanitate; & relatio filiationis metaphoricæ creaturæ ad Deum, non

Fr. Suarez. Tom. I.

conuenit Christo vt homini, nisi mediante humanitate. Igitur ex hac parte non repugnat, huiusmodi relationem resultare ex infusione gratiæ in humanam Christi naturam: & hac ratione dixi sectione præcedente, secundum rem eandem relationem ad Deum conuenire Christo homini, vt sanctificato per gratiam accidentalem, quæ conuenit alijs hominibus iustis, tamen in Christo non habere rationem filiationis, quia infusio gratiæ accidentalis respectu Christi, non habet rationem spiritualis generationis, sed productionis cuiusdam proprietatis consequentis priorem & substantialem sanctificationem. Neque, si esset filiatio, esset filiatio adoptiua, sed potius naturalis, non quidem perfectissima, & per essentiam, sed per participationem, nihilominus tamen in suo gradu naturalis, & non adoptiua, quia gratia est Christo homini connaturalis sicut supra dicebam, si daretur substantia supernaturalis per se grata, futuram filium Dei tam perfecte vel perfectius, quam sint nunc iustificati per gratiam, vt per se conit; & tamen in eo gradu non esset adoptiuius sed naturalis Dei filius, quia non conueniret illi per donum aliquod gratis superadditum naturæ, sed per se & ex natura sua. Sicut nunc filiatio illa metaphorica, quæ angelus per naturam, vel quolibet alia creatura dicitur filius Dei ratione creationis, non est filiatio adoptiua sed naturalis in suo ordine. Quocirca (prosequendo hypothesin supra factam) si fingeremus, Verbum assumere substantialem naturam supernaturalem, persona composita inde resultans, vt esset talis substantia, esset Filius Dei, non tantum ob gratiam vnionis, sed etiam per conditionem propriam talis naturæ, quam per se primo haberet ex vi suæ productionis, & non tantum ratione vnionis, tamen sub vtraque ratione esset filius naturalis, & non adoptiuius, quia vtraque filiatio oriretur ex principio intrinseco substantiali & connaturali. Necessario ergo reducenda est ratio D. Thomæ, vt sit efficax, ad illud principium supra positum, & ad imperfectionem propriam & quasi specificam, seu negationem quam dicit filiatio adoptiua, ratione cuius repugnat eidem conuenire, cui conuenit filiatio naturalis.

Secundo infero ex dictis, quam vim habeant rationes alie, quæ ad propositam sententiam probandam ab alijs Theologis afferri solent: omnes enim, aut efficaces non sunt, aut ad eam quam proposuius reuocantur. Prima est eorum qui putant, de ratione filij adoptiui esse vt prius tempore sit, quam sit filius. Quod videntur sensisse Magister & Alensis citati in com. art. Sed ibi ostendi, eam conditionem non esse necessariam.

Secunda ratio, quæ præcedentem limitat, est, quia saltem necesse est, vt is qui est filius adoptiuius, prius natura sit quam sit filius: sed hoc non conuenit Christo: ergo, Ita Ricardus. Sed obijcit Scotus, quia humanitas Christi, etiam prius natura extitit, quam esset grata Deo, seu accepta ad hæreditatem Dei. Ricardus respondet, humanitatem illam prius natura fuisse gratam, quam Verbo vnitam, & ita Christum in nullo signo naturæ prius fuisse compositum ex humanitate, quam fuerit gratus & filius. Sed hoc non recte dictum est, tum quia supponit falsum, quia gratia habitualis non antecessit ordine naturæ vnionem, sed potius subsequuta est; tum etiā quia (vt recte vrget Scotus) ipsa humanitas prius natura extitit, quam illa gratia fuerit affecta: imo, si qua via posset humanitas Christi censeretur adoptata, id esset, recipiēdo prius natura gratiam habitua-lem ex solo Dei beneplacito, & non ex vi vnionis. Nos enim ideo adoptamur, quia hoc modo per habitualem gratiam sanctificamur. Vnde Scotus argumento pressius nihil respondet, sed ait, *Quare solutionem*; & aliquibus insolubile argumentum illud visum est contra prædictam rationem.

Ego verò existimo, rationem illam, bene intellegam,

Ppp 2 tam,

Alia ratio-
nes exami-
nantur.

Prima resel-
litur.

Secunda
declaratur
& defendi-
tur.

etiam, efficacem esse, & ex illa quam superius proposuimus manifestè sequi, & ita in dicto Concilio Francoford. sæpe insinuari. Nam hoc ipso, quod persona quæ adoptatur in filium, est extranea, necessario fit, ut prius saltem natura sit, quam sit filius adoptiuus, quia adoptio additur illi ad modum accidentis extrinsecus illi aduenientis, & ideo supponit subiectum circa quod fiat: & hoc modo est certa maior propositio in dicta ratione sumpta. Quam insinuat Paulinus in dicto libro Sacrosyllabo col. 7. dicens. Hoc ideo proposuimus, ut patenter daretur intelligi, eum dici adoptiuum, qui nondum prius fuerat proprius filius adoptiuus. Hanc autem conditionem ex eo infert, quod filius adoptiuus dicitur abusiue & non essentialiter de eo, qui erat alienus generatione, nihilq; ei ab adoptante debebatur, sed gratis ex indulgentia in filium admissus est. Minor etiam certissima est, quia in primis in ea non est sermo de humanitate, sed de Christo ut homine: unde instantia quæ fit de humanitate, quod secundum se prius natura sit, quam sit grata, non est ad rem, quia ut sæpe dixi, aliud est humanitas, aliud Christus ut homo; & licet humanitas prius natura sit, quam sit grata, non tamen Christus etiam ut homo. Unde vltius nihil obest, quod gratia habitualis posterius natura insit humanitati, quam ipsa sit, imò & quam sit vnita; quia cum in ratione illa subsumitur, Christum non prius natura esse hominem, quam filium, non intelligimus esse filium per gratiam habitualement, sed per gratiam vnionis, quæ potentior est ad constituendum filium naturalem, quam sit gratia habitualis ad constituendum filium adoptiuum, ut ostensum est.

Atque ita constat, unde sit evidens dicta propositio subsumpta, quia Christus non prius natura est hic homo, quam gratia vnionis eius humanitati facta sit, nam per ipsammet gratiam vnionis hic homo confurgit: ergo non prius etiam natura, est hic homo, quam sit Filius Dei. Sicut enim homo purus non prius natura est gratus, quam sit Filius Dei adoptiuus, ita Christus ut hic homo non prius natura est constitutus per gratiam vnionis, quam sit Filius Dei naturalis. Est enim considerandum, cum dicitur, filius naturalis non prius natura esse, quam sit filius, intelligi quantum ad formam illam, per quam filius constituitur, non quantum ad relationem secundum esse in ratione filij: hoc enim modo, etiam in humanis filius est prius natura secundum suum esse absolutum, quam referatur ad patrem. Et in filio adoptio Dei prius natura intelligitur affici gratia infusa, ut est forma absoluta, quam quod ab illa resultet relatio, quidquid illa sit: solumque in diuinis contingit, filium non prius natura constitui, quam referri, quia primò & per se constituitur proprietate relatiua. Cum ergo dicitur filius adoptiuus prius natura existere, quam sit filius, intelligitur non solum quantum ad relationem filij, sed quantum ad formam illam siue intrinsecam, siue extrinsecam, per quam adoptatur: & è contrario, cum dicitur filius naturalis non prius natura existere, quam sit filius, intelligitur quantum ad formam, quæ constituitur in illo esse, ad quod consequitur, vel resultat relatio filij. Et hoc modo non prius natura Christus est hic homo, quam sit sanctus per ipsam vnionem, & filius, etiam in quantum homo.

Quod si vrgeas, quia ipsamet gratia vnionis prius natura est in ratione substantiæ, & quasi formæ complementis quandam substantiam, quam in ratione formæ sanctificantis. Respondeo primo, hanc proprie non esse prioritatem naturæ, sed rationis tantum, præscindens ea quæ in re nullo modo sunt diuisa, sed tantum virtualiter seu eminenter: vbi autem non est distinctio ex natura rei, nec ordo realis secundum naturæ prioritatem esse potest. Se-

cundo, etiam si mens præscindat, ipsa substantia diuina ex se & intrinsecè intelligitur esse forma sanctificantis formaliter per se ipsam & inseparabiliter, ita ut licet concepiatur à nobis ille effectus tanquam secundarius, non tamen ut extrinsecus vel aduentitius; & ideo hic homo Christus ut per illam formam constitutus, non extrinsecus sit filius, sed intrinsecus & ex vi suæ constitutionis personalis; & hoc est esse filium naturalem. Quapropter instantia de gratia habituali, quia scilicet Christus homo prius natura est, quæ habeat hanc gratiam, nihil obstat rationi factæ, quia, ut dixi, Christus non constituitur filius per hanc gratiam; quamuis constituitur, adhuc secundum illam non esset filius adoptiuus, quia non extrinsecus omnino aduenit, sed est connaturalis Christo, non quidem ut necessario manans ab vnione, id enim necessarium non est, sed ut proueniens ab aliqua forma intrinseca, & connaturali ipsi Christo, & non ex mera liberalitate, neq; ex quacunque congruentia, sed ex quodam debito connaturalis, & intrinsecæ proportionis, adeo vt esset miraculum, & quasi portentum quoddam & monstrum, sine gratia habituali relinquere humanitatem Verbo vnitam, qui modus connaturalitatis adoptioni repugnat.

Et iuxta hanc interpretationem amplianda est maior propositio in prædicta ratione assumpta, scilicet, filium adoptiuum prius natura existere quam adoptetur, non solum formaliter, sed etiam radicaliter, id est prius natura existere, quam in se habeat aliquam formam, ratione cuius illi sit intrinsecè debitum & connaturale, ut illi talis filiatio conferatur. Quo sensu verissima est illa propositio ex prædicto fundamento, quod filius adoptiuus est persona extranea, & ex se omnino aliena à filiatione: si autem ex se haberet unde illi esset debita & connaturalis, non esset reuera extranea respectu talis formæ & filiationis: sic igitur Christus ut hic homo sub nulla ratione prius natura existit non filius, & ideo non potest in posteriori signo natura per gratiam adoptari in filium. Deniq; si argumenti vis procedat de humanitate ipsa, quia illa reuera prius natura existit, quam sit grata, tam per gratiam habitualement, quam per gratiam vnionis, & quam illi sit debita alterutra ex his gratijs; fortasse, qui docent, humanitatem trahi ad existendum per ipsam gratiam vnionis formaliter, consequenter negarent assumptum, quia non prius natura est, quam sit vnita, & consequenter nec prius natura est, quam sit grata & deificata per vnionem. Ego verò concedo, prius natura existere, quam sit grata; sed hæc non dixi ad adoptionem sufficere, quod aliquis prius natura existat, quam sit acceptus, vel adoptatus: sed dixi, hoc requiri: unde, licet hoc humanitati conueniat, non sequitur adoptari, quia id non facit est ad adoptionem. Deinde ex illo principio ad summum, potest inferri humanitatem Christi non esse filium naturalem Dei, quod verissimum est, non solum quia est incapax filiationis, eo quod non sit persona sed tantum natura; verum etiam quia de se est extranea & prius natura existit, quam sit natura filij Dei. Ex hoc vero quod non sit filia naturalis Dei, vel (ut proprius dicam) quod non sit essentia naturalis Deo non sequitur esse adoptatam, non solum quia adoptari non proprie conuenit naturæ, sed personæ; sed maxime, quia inter illa duo, scilicet, adoptari, & esse illo modo naturalem, potest dari medium, ut statim dicam.

Tertia ratio ex præcedente formari potest, quia si Christus, ut homo, est filius adoptiuus Dei, vel id est per gratiam habitualement, vel per gratiam vnionis: neutrum dici potest: ergo Maior evidens est, quia omnis adoptatio, etiam humana, fit per aliquam gratiam, ut gratia dicit beneuolentiam & gratitiam voluntatem,

luntatem, diuina autem, quæ perfectissima est, includit etiam aliquam gratiam intrinsecam adoptatam, ab illa Dei voluntate manantem, vt in Commentarijs articulo declaratum est, & infra iterum dicam: hæc autem gratia non potest alia exco-
gitari, vel saltem non est à Deo hæcenus commu-
nicata, nisi vel accidentaliter creata sanctificans, vel
substantialiter increata & vnionis. Minor quoad pri-
mæ partem de gratia habituali probata sufficien-
ter est, quia gratia habitualis supponit in Christo
debitum eius, estque illi connaturalis. Item suppo-
nit iam filium per gratiam vnionis, & ideo non fa-
cit filium, iuxta dicta sectione præcedente; & ideo
hoc filium adoptiuum facere potest. Quoad aliam
partem de gratia vnionis probatur latius sectione
seque, vbi ostenditur, gratiam vnionis non
esse adoptionem. Nunc breuiter declaratur, quia
adoptio non producit (vt ita dicam) seu non con-
stituit personam, quæ per illam adoptatur, sed ad-
uenit illi iam aliis genitæ: sed gratia vnionis consti-
tuit Christum vt hominem: ergo non potest per il-
lam adoptari.

Si quis autem recte consideret, tota hæc ratio ni-
titur in priori; ideo enim per gratiam habitua-
lem non adoptatur Christus vt homo, quia non est ex-
traneum suppositum vel subiectum respectu gra-
tiæ, sed quasi proprium & connaturale modo supra
explicato questione septima, vel (quod idem est)
quia supponit filium, qui non potest esse extraneus,
nec iterum adoptione filius fieri: gratia autem vnio-
nis ideo non potest esse adoptio respectu Christi,
quia non respicit illum vt personam extraneam, cui
adueniat, sed potius respicit illum vt personam in-
trinsecæ per illam resultantem.

Quarta ratio adduci solet, quia adoptio non fa-
cit inter adoptantem & adoptatum vnionem se-
cundum rem, sed secundum affectum tantum: v-
nio autem hypostatica fecit in Christo non tantum
coniunctionem affectus, sed etiam vt humanitas in
eadem persona cum diuina natura conueniret: atq[ue]
adeo vt Deus & homo vna esset persona: ergo hic
homo Christus etiam vt homo non est adoptatus,
nam, vt dixit Concilium Francoford. dicta epistola,
Vnitas personæ, quæ est in Dei Filio & filio Virginis, adop-
tionis tollit iniuriam. Quæ quidem ratio directe &
immediate procedit de humanitate Christi; & ideo
illam ex professo tractabimus sectione seque, &
non enim difficultate caret. Applicata verò ad Chri-
stum vt hominem in primis supponit illud princi-
pium in prima principali ratione positum, quod adop-
tio versari debet circa personam extraneam, eam
liberaliter ac gratuito acceptando ad hæreditatem.
Imò, si recte consideremus, illa vno secundum affe-
ctum nihil aliud est, quam hæc liberalis acceptatio,
vt in humana adoptione constat, in diuina autem
altiori modo est intelligenda, vt sequenti sectione
exponam. Ideo autem hæc coniunctio per libera-
lem acceptationem necessariò intercedere debet,
quia persona quæ adoptatur, aliena est, & ex se ex-
tranea semper manet respectu hæreditatis; & ideo
oportet, vt ex gratuita beneuolentia ad illam ad-
mittatur. Deinde, hæc ratio immediate solum pro-
bat, Christum vt hominem non esse adoptatum ad
esse personale filij Dei, quia, quantumuis sumatur
Christus vt homo, est vna persona cum filio Dei:
non vero probat illa ratio per se sumpta, Christum
vt hominem non esse adoptatum ad æternam bea-
titudinem, quia, si supponeremus, non obstante v-
nitate personæ Christi Dei & hominis, Christum vt
hominem, neq[ue] esse beatum neq[ue] habere intrinsecū
aliquid ius ad hæreditatem illam, vt potest si singu-
mus, nullo modo esse illi debitam ratione vnionis,
tunc reuera non repugnaret hæc adoptio ad illam
hæreditatem cum vnitate personæ Dei hominis,
quia licet quoad vnitatem personæ esset realis vno,

Fr. Suarez. Tom. I.

A & non tantum affectiua inter humanam & diuinam
naturam, & personalis vnitas inter Deum & homi-
nem: tamen quantum ad acceptandum Christum
vt hominem ad beatitudinem, esset inter Deum &
Christum vt sic vno tantum affectiua, quia neque
Christus vt homo ex se haberet ius ad illam hæredi-
tatem, vt supponitur, neque ad illam admittere-
tur, nisi per extrinsecam Dei beneuolentiam, & in-
fusionem accidentalium donorum, quo modo alij
homines adoptantur.

B Vt ergo ratio probet necessario addendum est il-
lud fundamentale principium, quod Christus, et-
iam vt homo, non est persona extranea respectu hæ-
reditatis æternæ; quia si talis esset, quamuis aliqui
haberent realem vnionem vel vnitatem cum Deo,
posset ad illam hæreditatem adoptari. Sicut in ad-
optione humana, etiam si nepos sit sanguine con-
iunctus auo, adoptari potest ad hæreditatem vt fi-
lius, quatenus sub taliratione extraneus est, & ab il-
la hæreditate alienus. Vnde fit, non obstante con-
iunctione sanguinis vel alia reali vnione, possit ad-
iungi alia vno affectiua respectu hæreditatis, quæ
si non sit debita, nec cum priori vnione ex natura
rei necessariò coniuncta, veram habebit rationem
adoptionis. Igitur non potest hæc ratio esse efficax
sine prima, eiq[ue] adiungendum est hoc principium,
quod ius ad æternam hæreditatem necessariò con-
sequitur in assumpta natura ex hypostatica vnione,
sine quo non video quomodo possit efficaci ratio-
ne à Christo vt homine excludi filiatio adoptiua.
Nam quod quidam aiunt, etiam si gratia, & gloriæ
non essent Christo debita ratione vnionis, non pos-
se ratione illarum adoptari, vel filium esse adopti-
uum, quia gratia (inquiunt) est perfectio humani-
tatis, filiatio vero pertinet ad suppositum secundum
se. Hoc (inquam) non est consequenter dictum, &
ratio illa satis est in superioribus impugnata; imò est
ostensum, beatitudinem æternam, cum in opera-
tione consistat, & ius ad illam, non minus pertine-
re ad suppositum quam filiationem, vtrumque au-
tem mediante natura vt gratia affectiua. Item posita
illa hypothesi, Christus vt homo non esset filius per
gratiam vnionis, quia non esset hæres ex vi illius,
ergo indigeret beneuolentia extrinseca, & per so-
lam illam, seu gratiam ab illa manantem haberet
ius ad beatitudinem, hoc autem est esse filium ad-
optiuum.

D Quinta ratio addi solet in hunc modum, nam
humanitas Christi non est adoptata: ergo nec Chri-
stus vt homo est adoptatus, & consequenter nec fi-
lius adoptiuus. Antecedens probatur ex professo
infra sect. 4. consequentia vero probatur, quia, si-
cut Christus non potest dici homo, nisi ratione na-
turæ humanæ, ita nec potest dici adoptatus, nisi ra-
tione naturæ adoptatæ. Hæc vero ratio proprie &
in rigore sumpta, efficax non est, quia vel conse-
quentia non est formalis, vel plane in tota ratione
petitur principium, nisi aliqua via ad fundamentum
à nobis positum reducat. Cum enim sumitur, hu-
manitatem non esse adoptatam, aut est sensus non
esse id quod proprie adoptatum est, aut non esse ra-
tionem, qua mediante Christus vt homo adopta-
tur, vel (vt ita dicam) non esse coadoptatam cum
Christo vt homine. Primus sensus videtur esse pro-
priissimus illius antecedentis, quod in eodem sen-
su verissimum est, vt citato loco ostendam; tamen
consequentia non recte infertur, quia etiam in pu-
ro homine humanitas non adoptatur, neque à Deo
neque ab homine: & in vniuersum (vt dicta sect. 4.
ostendam) humanitas non est capax adoptionis,
donec personata sit: & tunc iam non est ipsa quæ
adoptatur, sed homo, quamuis per ipsam seu in ipsa
adoptetur; & illa etiam possit aliquo modo dici co-
adoptari, quando homo adoptatur. Quod si hoc
etiam modo antecedens illius rationis intelligatur

Quinta vni-
tio minus
efficax.

RPP 2 iuxta

Iuxta posteriorem sensum supra positum, est quidem illud etiam in eo sensu verum, sed inutile ad probandam conclusionem intentam; nam, vel supponit illam, vel ex illa probandum est. Si enim humanitas Christi adoptari non potuit concomitanter (vt sic dicam) ideo est, quia Christus vt homo adoptari non potuit, nam humanitas non coadoptatur, nisi cum homo adoptatur. Et similiter, si Christus non fuit in humanitate adoptatus, id non potuit ex humanitate provenire, nam ipsa, quantum est de se, adoptabilis est, vt quo (vt sic dicam) Quod si in Christo non potuit eam rationem exercere, est ratione personæ quæ omnem naturam sibi personaliter coniunctam, reddit incapacem adoptionis. Hoc tamen non aliunde habet, nisi quia non est persona extranea aut aliena non solum secundum se, sed etiam vt vnita cuiusque naturæ. Nec solum quoad esse substantiale & personale, sed etiam quoad diuinam hereditatem, vt participabilem in assumpta natura. Hoc enim, vt dixit, semper addere oportet, vt excludatur intentum; quia alia ad summum probabitur, Christum vt hominem non esse adoptatum ad esse personale Verbi, de quo fere nulla est inter Catholicos controuersia, sed de adoptione ad hereditatem æternam. Vnde, licet demus, humanitatem non esse adoptatam ad vniōnem hypostaticam, adhuc superest questio, an Christus vt subsistens in ipsa, sit adoptatus ad hereditatem æternam.

Sextam rationem nonnulli viri docti addunt, quia filiatio adoptiua dicit respectum ad totam Trinitatem: sed Christus, in quantum homo, non potest dici filius Trinitatis: ergo nec potest dici filius adoptiuius. Maior constat ex D. Thoma hic articulo secundus, vbi probat, adoptare filios esse opus totius Trinitatis. Et est per se manifestum, quia est opus ad extra. Minor probatur, quia aliās Christus in quantum homo esset filius Spiritus sancti, & filius sui ipsius, quod est contra Concilium Toletanum, & Augustinum. Sed hæc ratio, si efficax esset, non solum probaret Christum vt hominem non esse filium adoptiuum, sed etiam nullo modo esse aut vocari posse filium Dei, nec naturalem neque vlla alia ratione, quod esset falsum probant omnia adducta in hac & precedente sectione, & ipsimet qui ea ratione vtuntur, concedunt, Christum vt hominem esse filium Dei naturalem ob gratiam vniōnis, in quo, vel non consequenter loquuntur, vel (quod potius existimo) non loquuntur de Christo vt homine eo sensu quo nos loquimur, scilicet designando formaliter humanitatem, vt id in quo conuenit Christo talis relatio, sed designando tantum suppositum actum humanitati vnitum. Sed si in hoc posteriori sensu loquuntur, sine causa ipsimet negant esse de fide, Christum vt hominem non esse adoptiuum, sed naturalem filium, nam oppositum est aperta hæresis Nestoriana & Eucliciana, damnata in Concilio Francoford. vt dicam sect. sequente. Igitur loquendo in priori sensu de Christo vt homine, vt loquimur, quacumque ratione dicatur esse filius Dei, siue naturalis, siue adoptiuus, siue per gratiam, necessario dicendum est, sub ea ratione non dicere relationem ad solam primam personam Trinitatis, sed ad Deum vt Deum, & consequenter ad tres personas vt sunt vnus Deus. Probatur, quia Christus vt homo non est filius ex vi generationis æternæ vt sic, sed ex eo, quod filiatio quam habuit per generationem æternam communicata est & vnita humanitati, nam ex eo factum est, vt hic homo in ipsa humanitate sit sanctus ex vi vniōnis, & habens ius ad hereditatem Dei in ipsa humanitate participandam, sed quod illa relatio filiationis æternæ communicata sit & vnita humanitati, est opus totius Trinitatis; ergo relatio filiationis, quæ hinc proxime resultat, & ad Trinitatem vt est vnus Deus ad extra operans.

Et confirmatur ac declaratur, quia Christus vt homo non est genitus ab æterno, sed factus in tempore: ergo, si aliqua relatio filiationis in eo vt sic resultat, non est æterna, sed temporalis: omnis autem temporalis relatio ad Deum, fundata in actione, est ad totam Trinitatem vt est vnus Deus, quia omnis actio, & effectus ad extra, communis est. Tandem Christus vt homo habet beatitudinem à tota Trinitate: ergo ab eadem habet ius ad illam hereditatem prout intelligitur prius natura esse, quæ esse beatus: sed ratione huius iuris dicitur filius in quantum homo, vel saltem à posteriori inde rectè colligimus esse filium: ergo sub ea ratione relatio filij est ad illam à quo effectiue habet hoc ius, seu radicem eius, quæ est hypostatica vniō. Denique hoc etiam confirmant & perluadent quæ superiori sectione dicta sunt in solutione ad primum.

Imo aliqui putant, hoc esse definitum ab Adriano Papa, cumque hoc modo exposuisset illa verba Matth. 3. & 17. *Hic est Filius meus dilectus, &c.* dicta scilicet esse, non tantum à prima persona, sed à tota Trinitate; ad Christum vt hominem: sed quamuis Adrianus Papa ex illo verbo *Complacuit* colligat, totam Trinitatem comprehendere, quia in homine Christo tota complacuit Trinitas, non tamen dicit dictum illud referri ad totam Trinitatem, nec loquitur de Christo vt homine eo sensu quo nos loquimur, sed in alio supra declarato, scilicet ex parte suppositi, vnde non est hæc mens definitionis eius: quæ omnia in sequente sectione latius declarabuntur. Possunt autem probabiliter ad hoc suadendum induci verba Christi Domini, Ioan. 10. *Ascendo ad Patrem meum, & patrem vestrum, Deum meum, & Deum vestrum*, iuxta expositionem in sinuatam sect. præced. Nam, licet probabile sit, Christum loqui ad Patrem primam Trinitatis personam; tamen certum videtur loqui de se ipso vt homine; alioqui non vocaret Deum suum. Sicut ergo esse Deum Christi vt hominis non conuenit soli primæ personæ, sed huic Deo, & omnibus tribus personis quatenus sunt vnus Deus: ita illa appellatio & relatio Patris, quæ tribuitur primæ personæ respectu Christi vt hominis, non est propria eius, sed conueniens Deo vt sic, licet specialiter ei approprietur, & attribuitur propter specialem auctoritatem originis, quam habet respectu Christi etiam vt Deus est. Sicut enim sepe Christus in Euangelio, loquens ad Patrem per respectum ad se ipsum vt hominem, ei attribuit, quod commune habet cum cæteris personis, vt est illud Ioan. 14. *Sunt mandata quæ dedi mihi Pater, sic facio, & sepe aliās.* Scio, Ambrosium lib. 10. in Luc. & lib. 1. de fid. ad Gratianum, cap. 6. aliter hunc locum intellexisse, dicit enim in verbo illo, ad Patrem meum, loqui Christum vt Deum, in illo autem, Deum meum, loqui Christum vt hominem. Quæ expositio est etiam probabilis, & facile sustineri potest: sed alia non est cur rejiciatur, quandoquidem vtrique respectus potest in Christum, vt hominem conuenire, & Christus eo loco, eodem tenore verborum de se ipso sub vtroque respectu loquitur. Denique quatenus Christus vt homo est creatura, & aliquid non ab æterno genitum, sed in tempore factum à Patre, illum vocat Deum suum, sicut & est Deus noster quatenus nos creauit: ergo idem Christus vt homo, quatenus à Deo est sanctificatus per gratiam vniōnis, & per illam habet ius ad gloriam, potest vocare Deum, patrem suum multo altiori & eminentiori ratione, quam nos, quatenus sumus ab illo sanctificati. Hæc ergo relatio non est ad solam personam Patris, sed ad Deum vt sic, & ad tres personas vt sunt vnus Deus.

Nec in hac veritate, quod ad rem attinet, potest esse difficultas alicuius momenti: nam Concilium Toletanum, & D. August. in sensu longè diuerso loquuntur: Concilium enim Toletan. XI. in conf. fidei expressè loquitur de Christo quoad generationem

nera humanam, sicut enim ait, Non tamen Spiritus sanctus pater credendus est filii pro eo, quod Maria, eodem Spiritu sancto obumbrante, concepit. Et eodem sensu locutus est Augustinus, præsertim in Enchirid. cap. 38. sicut enim ait, Nunquid ideo dicturi sumus, patrem hominis Christum esse Spiritum sanctum, ut Deus Pater Verbum generet, Spiritus sanctus hominem, ex qua virgag substantia Christus vnus esset, & Dei Patris filius secundum Verbum, & Spiritus sancti filius secundum hominem, quod quasi eum Spiritus sanctus tanquam Pater eius ex matre Virgine genuisset. Quis hoc dicere audebit. Et c. 39. reddit rationem dicens. Non quicquid de aliqua re nascitur, continuo eiusdem rei filius nuncupatur. Quod variis exemplis confirmat, & est per se satis clarum, quia non omnis causa efficiens, pater proprie appellatur. quāvis ergo Spiritui sancto attribuaturs efficiencia Christi ut hominis quoad conceptionem mirabilem ex matre, non tamen ea ratione potest Spiritus sanctus pater Christi vocari, quia non illam efficiet per modum naturalis generationis, sed alio superiori & altiori modo. De filiatione ergo & paternitate humana loquuntur hi Patres, non de filiatione diuina, quæ fundatur in gratia vnionis, & speciali sanctificatione ab ea proveniente, de qua non meminerunt. Verum est, in lib. 2. de Trin. cap. 10. generalius locutum esse Augustinum: probat enim, vocem illam, Tu es filius meus dilectus, non nisi de Patre posse accipi, quia Iesus Spiritus sancti filius, aut etiam suus filius credit, aut intelligi non potest. Et similiter probat, Christum non potuisse dicere illa verba, Pater clarifica filium tuum, nisi Deo Patri tantum, non Spiritui Sancto, cuius non est filius. Nam ut illa ratio sit efficax, & expositio necessaria, necesse est intelligi de omni filiatione Christi ut hominis ad Deum.

Quapropter addo, quod, licet in re Christus ut homo habeat hanc filiationem, tamen in modo loquendi, non potest simpliciter & absolute dici filius suus seu Verbi, quia in huiusmodi locutione absolute dicta denotatur distinctio personarum: unde qui sic loquitur, Christum diuidit, sicut supra etiam dicebamus ob hanc causam Christum non posse dici absolute sibi subditum, aut Deum sui ipsius, quāvis certum sit, ut hominem esse & dici posse sibi subditum ut Deo. Respectu autem Spiritus sancti, quāvis cesset prædictum inconueniens, cum inter Christum & Spiritum sanctum sit distinctio personarum, nihilominus simpliciter non est ita loquendum, Christum esse filium Spiritus sancti, ne duos Christi patres videamus asserere, ut Concilium Tolet. XI. cit. loco dixit, id est, ne secundum diuinitatem videamur asserere, Spiritum sanctum esse patrem Christi: nam filiatione Christi simpliciter & absolute dicta, & præsertim si addatur filiatione naturalis, est ipsa filiatione æterna, pro ut habet esse per æternam generationem. Et ob eandem causam, etiam cū illa determinatione, in quantum homo, non est dicendus Christus filius sui aut Spiritus sancti, nisi etiam ex parte prædicati addatur determinatio secundum gratiam vnionis, & maxime quia in illa reduplicatione, in quantum homo, magis indicatur generatio corporalis, quā spiritalis per gratiam vnionis. Atq; hinc à fortiori constat, Christum non posse dici absolute filium Trinitatis, quia Trinitas tres personas comprehendit, unde si Filius & Spiritus Sancti non potest dici filius, nec Trinitatis poterit. At verò respectu Dei absolute optime dici potest Christus cōnaturalis fili, tã simpliciter, quam in quantum homo, & siue intelligatur ratione æternæ generationis, siue ratione vnionis, quia nomen Dei est de se indifferens ad personam Patris, & Filij, vel Spiritus sancti, sicut etiam absolute dici potest Christus habere Deum, quia distinctio in ea locutione inclusa, sufficienter saluatur in persona Patris: est autem prudens consilium, quādo in subiecto ponitur Christus cum illa determinatione, in quantum homo, addere etiam in prædicato, esse filiū

A Dei naturalem per gratiam vnionis, ut omnis equiuocatio & erroris suspicio auferatur.

Sed obiciet tandem aliquis, quod hæc filiatione Christi ut hominis ad Deum, prout à nobis explicata est, improprie dicatur filiatione naturalis, cū vix nomen filiationis mereatur. Primo, quia filius naturalis non est, nisi qui per naturalem generationem naturam accipit à Patre, sed Christus ut homo, nec per naturalem generationem procedit à Deo, ut supra de humana eius conceptione dicebamus, & de ipsa vnione hypostatica constat, non posse dici naturalem generationem, vel per eam accipere vel participare Christum ut hominem naturā diuinam: ergo non potest dici naturalis filiatione, quæ per hanc

vnionem conuenit. Secundo magis distat hæc filiatione à vera & propria filiatione naturali, quam dicitur ab adoptiua, sed propter differentiam, quam habet ab adoptiua, negatur esse adoptiua: ergo ob eandem causam negandum est esse naturalem. Consequentia patet à paritate rationis. Maior autem probatur quia magis distat beatitudo animæ Christi ab essentiali beatitudine diuinitatis, quā à beatitudine cuiusvis puræ creaturæ, id est, magis ab illa exceditur, quā ipsa reliquas superet. Et similiter ius qd Christus ut homo habet ad hereditatem, multo est inferiori rationis respectu iuris, quod habet in quantum Deus, quam ius filij adoptiui respectu iuris Christi ut hominis: talis autem est filiatione, quale est hoc ius. Quocirca, sicut inter gratiam creatam sanctificantem, & diuinitatem per essentiam inueta est sanctificatio quædam media, quæ est per gratiam vnionis, ita non est inconueniens inueniri filiationem mediam, quæ nec sit adoptiua, nec naturalis, sed dicatur per gratiam vnionis. Tertiò, quia alias sequitur esse in Christo duas filiationes naturales ad Deū & tertiam ad Matrem, quod, ut iudicatur absurdū, satis est esse inauditum: duas autem tantum hæcenus audiuius in Christo natiuitates: vnā ex Patre, & alteram ex Matre, & duas tantum filiationes naturales, vnā ad Deum, alteram ad hominem. Vnde hic vrgere possumus argumentum ab auctoritate negatiua, quo Conciliū Francofordiense probat, Christum non esse dicendum filium adoptiū, quia nunquam in Scriptura sacra sic appellatur, cum tamen de filiatione eius frequens fiat mentio: sed similiter nunquam vocatur filius naturalis in sensu à nobis expolito, sed solum ratione æternæ generationis, & respectu primæ personæ Trinitatis: imò ipsummet Concilium Francoford. quod expressius tractauit de hac filiatione Christi ut hominis, nunquam eo modo, quo nos illam explicuit, sed tantū ex parte suppositi, quod per generationem æternā à Patre procedit: ergo non solum falsum, sed & periculosum videtur, alium modum filiationis naturalis in Christo ut homine introducere. Quarto, quia alias si persona Patris vel Spiritus sancti incarnata esset, verè dici posset fili? Dei naturalis, in quantum homo, quod non est minus inauditū & absurdum: sequela patet, quia in illo homine fuisset idem fundamentum filiationis naturalis, scilicet gratia vnionis. Et confirmo tandem, quia etiam videtur sequi, Virginem Mariam dicendam esse filiam Dei naturalem, quia gratia significans, non est illi omnino gratis data, sed ex quodam debito ratione diuinæ maternitatis, sicut Christo dicitur, data ex debito gratiæ vnionis.

Hæc argumenta ostendunt quidem, sententiam à nobis expositam non esse omnino certam, neque rem ad fidem pertinentem, ut latius dicam sectione sequente: non tamen admodum vrgent contra illius veritatem, magisque impugnant locutionem seu vocem naturalem, quam rem ipsam. Imò, si quid concluderent, non solum probarent, Christum ut hominem, non esse filium naturalem Dei, sed omnino non esse filium Dei. Quod tamen nemo Catho-

Obiectio
nes contra
superiorem
assertionē.
Prima.

Secunda.

Tertia.

Quarta.

Responsio.

Ad primū.

licus aut prudēs negare audebit, ut satis videtur sectione precedente probatum. Igitur ad primum, quod attinet ad nomen filij, quamvis secundū physicā & rigorosā proprietatem solum dicatur de eo, qui ex vi originis in natura vivente similis est principio à quo procedit, certum est tamen, secundum quandam analogiam, & proportionem extendi ad significandum eum, qui in filij imitatur aut participat in ordine ad hereditatem paternā. Quia ratio filiationis tantū erit perfectior, quāto hoc ius fuerit excellentius, & maximē si cōiunctum fuerit eum verā & reali processione eius, qui filius nominatur, ab eo, cuius dicitur filius. Patemur igitur, Christum ut hominem in eo sensu quo loquimur, scilicet, formaliter specificando naturam humanā non dici filium Dei cum eo rigore & proprietate, quo dicitur filius secundum naturam diuinā, quia in quantum homo est minor Patre, unde non est ei æqualis nec in natura similis: dicitur ergo filius secundum analogiam rationem, quia per ipsammet filiationem naturalem, etiam in quantum homo, sanctificatur, & ius habet ad diuinā hereditatem, etiam in humanitate, seu per humanitatem obtinendam, quæ ratio filiationis, licet non sit tam propria & perfecta, sicut est ipsa filiatio æterna secundum se est tamen perfectior, quam sit filiatio hominum & angelorum per gratiam iustificantem, ut satis ex sectione precedente constat.

Quod autem spectat ad denominationem naturalem filij, constat ex philosophia posse multis modis naturale dici, atque ita posse in eo termino laborari in æquiuoco, inter alias verō acceptiones una & satis Theologica est, quæ naturale dicitur id, quod est à natura congenitum, & maximē quando, id est, ex vi conceptionis seu productionis, & ab aliquo principio intrinseco, quorum verissime dicitur Christus etiam ut homo, naturaliter sanctus, iuxta verbum Angeli, Luc. 1. *Quod ex te natus est Sanctum, vocabitur filius Dei.* De qua acceptione & alijs dictum est supra q. 2. art. 12. Hoc ergo modo recte dicitur Christus ut homo filius Dei naturalis per gratiam vniōis non solum, quia à principio suæ cōceptionis habuit hanc filiationem, id enim ad proprietatem locutionis nō sufficit (aliās etiam B. Virgo esset filia Dei naturalis, & angeli similiter) sed quia ita habuit à principio, ut & ipsa vniōis gratia intrinseca illi fuerit, quia per illam, quasi formaliter, constituitur hic homo Christus, ut Christus est, & rursus quia ex vi eiusdem vniōis habet illam sanctificationem & illud ius ad hereditatem æternam, à quibus filius denominatur. Ad primam ergo obiectionem absolūtē potest negari maior propositio, si in sensu inclusiuo intelligatur, scilicet non esse alium modū naturalem filiationis præter eum, qui est per naturalem generationem. Si verō sit sensus non exclusiuus, sed indefinitus, sic neganda est consequentia, quia argumentum procedit ex puris particularibus. Deniq; si sensus sit, illud modum filiationis, qui est per naturalem generationem, & communicationem eiusdem omnino naturæ, esse potissimum, & comparationem illius, quemlibet alium esse improprium & analogum, sic concedo, Christum ut hominem non esse filium naturalem illo perfectissimo modo.

Quod si vergeat aliquis, nam, si illa filiatio non est omnino perfecta, erit per participationem, & cōsequenter, iuxta rationem D. Tho. hic, non minus repugnabat Christo ut homini, quam filiatio adoptiua, quia repugnat, aliquid dici de eodem per essentiam, & per participationem. Respondetur in primis, quod ad rem attinet, non esse æqualem rationem, quia adoptio, ut dixi, includit negationem omnis filiationis naturalis: filiatio autē naturalis per gratiam vniōis, non excludit ab eadem persona filiationem naturalem per generationem æternam, sed solum excludit illam secundum talem naturam.

A Quod verō attinet ad vim rationis D. Tho. iam supra explicui, illud principium non posse vniuersaliter intelligi de quacūq; ratione participata, sed de illa quæ includit specialem negationem repugnantem vniōi hypostaticæ, seu supposito introito secundum se. Adde verō deinde ad rem magis explicandam, dupliciter posse esse aliquam filiationem diuinā per participationem: vno modo, quia forma, vel quasi forma, in qua proximē fundatur talis filiatio, est entitas participata & creata, & hoc modo filiatio adoptiua est per participationem, & idē repugnat personæ increatæ sub quacūq; ratione cōsideretur: & filiatio naturalis, de qua nunc agimus, non est hoc modo per participationem, sed per gratiam vniōis, quæ quantum ad aliquid increata est, ut suo loco diximus. Alio ergo modo dici potest filiatio per participationem non quantum ad formam, in qua proximē fundatur, quia illa increata est, sed quantum ad modum recipiendi (ut sic dicam) sanctificationem, & ius ad hereditatem æternā à tali forma, quæ est medio aliquo modo vniōis creatæ, & participatæ: & huiusmodi filiatio per participationem non repugnat convenire simul cum perfectissima filiatione per essentiam in eadem persona, secundum diuersas naturas: quia neque includit aliquid repugnans increatæ personæ, neque excludit vniōnem hypostaticam, imō illam intrinsecē excludit.

Ex his facilis est responsio ad secundum, in rigore enim solum probat, hanc filiationem & non esse naturalem in eo sensu quo filiatio per essentiam seu per naturalem generationem talis dicitur, & possit etiam hanc filiationem vocari per gratiam vniōis, non verō inde sequitur non vocari propriē naturalem secundum aliam rationem & considerationem nam & ipsa gratia vniōis, naturalis dicitur, gratia quidem respectu humanitatis, cui gratis conceditur naturalis verō respectu Christi, qui in suis intrinsecis principiis quibus constituitur, illam includit. Vt verō argumentum illud clarius, quoad omnia dissoluatur, declaranda magis est illa proportio inter hanc filiationem naturalem per gratiam vniōis comparatam ad filiationem naturalem per essentiam, & filiationem adoptiuam, inter quas medium quodammodo locum tenet, quatenus hanc superat, & ab illa superatur. Comparari ergo possunt vel in forma ipsa, quæ est proximum filiationis, & iuris hereditarij fundamentum: vel in iure ipso, & modo obtinēdi, vel participandi hereditatem: quoad omnia dissoluatur, declaranda magis est illa proportio inter hanc filiationem naturalem per gratiam vniōis cum filiatione adoptiua, quam cum filiatione per essentiam, ut argumentum propositum conuincit: at verō quoad illud prius multo maior est propinquitas huius filiationis ad filiationem per essentiam, quam ad adoptiuam, quia proxima ratio eius est ipsamet filiatio increata, quamvis non secundum se, sed ut humanitati vnita: & quia ratio & modus filiationis ut dici possit naturalis, maximē sumitur ex forma, in qua fundatur, & ex intrinseca connexionē vel vniōne aut identitate quem talis forma habet cum persona cui talis filiatio conuenit, idē hanc filiatio merito naturalis dicitur, & nullo modo adoptiua: quia forma illa, tota q; eius dignitas, cōnaturalis est tali personæ, & nullo modo per adoptionem seu intrinsecam benevolentiam ei conuenit.

Ad tertium respondetur, filiationes naturales proprias, ac fundatas in proprijs natiuitatibus & generationibus tantum esse duas in Christo Domino, scilicet, humanam & diuinā, & has esse de quibus Sancti communiter loquuntur, nullum tamen esse in conueniens præter has considerare in Christo aliam filiationem per gratiam vniōis, quæ secundum aliam considerationem, naturalis etiam dicitur, ut explicuimus. Vt hoc autem amplius declararetur, & argu-

argumento etiam ab autoritate negativa clarius satisfiat, aduerto, dupliciter nos loqui posse de his filiationibus: vno modo quantum ad ipsum respectum prædicamentalem, seu quasi prædicamentalem, qui dici solet, *esse ad*, & secundum hanc rationem nullum est inconueniens admittere in Christo tres respectus, vnum realem ad Patrem, quem habet in quantum Deus genitus est, alium, quem vt homo genitus habet ad matrem, siue illerationis sit, siue realis, alium quem vt homo sanctificatus per gratiam vnionis & hæres vitæ æternæ habet ad Deum sanctificatorem suum, qui tres respectus possunt nomine filiationis naturalis nuncupari, vt de duobus primis per se constat & de tertio satis à nobis declaratum est. Hæc verò consideratio nimis est philosophica & Scholastica, multumq; habet de nostre rationis præcisione ac consideratione, præsertim si aliquis ex his respectibus tantum rationis sit, vt reuera esse diximus: & propter hæc causam raro aut nunquam inuenietur hæc trimëbris diuisio, præsertim apud sacros autores. Alio modo possumus loqui de his filiationibus, quantum ad formas, & origines seu productiones, in quibus fundantur, seu ad quas consequuntur predicti respectus, & hoc modo in re tantum sunt due filiationes naturales in Christo, & due generationes secundum duas naturas ex quibus constat, quamuis secundum rationem & præcisionem nostram, vna earum possit dupliciter considerari, vt inde cõsurgat triplex ille respectus suprà declaratus.

Sic ergo filiatio naturalis in Christo secundum rem vna eademque est, tamen illam et vt constituit personam in natura diuina subsistentem & ab æterno genitam à Patre, est filiatio naturalis per essentiam: vt verò qua si formaliter sanctificat naturam humanam sibi vnitam, redditq; hunc hominem hæredem diuine hereditatis, in ipsa etiam humana natura vt sic, fundat alium respectum filiationis naturalis: & hoc modo filiatio ipsa naturalis secundum rem sumpta, ratione & munere distinguere à nobis licet in se vna sit, in filiatione autem humana nõ est hæc duplex consideratio: & ideo omni ratione vna tantum est. E contrario verò accidit in productione seu origine, nam origo æterna Filij Dei à Patre, & re & consideratione vna tantum est, quantum ad præsens spectat: productio autem Christi, vt homo est, quamuis in re sit vna, duplicem tamē habet considerationem: in illa enim productione non tantum consideratur effectus seu formatio humanitatis, sed præcipue vnio totius humanitatis ad Verbum, per quam hic homo Christus resultat: hæc ergo actio dupliciter considerari potest, primo, quatenus præcise terminatur ad hoc vt Deus ex muliere concipiatur, & fiat homo: & vt sic fundat relationem filiationis humanæ in ordine ad matrem, vel relationem effectus ad causam in ordine ad Deum efficiientem: Secundò potest illa actio considerari, vt per eammet sanctificatur humanitas, & confertur huic homini ius ad diuinam hæreditatem. Sicut enim in superioribus dicebamus, personam Verbi vt terminantem dependentiam naturæ humanæ in subsistendo, distinguere ratione à se ipsa vt est forma sanctificans humanitatem, ita etiam actio eadem quatenus est productiua huius hominis in ratione eiusdem personæ subsistentis in natura humana, ratione distinguitur à se ipsa, quatenus est actualis huius hominis sanctificatio. Et sub hac posteriori ratione fundat alium respectum filiationis naturalis, quem Christum vt hominem ad Deum habere dicim⁹. Atq; ita constat, quomodo in Christo secundum rem tantum sit duplex filiatio, & duplex origo, & quomodo secundum rationem & considerationem nostram triplex distinguatur. Constat etiam eursancti in communi loquendi modo duplicis tantum filiationis & naturæ Christi meminerint, quia loquuntur secundum rem, & non secundum considerationem & præ-

cisionem nostram. Constat deniq; eursantes de filiatione Christi naturali, semper eam explicent per respectum originis, equalitatis, ac perfectæ similitudinis ad Patrem ex vi æternæ generationis, adiungentes ei humanitatem hypostatice vnita, quia secundum rem verò non est in Christo alia filiatio, & sanctitas ac ius ad diuinam hæreditatem, quod in humanitate potest intelligi, ab hac filiatione quasi formaliter prouenit, media vnione, & totū fundatur in infinita dignitate illius filiationis, & ab illa omnino inseparabilis est sanctificatio humanitatis, supposita eius vnione, & ideo totus hic respectus filij naturalis, quem Christus sub vtriusq; naturâ subsistens habet ad Deum, per modum vnus communiter declaratur, & vnus fore cum alio confunditur, non tantum propter vnitatem personæ, nam hoc modo etiam filius hominis, & filius Dei, vnus tantum est filius, nec propter solam similitudinem vocis, nam hæc etiam non sufficeret, sed propter vnitatem & identitatem formæ sanctificantis Christum vt hominem cum ipsamet filiatione naturali & per essentiam Christi vt Dei.

Ad quartum, quidam grauis autor referens opinionem quorundam Theologorum asserentium, si Spiritus sanctus assumeret humanitatem, cum vt hominem fore filium Dei per gratiam habitualem, dicit sibi vehementer displicere, quia neg esset (inquit) filius naturalis. neq; adoptiu⁹: & hanc posteriorem partem latè probat: priorem autem dicit esse manifestam, quia habitualis gratia non sufficit filium Dei naturalem constituere eum, qui alias ex vi generationis æternæ filij Dei naturalis non est. Sed, quamuis multi & graues Theologi asserant, in eo casu Spiritum sanctum (& idem semper de personæ Patris intelligatur) vt hominem, fore filium Dei, nec minem tamen me legisse memini asserentem fore filium Dei adoptiuum, magis quam Christum vt hominem. Neq; argumentum quartum, in cuius solutione versamur, hoc infert, sed fore filium Dei naturalem. Quapropter in illa negatione filij adoptiu⁹ omnes cõuenimus propter rationes omnes de Christo factas, quarum summa est, quia vel esset filius per gratiam vnionis, & hæc non facit filium adoptiuum sed naturalem, vt satis probatum est, nam quoad hæc eadem est ratio de vnione hypostatice terminata ad Spiritum sanctum, vel ad filium, quia non est minus sancta persona Spiritus sancti, & sufficiens ad sanctificandam naturam sibi vnitam, quam persona Filij: neq; minus esset illi homini cõnaturalis ac debita hæreditas æterna, seu ius ad illam ob dignitatē personæ, quam fuerit nunc debita Verbo incarnato vt sic: non ergo posset tunc Spiritus sanct⁹ vt homo dici filius adoptiuus ob gratiam vnionis. Neq; etiā ob gratiam habitualem, propter rationem tactam, quia talis gratia & supponeret illum hominem cui adueniret, iam sanctificatum per gratiam vnionis, & ratione illius habentem ius ad gloriam: & consequenter etiam habentem perfectiorem rationem filij, quam ipsa posset conferre. Item esset ab intrinseco debita, vnde non adueniret personæ extraneæ, aut solo affectu coniunctæ Deo conferenti gratiam, sed quæ personaliter esset ipsemet Deus. Itaq; quoad hoc eadem est ratio de qualibet diuina personæ incarnata.

Atq; hinc consequenter sequitur, in eo casu Spiritum sanctum, vt hominem, non fore filium Dei per gratiam habitualem, neq; aliquem etiam legi, qui oppositum dixerit aut docuerit, non quidē propter eam rationem quod hæc gratia non faciat filium Dei naturalem eum, qui alias ex vi generationis æternæ filius Dei naturalis non est: sed ob eam potius causam, quod hæc gratia, etiam ipsum Christum vt hominem, non facit filium Dei naturalem, etiam si ipse alias ex vi generationis æternæ sit filius Dei naturalis: ergo eadem vel maiori ratione non posset

constituere Spiritum sanctum ut hominem, filium Dei naturalem: ostensum est autem nec adoptivum posse constituere, relinquatur ergo, Spiritum sanctum ut hominem, nullo modo fuisse constituendum filium per talem gratiam. Ratio autem generalis est tacta scilicet præced. quia cuiuscunque personæ diuinæ incarnatæ gratia habitualis non confertur per modum nouæ generationis, sed per modum proprietatis concomitantis priorem & excellentiorem gratiam. Unde etiam fit, ut in tali persona illa gratia non conferat primum & radicale ius ad hereditatem. Et ideo nec constituitur filium adoptivum, nec omnino filium: quia, sicut gratia habitualis non est essentialis constituere filium adoptivum, nisi supposita persona extranea, seu (quod idem est) supposita negatione connaturalis debiti, aut altioris coniunctionis cum Deo, quam possit per ipsam gratiam & gloriam fieri: ita non est essentialis huic gratiæ, quod faciat filium, nisi supposita simili negatione, quæ necessaria, ut ipsa detur per modum propriæ ac per se generationis, & ut conferat primum & radicale ius ad gloriam.

Difficultas ergo tacta in illo quarto argumento, non versatur de gratia habituali, sed de gratia vniōis, & de hac ego olim asserui, in eo casu Spiritum sanctum ut hominem cum eadem veritate & proprietate esse dicendum filium Dei naturalem per gratiam vniōis, quia id nunc dicitur de Christo ut homine in sensu hactenus tractato. Quam sententiam alijs multis per doctos placuisse video, & in ea persistendum censeo, quidquid nonnulli alij obmurmurent. Nam ratio insinuata videtur mihi convincens, nam Spiritus sanctus ut homo esset æquale sanctus ac Christus ex vi vniōis, & persona ipsa est æqualis sanctitatis & dignitatis, & ex parte vniōis hypostatice, ut suppono, non potest esse inæqualitas, sed Christus ut homo non est filius Dei naturalis per gratiā vniōis, nisi ob prædictum ius in tali sanctificatione fundatum: ergo propter eandem rationem Spiritus sanctus ut homo esset filius naturalis per gratiam vniōis. Dicent fortasse, Christum ut hominem non esse filium naturalem ob eam præcisam causam, sed quia illa sanctificatio & ius ad gloriam provenit à filiatione naturali & per essentiā, ut coniuncta humanitati. Sed contra hoc videretur argumentum factum, quia æque digna & perfecta est personalitas Spiritus sancti: nam quod illa personalitas sit filij, vel Spiritus sancti, materiale valde est. Nam Christus ut homo non denominatur fili⁹ naturalis à filiatione diuina tanquam à forma formaliter referente Christum ut hominem ad Patrem, sed solum ut à subsistentia terminante dependentiam naturæ humanæ, & consequenter sanctificantem illam, & dante huic homini ius ad æternam hereditatem: sed totum æquale præstat quælibet personalitas diuina: ergo quod illa sit filio, paternitas, vel processio, nihil refert ad præsentem effectum seu denominationem. Maior est evidens, tunc quia ostensum est, Christum ut hominem non referri speciali relatione filij ad Patrem æternum, tum etiam, quia illa æterna filio non potest informare hominem ut homo est, nec ipsum ad alium referre: ergo nec filium hoc modo denominare: tum denique quia alias, si Pater assumeret carnem, etiam ut homo referretur per paternitatem ad filium, & in quantum homo diceretur pater naturalis filij Dei, quod est planè falsum. Sequela autem est evidens à paritate rationis. Et confirmatur hæc ratio, nam Spiritus sanctus ut homo, esset hæres diuinæ hereditatis: ergo esset filius; & non adoptivus, ergo naturalis per gratiam vniōis. Antecedens constat ex dictis, quia haberet ius intrinsecum & connaturale ad diuinam hereditatē: consequentia vero à simili sumi potest ex illo Pauli, Si filius & hæres: est enim proprium fili-

orum Dei, esse hæres bonorum ipsius. Respondetur enim illa hereditas iuri filiationis tanquam proprio & ad æquato principio.

Sed respondere potest aliquis, in eo casu fore diuinam beatitudinem connaturale ac debitam Spiritui sancto ut homini, non tamen per modum hereditatis, sed per modum cuiusdam connaturalis proprietatis seu actionis: sicut scientia infusa vel alia similis perfectio potest dici connaturalis Christo non per modum hereditatis, sed tanquam proprietatis quædam. Et potest à simili apud explicari, nam ipsamet persona Spiritus sancti ut Deus est habet à Patre & Filio, sicut substantiam suam, ita & beatitudinem per essentiā, & tamen non habet illam per modum hereditatis, sicut nec substantiam habet per modum generationis, & ideo non est filius: ergo non immerito idem dici potest de illo ut homine. Idemq; maiori ratione dici posset de Patre, si homo fieret, quia ut Deus est, multo minus habet illam beatitudinem ut hereditatem. Hæc responsio est quidem apparsens, sed in primis ferè reuocat controuerliam ad quæstionem de nomine, nam quod nos præcipue intendimus, est, in eo casu Spiritum sanctum ut hominem habere intrinsecum ius ad illam beatitudinem. Deinde, cur affirmatur de Christo ut homine, quod habeat hoc ius ad illam beatitudinem tanquam ad hereditatem, & negatur de Spiritu sancto, cum in re ius vtriusque sit æque perfectum, & in æquali dignitate, & simili actione fundatum? Nam quod Christus ut homo sit hæres, non inde formaliter habet, quod in quantum Deus hæres est, nam & hoc ipsum in rigore & proprietate non est verum, qui hæres videtur includere aliquam imperfectionem, nam significat potius ius ad hereditatem, quam plenum dominium vel naturalem possessionem & proprietatem illius. De ætate filij potius est genitus ut supremus Dominus, quā ut hæres, imò ut per se & essentialiter Beatus, potius quā ut habens ius ad beatitudinem. Esque quid de hoc sit, non videtur referre ut in quantum homo sit hæres, sed hoc pendet ex iure quod habet in quantum homo, & ex modo, quo illud habet, & in hoc eadem videtur esse ratio de persona Spiritus sancti, si homo fieret: consistit autem ratio in hoc, quod ex vi illius actionis diuinæ, qua fieret homo per vniōem carnis ad ipsum, haberet hoc ius ad bona ipsius Dei, à quo talis actio & vniō fieret. Et confirmatur ratione suprà de Christo facto, nam homo per gratiam habet ius ad diuinam beatitudinem ut ad hereditatem: ergo multo magis Spiritus sanctus ut homo haberet hoc ius per gratiam vniōis. Maxime quia ad ipsamet gratiam habituale haberet connaturale ius: ergo & ad gloriam, sub quacunque ratione potest gratiæ correspondere: ergo etiam sub ratione hereditatis. Respondetur ergo ad quartum argumentum, quod ad rem attinet, verum esse, Spiritum sanctum ut hominem in eo casu fore filium Dei naturalem filiatione naturali, quæ est per gratiam vniōis, prout eam in Christo ut homine explicuimus, & rectè attigit Albert. in 3. dist. 10. ar. 13. Nec potest aptius nomen inueniri, quo declaratur naturalis sanctificatio, & connaturale ad diuinam beatitudinem, quæ haberet Spiritus sanctus ut homo ex vi illius originis, quā ut homo haberet à Deo ut efficiente eius incarnationem, neque contra hoc occurrit difficultas aliquius momenti. Quod verò attinet ad modum loquendi, oportet caute loqui & sufficientem explicationem adhibere, ne tribuendo Spiritui sancto nomen filij, videamur personas confundere: quod facile vitabitur adiungendo illud additum, per gratiam vniōis.

Non est tamen simile de Virgine Matre, ut in vltima confirmatione inferebatur, tum quia per maternitatem non fit realis vniō & personalis cum Deo: unde

Vnde non tollitur quin illa persona secundum se maneat extranea, tum etiam quia illa gratia non est ita debita & connaturalis ratione diuinæ maternitatis, sicut ratione hypostaticæ vniōis. Tū denique quia illa ratio antecessit vt dispositio cōgrua & decess ad maternitatem diuinam, & per illam vt sic adoptata est B. Virgo in filiam perfectissimam, vt posset esse condigna mater.

Tandem ex his responsum satis est fundamentū Durandi: dicendum enim est in primis, vt ex dictis facile constat, gratiam vniōis communicatam humanitati Christi, esse alterius rationis à gratia filiorum adoptiuorum, & ideo non constituere Christum hominem filium adoptiuum, sed potius naturalem, quia personæ sic constitutæ intrinseca & connaturalis est talis gratia, & ratione illi⁹ est etiam illi intrinsecum, & connaturalis ad æternam hereditatem. Vnde secūdo dicitur, licet gratia habitua sit in Christo & nobis eiusdem rationis, tamen modum habendi illam non esse eundem, & ideo licet nos per hanc gratiam constituamur filij adoptiuī, quia non supponitur filij, sed extraneæ personæ & per talem gratiam omnino liberaliter acceptamur: Christus tamen per illam gratiam non proprie constituitur fili⁹, quia iam supponitur, & gratia illa test quasi proprietatis consequens filiationem. Imò licet daremus aliquo modo denominari filium ab illa gratia, & relatione illam consequente: non tamen iam sub hac ratione dicēdus esset filius adoptiuus sed naturalis, quia (vt suprà questione 7. dixi) etiam gratia fuit Christo connaturalis, non aduentitia, & extranea: ergo & relatio, quæ in illa fundatur. Vnde sicut idem calor igni est naturalis, & aque violent⁹: ita eadem relatio, quæ in nobis est filiatio adoptiua, in Christo non potest hanc rationem inducere, vt recte hic D. Tho. ad secundum dixit, quod tandem etiam docuit Scot. in 3. d. 10. quāuis non satis connaturalitatem illius gratiæ explicauerit, nec rationē filiationis, quam Christus in quantum homo habet ex vi solius gratiæ vniōis.

Ad confirmationem, & tertium argumentum in præced. section. relatum, sufficienter iam responsum est.

SECTIO III.

An sit de fide, vel quo gradu certitudinis tenendum sit, Christum in quantum hominem, seu secundum humanitatem, non esse filium Dei adoptiuum, sed naturalem.

Argumē-
ta senten-
tiæ affir-
mantis.
Primum.
Ratio dubitandi est, quia illa propositio, etiam cū determinatione, Christus, in quantum homo, est filius adoptiuus, videtur damnata in prædicto Concilio Francoford. est ergo illa propositio hæretica, & contraria, de fide, nam, vt supponimus, illius Concilij autoritas sufficiens est ad certam fidē nobis faciendam, nam licet Nationale fuerit trecentorum Episcoporum, tamen intercessit Summi Pontificis autoritas, non tantum per Legatos, sed etiam per instructionem, quæ eiusdem veritatis definitionem, & virtutalem Concilij confirmationem continebat. Et, quāuis per aliquos annos latuerit illa definitio, non potest tamen dubitari, quin facta fuerit vt ex historijs constet, & consequenter etiam est certum, nobis esse sufficienter propositum, præsertim hoc tempore in quo illud Concilium receptum est, & cæteris adiunctum, & in omnibus receptum. Antecedens probatur primò ex sensu contrarij erroris, contra quem facta est illa definitio. Elipandus enim, vt ex quadam eius antiqua confessione referatur, non negabat vnam in Christo personam, quam esse verbum ipsum diuinum & Filium Dei naturalem facebatur: aiebat, tamen illum fuisse simul Dei &

A hominis filium, adoptiuum humanitate, non adoptiuum diuinitate. Vnde non alio sensu asseruisse videtur Christum vt hominem esse filium adoptiuum, nisi in eo, quem Durand. admittit, non confitendo in Christo vnam personam in duab⁹ naturis, non potest alius modus adoptionis in eo excogitari. Imò hec simpliciter videtur asseruisse Christum esse filiū adoptiuū, sed cum illa adiectione, in humanitate: & ita referūt eius errorem autores antiqui, vt patet ex Iona Aureliano. Adone, & Aimonio, locis infrā citandis, qui aiunt, Felicem docuisse, Christum secundum humanitatem fuisse adoptiuum. Et nihilominus Patres Concilij Francoford illam sententiam, vt ab Elipando asserbatur, damnant vt hæreticam: ergo.

Secundò probatur ex verbis eiusdem Concilij, nam in primis Adrianns Papa in epistola, quæ ibidē refertur, dum damnalet sententiam & modum loquendi Elipandi, quæ vocat *perp̄ta verborum stramina*, subdit, *Hoc Catholica Ecclesia nunquā credidit, nunquam docuit, nunquam malè credentibus assensum prebuit.* Et subdit. *Quod si secundum eorum callidam tergiversationem cuncta quæ protulimus ad diuinitatem tantummodo Filij Dei referenda opinantur, dicant, vbi vñquam communi affectu dixerit nobiscum, Pater noster, Scit enim (inquit) pater vester quid vobis opus sit, non dicit, Pater noster, quasi nobiscum adoptatus per gratiam.* In quibus verbis clarè satis distinguit Christum vt Deum, & vt hominem, & negat, etiam vt hominem esse adoptatum per gratiam. Et infrā adducens illud ad Rom. 8. *Proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum*, ponderat, secundum id dici proprium filium & non adoptiuum, secundum quod pro nobis traditus est: traditus est autem in quantum homo, Vnde concludit Adrian. *Sicut peccata nostra non tolleret, si ipse peccatum haberet, ita adoptionis gratiam non tribueret, si ipse propter hominem, quem assumpsit sine sorte peccati, necessarium egeret, vt gratiam adoptionis acciperet.* Similia multa, tam in illa epistola, quam in cæteris partibus illius Concilij leguntur. Specialiter verò in libro Sacrosyllabo ponderatur in illis verbis Petri. Math. 16. *Tu es Christus Filius Dei viui*, quod nomen *Christus* non est nomen solius diuinitatis sed hominis Dei, qui non tantum vt Deus, sed vt in humanitate vnctus, dicitur Filius Dei. Deniq; omnia testimonia, quibus suprà ex illo Concilio probauimus Christum vt hominem esse Filium Dei naturalem, probant, in eo esse definitum, Christum non posse dici filium adoptiuum, etiam cum illa reduplicatione seu determinatione, in quantum homo: quia sæpè in eodem Concilio, & specialiter in epistola ad episcopos Hispaniæ dicitur, filiationem adoptiuam, & naturalem non posse eidem cōuenire, quia adoptiua ineludit negationē naturalem: si ergo Christo, etiam cum illa specificatione, vt homini, cōuenit filiatio naturalis, non potest adoptiua cōuenire.

Tertio possumus hoc confirmare ratione sumpta ex eodem Concilio, nam filiatio adoptiua & naturalis distinguunt personas, cum vna sit extranea, & alia propria, sed distinguere personas in Christo est hæreticum: ergo etiam illi attribuire filiationem adoptiuam, hæreticum est.

In contrarium autē est, quia multi & grāues Theologi, etiam post Concilium Fræcof. vel opinati sunt, Christum posse dici filium adoptiuū, aut simpliciter, aut cum determinatione, in quantum homo: vel certè iudicārūt id esse probabile, & nullus ex antiquis damnauit vt hæreticam sententiam tribueret Christo vt homini adoptionem, eo sensu quo Durand. tribuit, vt patet ex Alensi, D. Th. & multo magis ex Scoto, Ricardo & alijs. Quod si quis dicat, hos autores ignorasse definitionem Concil. Francofordiensis, cum nullam eius mentionem fecerint id certè verisimile non est, nam licet credi possit, eos non vidisse acta ipsius Concilij, quæ vsque ad

ad nostra ferè tempora latuerunt, tamen vix credi potest, non legisse historias, quæ frequenter mentionem faciunt Felicianæ hæresis, cuius defensor & quasi protector fuit Elipandus, & damnationis eius factæ tempore Adriani Papæ, congregato Concilio Francofordensi, & inter Scholasticos Palu in 3. d. 4. q. 1. huius definitionis meminit, & nihilominus contrariam opinionem non damnat.

1. Opinio.

In hac re varij sunt inter iuniores dicendi modi. Primus est, hanc propositionem, Christus est filius adoptiuus, absolute esse hæreticam, nõ tam propter definitionem Concilij Francofordensis, quàm propter antiquas definitiones Concilij Ephesini, & aliorum contra Nestorium, & communem traditionem Patrum in Scriptura fundatam, vt visum est scilicet præced. De illa verò propositione cum determinatione Christus in quantum homo est filius adoptiuus, negant esse hæreticam, quia neq; ex præcedente sequitur, vt ex alijs similib; constat, & ex doctrina tradita supra q. 16. vbi contra Gabrielem & alios in 3. distinct. 10. & 11. ostendimus, non omnem propositionem veram cum determinatione, esse veram sine illa. Neq; etiam illa propositio cum illa determinatione negata est aut dñata ab antiquis Patribus vel Concilijs, imò Hilarius & Marius Victorinus citati scilicet præced. illi fauent. Quod verò spectat ad Concilium Francofordense, quidam concedunt sanè, illam propositionem in eo sensu, quo ab Scholasticis disputatur, & à Durando admittitur damnatam esse in actis illius Concilij, prout nunc habentur, negant tamen id sufficere vt hæretica censeatur, propter duo. Primò, quia non satis constat, illud quod nos habemus, esse verum Concilium Francofordense, quia vt sit certum, aliquod esse verum Concilium, debet constare, aut Pontificia auctoritate, aut sufficienti Ecclesiæ traditione: hæten; autem nullus Pontificum nobis proposuit hoc concilium, quod nos habemus, continere veram & incorruptam definitionem, quæ in illo Concilio facta est, aut hanc epistolam, quam nomine Adriani legimus, esse illam quam Adrianus Papa decreuit, integram & incorruptam. Traditio etiam nulla est sufficiens, quia hæc acta diu latuerunt, & nuper inuenta sunt, Laurentij Suriij diligentia, viri quidem pii & docti, sed qui falli potuit, præbendo fidem alicui falsæ & supposititiæ inscriptioni. Auget autem incertitudinem, quia (quod sanè mirum est) nõ docet, vbi hæc scripta inuenerit, aut quibus certis signis sibi persuaserit, nullū in eo codice quem inuenit, fuisse mendacium aut fictionem admixtam. Accedunt etiam aliæ coniecturæ, quas infra indicabo, ob quas multi viri docti & pii, adhuc formidat de illius eodici sinceritate ac puritate. Secundo aiunt, etiam si certò constaret de veritate ipsius Concilij, non sufficere eius auctoritatem ad notam hæresis, licet sufficiat ad notam maxime temeritatis, vel etiam erroris, quia neque est Concilium generale, sed vel Prouinciale, vel certè Nationale plurium prouinciarum, propter quod fortasse Paludan. Generale illud vocat, sed propriè non fuit, quia non fuerunt ex omni Ecclesia ad illud congregati, nec conuocati Episcopi, sed tantum ex Gallia, Germania, & Italia, vt constat ex historijs, quas infra commemorabo. Rursus neq; constat tale Concilium fuisse à summo Pontifice confirmatum, sine qua confirmatione Prouinciale Concilium non sufficit ad certam fidem faciendam. Alij verò etiam si huius Concilij auctoritatem admittant, negant, id damnasse prædictam propositionem cum illa determinatione in eo sensu, in quo Durand. & Scholastici loquuti sunt, sed in alio longè diuerso, quem infra tractabo.

2. Opinio.

Secunda opinio affirmat, non solum illam propositionem simpliciter prolatam, Christus est filius adoptiuus, sed etiam cum determinatione in quantum homo, vel secundum humanitatem esse hære-

ticam, & contrariam, nimirum Christum sub vtraque ratione esse filium naturalem, esse de fide certam. Fundamentum est. Primo, quia Concilium Francofordense vtramq; damnat, vt in argumentis in principio propositis visum est: est autè in illo Concilio sufficiens auctoritas ad certam fidem faciendam ob auctoritatem Pontificis Adriani idem definientis, quæ illi Concilio adiuncta est. Secundò, quia non est maior ratio de vna illarum propositionum, quàm de alia, cum quia illa determinatio huic propositioni adiuncta non potest esse conditio diminuens, designans solum humanitatem, quia filiatio non est proprietas, quæ possit humanitati conuenire, sed supposito tantum: ergo per illam determinationem solum designatur natura, in qua conuenit supposito talis proprietas: propositio autem quæ est vera cum determinatione hoc modo sumpta, etiam sine illa erit vera, vt patet in hac, Christus in quantum homo est filius Virginis. rectè enim sequitur, simpliciter esse filium Virginis, quia non fit argumentum à secundum quid ad simpliciter, sed à particulari ad indefinitum. Tum etiam, quia si prior propositio damnatur, est, quia filiatio adoptiua includit personam extraneam & alienam. Vnde, cum Christo tribuitur filiatio adoptiua, significatur esse persona creata: sed non est minus hæreticam attribueri Christo vt homini personam creatam, quam Christo simpliciter: ergo.

Tertia sententia esse potest, neutram ex illis propositionibus esse simpliciter hæreticam, licet falsæ sint, & improbabilis, tantò verò euidētius, quanto huiusmodi proprietates. Verbo aut Christo sine vlla determinatione attribuitur. Fundamentum huius sententiæ fumendum est partim ex ratione in contrarium in principio proposita, partim ex fundamento primæ sententiæ, quatenus negat, Concilium Francoford. aut hoc damnasse, aut sufficere ad certam fidem faciendam, partim ex fundamento secundæ sententiæ, quaten; probat parum esse rationem vtriusque locutionis, sine determinatione aut cum illa.

Ad decisionem huius quæstionis dicam prius quid sentiendum esse censeam de sensu erroris Elipandi. Deinde de Concilio Francofordensi aliqua præmittenda erunt. Deinde de re proposita dicetur.

Circa primum aduertendum est, in huiusmodi locutione posse esse errorem, vel ex prauo sensu, erroreque iudicio circa mysterium Incarnationis, vel solum ex errore circa adoptionem, quid propriè sit, quidue propriè illa voce significetur. Prior error est propriè circa rem ad Christianam fidem pertinentem, posterior verò potius pertinet ad materiam civilem & politicam, magisq; spectare videtur ad ignorantiam significationis vocis, quàm ad errorem in iudicio alicuius rei. Vnde primus error est sine dubio longè maior, quamuis secundus prout versari potest in materia fidei periculosus sit & cauendus, quia ex verbis inordinatè prolatis incurritur hæresis. Priori modo errarunt Nestorius, Photinus, Arius, & similes, qui Christum appellarunt filium adoptiuum, eò quod existimarent, aut Verbum non esse verum Deum, aut Christum vt hominem esse purum hominem, & non nisi accidentaliter esse coniunctum Filio Dei naturali. Posteriori modo errauit Durandus, & si qui alij Theologi senserunt, Christum posse dici filium adoptiuum, quamuis sit vnum & idem suppositum diuinum in natura diuina & humana subsistens, quia non existimarent, filiationem adoptiuam includere negationem filiationis naturalis in ipso supposito, sed tantum in natura, vel certè, quia non putarunt, gratiam vnionis hypostaticæ contineri extra latitudinem seu definitionem adoptionis, cum merè gratis & ex sola dilectione communicetur illi naturæ, quæ ex se aliena e-

rat & extranea respectu tanti beneficii; & ideo censuerunt, illam naturam posse dici adoptatam, & consequenter credere potuerunt, substantiam in tali natura ut sic esse filium adoptiuium, eo quod in natura adoptata subsistat, media eius adoptione, sicut dicitur filius humanus vel hominis, eo quod in natura humana subsistat, media humana conceptione.

Nonnulli ergo existimant, Elipandum, non prior, sed tantum hoc posteriori modo errasse. Quod colligunt primo ex verbis ipsius Elipandi, sumptis ex quadam eius confessione, quam reperiri dicunt in Bibliotheca Toletana in quodam libro à Beato & Heterio contra Elipandum scripto, in qua confessione Elipandus facitur, Verbum, pro salute humani generis, Deitate exinanitum, hominem factum, circumcissum baptizatum, &c. quibus verbis veram hypostaticam unionem confiteretur. Vnde inferius desertis verbis vnam Christi personam facitur dicens, Homo interior in vna eademque Dei & hominis persona deglomeratus, atque carnis indumento indutus. Vnde tandem concludit, simul esse Dei & hominis filium, adoptiuium humanitate, & non adoptiuium diuinitate: ergo non errauit Elipandus in mysterio incarnationis, sed male tantum vtendo nomine adoptionis. Secundo fit hoc verisimile, tum ex his, quæ legimus in epistola Adriani, & toto concilio Francofordiensi, ubi multa contra Elipandi errorem afferuntur, non ad probandam vnitatem personæ Christi, sed potius ad colligendum ex hac vnitatem, non posse adoptionem illi conuenire. Itaque si Elipandus fuisset Nestorianus, facillimum fuisset illum conuincere, tum antiquis definitionibus contra Nestorium, tum Scripturæ testimoniis quibus demonstratur, tantum esse in Christo vnam personam; at vero Concilium nõ ita procedit, sed potius ex vnitatem personæ Christi, quam Elipandus non negabat, & ex proprietatibus & vera definitione adoptionis, quas Elipandus ignorasse videtur, colligit, non posse Christo conuenire adoptionem; & ad hoc tandem inconueniens deducit, quod si Christus adoptiuius censetur, in duos filios diuidendus sit: supponit ergo, Elipandum in posteriori tantum sensu suum errorem asseruisse. Et confirmatur, nam si Elipandus fuisset Nestorianus, non tam aperte & constanter ausus fuisset errorem suum defendere, vt ad Carolum Magnum, Principem valde Catholicum, & maximum Ecclesiæ defensorum, scripserit, vt Concilium congregari faceret, in quo eius doctrina approbaretur, vt colligitur ex Epistola eiusdem Caroli ad Elipandum & alios Episcopos Hispaniæ, quæ in eodem Concilio Francofordiensi refertur. Cum enim in Ecclesiâ, præsertim Latina, funditus iam esset euersus Nestoriani error, quo modo à Concilio & Episcopis Latinis sperare poterat Elipandus suæ doctrinæ confirmationem, si eadem esset eum Nestoriani errore?

Sed nihilominus contrariam sententiam existimo veriorē, nimirum Elipandum non tantum errasse in voce adoptionis, sed in re ipsa, & in mysterio incarnationis, atque adeo, quod ad rem attinet, in errorem Nestorii incidisse, quamuis verbis id nõ concederet, sed fortasse negaret, vel ex ignorantia, vel vt errorem suum tegeret. Hoc probo primo ex antiquis autoribus & historiis, nam Ionas Aurelianus eiusdem ferè temporis autor in lib. 1. de cultu imaginum, in principio sic ait, Emergit ex Hispania tēpore sanctæ memoriæ piissimi atque inuictissimi Augusti quidam Felix nomine, astu infelix, Virgilianensis ciuitatis Episcopus, qui iuncto suo sceleratissimo errori Eliphanto Toletano vrbi Episcopo, secundum humanitatem non esse proprium Filium Dei, sed adoptiuium, prædicare ausus est: & hac virulenta doctrina vterq. Hispaniam magna ex parte infecit: & infra subdit, Milites Christi inuictissimi armis muniti, eiusque sanam doctrinam propulerunt: eiusdem namque Principis iussu in vnum coacti, adhibita et

Fr. Suarez. Tom. 1.

A iam sanctæ Romanæ Ecclesiæ autoritate, eundem Felicem damnarunt, imo cum autore sui erroris Nestorio, quem imitatus est perpetuo anathemati manciparunt. Deinde Sigebertus in suo chronico, anno 793. sic inquit, Felicitiana heresis condemnatur, & in præsentia Adriani Papæ ab ipso Felice autore abdicatur. Hæc heresis assererat, Filium Dei in diuina natura verum Deum esse, in humana vero nuncupatiuium. Item in diuina natura verum esse filium Dei, in humana vero adoptiuium, vnam personam Dei & hominis diuidens in duas personas, scilicet, veri filii & adoptiui. Quam sententiam secutus est etiam Antonin. 2. part. histor. tit. 14. c. 1. §. 6. Et Paul. AEmil. lib. 2. prope finem & Naucier. generat. 27. Similiter Galliardus Arelatensis in sua Chronographia anni 816. sub Carolo Magno dicit damnatum fuisse Elipandum in Concilio Francofordiensi, qui personam Christi in duas diuidebat. Et Præteolus in Elencho hæres. verbo Felix II. eandem sententiam sequens proprius dicit, Elipandum posuisse in Christo duas hypostases. Denique eandem sententiam secutus est Franciscus Feuardentius in additionibus ad libros Alfonsi de Castro contra hæreses, verbo. Christus, hæresi 3. Sander. lib. 7. de Vitiis, Monarch. anno 772. ex alijs vero autoribus, qui huius erroris mentionem fecerunt (sunt autem illi innumeri) nullus alium sensum huius erroris aut explicat aut insinuat, sed omnes vel simpliciter appellant Felicianam hæresim, asserentem, Christum esse filium Deo adoptiuium, & non proprium ac verum, vel prædicto modo eam interpretantur.

Secundo, hinc fit coniectura, Felicem & Elipandum nõ errasse, abutendo tantum nomine adoptionis, aut sequendo aliquam ex his opinionibus, quas postea Scholastici vt probabiles in Scholas inuenerunt, & permultos annos, prius quam acta Concilij Francofordiensi iterum in lucem prodirent, vt probabiles tractauerunt, vel etiam secuti sunt. Qui enim credibile est, eandem opinionem in Felice tam publice & acerbè fuisse in vniuersa Ecclesiâ damnatam vt hæreticam, ipsumque Romæ coram Summo Pontifice coactum fuisse eam retractare, vt historiæ produnt, quam postea Durandus in eadem Romana Ecclesiâ publice tradidit & scriptis mandauit, eamq. in eo damnatam non fuisse, sed vt scholasticam opinionem esse receptam?

Tertio ex varijs locis eiusdem Concilij Francofordiensi id coniectare possumus: nam in primis Adrianus in sua epistola, colum. 5. ei attribuit, quod Christum adoptiuium filium quasi purum hominem calamitati humana subiectum, doceret. Quibus verbis planè significat, Felicem asseruisse Christum eodem modo esse filium adoptiuium: quo nos sumus; atque adeo purum hominem. Et in lib. Sacrosyllabo, colum. 3. sic dicitur, Hæresim veteriosam illustrium virorum calcibus mirabiliter inculcaram, Catholicæque falce olim funditus detruncatam, spinoso moluntur reditu ad radicem suscitare de stirpe. Quod planè dicit Concilium propter Nestorianam hæresim, quam Felix suscitabat. Vnde inferius col. 8. inquit, Non duo filii, alius Dei, alius hominis, vt sicut illi errando, asserunt, adoptiuius sit hominis filius, & sine adoptione Dei filius. Ac deniq. hac ratione infra col. 12. Felicem & Elipandum vocat, veteriosa fœce p̄sedei pollutos. Præterea in epistola ad Episcopos Hispaniæ col. 2. dicitur, Inuenimus in libelli vestri principio scriptum, quod vos posuistis, consistemus & credimus; Deum Dei filium, ante omnia tempora sine initio ex Patre genitum, coeternum & consubstantialem, non adoptione sed genere. Item post pauca in eodem loco legebatur, Consistemus & credimus, eum factum ex muliere, factum sub lege, non genere esse Filium Dei, sed adoptione, non natura sed gratia. Et col. 4. Quia hominem Christum verum Dei Patris filium esse, negastis, vobis defensor esse noluit, & inferius col. 15. Nonne olim eadem heresis vestra in Nestorio ab vniuersa Sancta Ecclesiâ refutata est etiam & damnata. & addit, Quapro-

299 p̄ter

pter forte illum anathematizare noluisse, dum alios, Bonosum scilicet, Arium & Sabellium, Manicheumque, qui prave de Filio Dei senserunt, in epistola vestra anathematizasti. In his enim omnibus satis infirmatur, Felicem & Elipandum errasse circa veritatem ipsius mysterij incarnationis, & in Nestorianam hæresim vel aperte, vel simulatè incidisse.

Neque enim satis est dicere, eis attribui Nestorianum errorem, non quia illum docerent, sed quia aliquid docebant ex quo ille error sequebatur. Nam, si illi omnino faterentur vnionem naturarum secundum substantiam vnā, & solum ex abusu, vel mala intelligentia nominis adoptionis, Christo vt homini filiationem adoptiuam tribuissent, nō tam euidenter ex eorum doctrina error Nestorij inferretur, vt ea solum de causa illis posset attribui. Existimo ergo, Felicianam hæresim in hoc positam fuisse, quod credidit, Christum hominē eodem prorsus modo fuisse filium adoptiuum, quo sunt alij homines iusti: ita, quāuis in eo filiationis generis singularem habuerit excellentiam & dignitatem, non tamen transcendit illud genus adoptionis, quo nos per gratiam adoptamur, neq̃ aliter homo ille Christus fuerit coniunctus filio Dei naturali, quā in hoc genere adoptionis. Hoc enim esse videtur, quod ex epistola Elipandi ad Carolum refertur in dicta epistola Concilij Francofordiensis ad Episcopos Hispaniæ col. 5. Ex Pare vniuentum sine adoptione, primogenitum vero in fine temporis, verum hominem abluendo de Virgine carnis adoptione, vniuentum in natura, primogenitum in adoptione & gratia: quibus verbis plane docet, hominem illum assumptum fuisse adoptione. Quod verò illa adoptio fuerit tantum puri hominis, & eiusdē rationis cum nostra, non obscure infirmatur in epistola Concilij Francofordiensis ad præfules Hispaniæ col. 7. vbi refertur, Elipandum in sua Epistola exposuisse illud i. Ioan. 3. Similes ei erimus, id est, Similes in carnis adoptione, non similes in diuinitate. Idem colligi potest ex illa confessione Elipandi, quæ in libro Gothico Beati, & Heterij legitur, vbi sic ait. Quia, si conformes sunt omnes Sancti huic filio secundum gratiam, & cum adoptiuo adoptiuus, & cum aduocato aduocatus, & cum Christo Christi, & cum parvulo, parvulus, & cum seruulo seruulus: vbi planè videtur nos Christo ex æquare in adoptione, imo illo tam indigno loquendi modo de Christo nihil amplius quam de puro homine sentire videtur: maxime, quod ibidem ei tribuit ignorantiam his verbis, Quem (scilicet hominem Christum) nonnulla actōis suæ mysteria nescire voluit. Hoc autem est manifestum signum, quod de Christo vt de puro homine sentiret; iuxta doctrinam Damasceni lib. 3. de fide, c. 21. & 22.

Nec me mouet, quod in eadem confessione videtur vnā in Christo ponere personam, nam, vt recte dixit Diuus Thomas, suprà quæst. 2. art. 6. Si fiat vnā in nomine persona, etiam Nestorius vtēbatur vnitate persona, propter vnitatem dignitatis & honoris: vnde etiam V. Synodus definuit anathema eum, qui dicit, vnā personam secundum dignitatem, & honorem & adorationem, sicut Theodorus & Nestorius infantes conscripserunt. Potuit ergo similiter Elipandus hac calliditate ponere vnitatem personæ. Et sane illa verba, quibus vtitur, In vna eademque Dei & hominis persona deglomeratus, & carnis indumento indutus, non plus indicant, quā vnionem accidentalem. Quod etiam colligitur ex verbis Elipandi, quæ in dicta epistola Concilij Francofordiensis ad Episcopos Hispaniæ col. 9. referuntur, quibus appellabat Christum, hominem Deificum & Deum humanatum, quibus respondens Concilium, ait, Vna persona Deus & homo, non homo Deificus, & humanatus Deus: nam, licet in rigore vere dicatur, Deus humanatus, esto dici non possit homo Deificus aut Deificatus, iuxta dicta suprà q. 16. tamen Concilium noluit illam locutionem admittere prout ab Elipando proferebatur, quia significabat, Deum non vere ac propriè esse hominem, sed de-

nominatione & appellatione quadam. Quapropter non est sine animaduersione prætereundum, quod sæpe in Concilio Francofordiensi, & in historijs distincte refertur, Elipandum asseruisse, Christum esse filium Dei nuncupatiue non vere adoptione, non proprietate: sentiebat enim, illum hominem Christum vocari filium Dei solum denominatione quadam (hæc enim est vis illius vocis, nuncupatiue) quæ sumi poterat ex illa deglomeratione, seu accidentali vnione: quā ratione etiam Nestorius fatebatur, Deo tribui prædicata humana, & homini diuina. Vnde idē Concilium Francofordiense in prædicta epistola ad Episcopos Hispaniæ non longe à fine, vtriusque erroris sensum his verbis aperte explicare mihi videtur: adducit enim Cyrillum in epistola ad Eulogium dicentem. Nestorius in suis expositionibus simulat, sed docere vnum filium & vnum Dominum, sed referre filiationem ad solum Dei verbum. Et paulò post. Dicens enim, quia propterea Deus Verbum Christus nominatur, quia habet copulationem ad Christum, quomodo non aperum est duos dicere Christos, si Christum habet coniunctionem, tanquam alter ad alterum, & addit concilium. Videtur enim Nestorius dicere copulationem, quā vos dicitis adoptionem.

Ex his ergo satis responsum est ad principale fundamentum prioris sententiæ, quod in confessione ipsius Elipandi niebatur. Quibus addendum est, hanc confessionem, quæ adducitur ex libro illo Beati, reuera non esse eandem cum ea, quā Elipandus misit in Epistola ad Carolum, quæ in Concilio Francofordiensi lecta est, multa enim ex illa epistola expressè referuntur in dicto Concilio, quæ in hac confessione non continentur, vt ex dictis constare potest, & latius ex ipso Concilio, ex quo constat, confessionem ad Concilium missam clariorem & ampliore fuisse, & per illam, alteram esse explicandam, & non e contrariò: liquet autem ex his quæ adduximus, multa in dicto Concilio & dici & referti, quibus sufficienter indicatur, qualem adoptionem, Felix Christo attribuerit, & quomodo repleta in errorem Nestorij incidit. Imo etiam sæpe infirmatur, Felicem dixisse, Christum prius fuisse seruum naturæ & conditione, & postea fuisse adoptiuum tali adoptione, qualis est illa, quā nos ex seruis & inimicis, amici efficiuntur: licet enim legitur in dicta Epistola Concilij ad Episcopos Hispaniæ, col. 15. Adoptiuus siquidem non habet aliam significationem, nisi vt leuius Christus non sit proprius Filius Dei, neque ex Virgine in filium generis, sed nescio ex quo seruo adoptiuus in filium, vs vos dicitis.

Ex quo vterius animaduerto, verum quidem videri, Elipandum & Felicem, non disertis verbis fuisse professos errorem Nestorij, neque expressè nominasse duas hypostasēs, aut duo supposita, vel vnionem accidentalem, sed tantum vfos fuisse nomine adoptionis vel nuncupationis, quā ita declarabāt, vt plane in re nihil aliud, quā Nestorius, sentirent, quia neque eam à nostra adoptione distinguebant, nec maiorem vnionem inter humanitatem & Verbum agnoscebant: neque illam soli humanitati, sed cuidam homini attribuebant, quem seruum & priorem tali vnione seu adoptione esse dicebant. Atque hinc facile respondetur ad alias cōiecturas faciemur enim, Elipandum non aperte fuisse professum errorem Nestorij: ideoque ausum fuisse iudicium & approbationem Concilij postulare, aut enim quid ad suum errorem consequeretur non intelligebat (quod credibile est) aut (quæ solet esse hæreticorum audacia) sperabat fore, vt ea simulatione alios deciperet. Et eandem ob causam Concilium non solum vsum est testimonijs & definitionibus cōtra Nestorium factis, ad Felicem & Elipandum confundendos, sed etiam illis declarare studuit, quomodo in re nihil aliud, quā Nestorius, dicerent. Negari autem non potest, quin magna ex parte non aliter con-

fute.

futur hic error in illo Concilio, nisi probando vnitatem personarum, & substantie in Christo, ut patet precipue ex epistola ad Episcopos Hispanie à columna 6. Sed hoc sententia nostra non obstat, ut magis ex sequenti puncto constabit, in quo sensum definitionis Concilij explicabimus.

Autoritas
Francofordien-
sis syno-
di quanta.

Circa secundam partem de Concilio Francofordien-
diensi duo desiderari possunt. Vnum est, autoritas eius quanta sit. Aliud est, quis sit sensus definitionis eius. De Concilio autem ipso dupliciter loqui possumus. Vno modo, absolute & quasi abstractè de illo Concilio secundum se. Alio modo, prout nunc nobis proponitur in tertio tomo Conciliorum in libro & epistolis supra citatis. Primum igitur dubitari non potest, quin contra Felicianam hæresim tale Concilium congregatum sit, & in eo fuerit illa hæresis damnata: de hoc enim sufficientissimam traditionem habemus, ex omnibus fere autoribus qui de gestis Francorum, aut Hispanorum, aut de vniuersali temporum chronographia scriperunt, ut patet ex Iona Aurelianensi lib. 1. de cultu imaginum, qui locum, in quo Concilium celebratum est, cauit, sicut & Paulus Aemilius lib. 2. de gestis Francor. ad finem. Sabellicus verò AEnad. 8. lib. 8. solum nominat Franconiæ germaniæ regionem, nullamque mentionem facit præsentis erroris in eo Concilio damnati, *Damnata est* (inquiens) *Felicianæ hæresis de abolendis Sanctorum imaginibus*, de quo postea dicemus. Herman. Contract. in Chroni. ann. 794. solum dicit, Carolus Synodum magnam congregat. Tamen & Concilij & loci Francofordien-
sis, & damnatæ hæresis de Christi adoptione meminerunt Ado & Sigebertus & Abbas Vipergerensis in Chroni. ann. 793. Regno ann. 794. Blond. AEnad. 2. lib. 1. Platin. in Adriani vita, Antonii 2. par. Histor. tit. 14. c. 1. §. 6. Aimonius lib. 4. de gestis Francor. c. 83. & ex recentioribus quam plurimi. Ac denique ita est hoc communi consensu totius Ecclesiæ receptum, ut nec debeat nec possit in dubium reuocari.

Deinde mihi non est dubium, quin definitio in illo Concilio facta & prout facta est, habuerit vim & autoritatem stabilendi certam fidem. Vnde, si sufficienter constet, definitionem illam legitimam, & prout ab ipso Concilio manauit, ad nos peruenisse, nobisq; esse sufficienter propositam, non dubito quin obliget ad credendum de fide, quod per eam definitum est, eo sensu, quo est definitum. Ratio est, quia, licet illud Concilium generale non fuerit, intercessit tamen in illo Romanæ Ecclesiæ autoritas, ut Ionas Aurelianensis superius ait, non solum per Legatos Pontificis, quos etiam Ado nominat Theophylactum & Stephanum, verum etiam per specialem eius approbationem vel potius instructionem per decretalem epistolam, in qua errorem illum damnandum, & fidei doctrinam definiendam declarauit: imo referunt prædicti autores, ante Concilium Francofordiense damnatum fuisse Felicem in Concilio quodam Reginensi seu Ratiponsensi Prouinciali, diligentia Caroli Magni ad compescendum Felicem ex sola prouincia Bauariæ breui tempore congregatum: & ibi coactum fuisse Felicem, Romanam adire, & coram Adriano Papa in Ecclesia S. Petri suam hæresim retractasse. Postea vero subsequutum est Concilium Francofordiense, nam, cum Elipandus apud Carolum instaret (quantum ex epistola Caroli ad ipsum colligi potest) ut in pleniori Concilio res discerneretur, Carolus ad maiorem Ecclesiæ pacem, & ut Elipandus, & quæ ei in Hispania adhaerant, facilius ad veram doctrinam fidei reducerentur, ab Adriano Papa obtinuit, ut Concilium Francofordiense congregaretur, in quo Legati eius adessent, quos verisimile est, epistolam illam secum attulisse (cuius meminit idem Carolus in sua Epistola ad Episcopos Hispanie) in qua quid in hac re tenendum esset, declarauit: ergo, quamuis non certo

Fr. Suarez, Tom. 1.

A constet, illud Concilium post suam celebrationem ac definitionem confirmatum esse à pontifice, tamen satis certo constat, definitionem eius fuisse conformem definitioni Pontificis, & iuxta eius intentionem ac voluntatem: & hoc satis est, ut illa definitio sit sufficiens & infallibilis regula fidei, si de illa satis constet, sufficienterq; nobis proposita sit.

Vltimo, quod attinet ad hanc definitionem prout nunc legitur in tertio tomo Conciliorum sub titulo Concilij Francofordien-
sis, valde temerarium ac periculosum existimarem ab illa dissentire, & epistolam illam Adriani, & reliquas partes illius Concilij ut suppositicias, aut apocryphas, vel mendosas rejicere: non possum tamen simpliciter dicere, in eis nunc esse infallibilem fidei autoritatem. Hanc posterio-
riorem partem assero propter rationes dubitandi superius positas, & præsertim, quia adhuc ignoro & apud neminem hæcenus legere potui, ex quo loco vel exemplari sumptum fuerit hoc Concilium, prout nunc nobis traditum est, ut certè mihi constare possit, in illo integram & incorruptam contineri doctrinam ac definitionem à vero Concilio Francofordien-
si iuxta mentem Adriani Papæ traditam. Dices, hæc ratio-
ne posse in dubium reuocari omnia Concilia, etiam Generalia, præsertim antiquiora, quia fortasse prout nunc habentur, non sunt incorrupta, vel non sunt eadem, quæ celebrata fuerunt. Respondetur negando sequelam, sunt enim in Concilijs multa, quæ vel in totum, vel ex parte adhuc sunt incertæ autoritatis, propter varias causas, quæ nunc persequi longum esset, multa tamen etiã sunt, quæ infallibilem habent autoritatem quoad definitiones suas, quia à principio sufficienter vniuersæ Ecclesiæ innouere, & perpetua traditione in ea obseruatae sunt: neque à Catholicis vnquam est in dubium reuocatum, quin illa doctrina & definitio, quæ sub nomine talis Concilij in Ecclesia Catholica legitur, ea verè sit, quæ in tali Concilio à principio fuit tradita. At vero Concilium Francofordiense, prout suo tempore scriptum fuit, in Ecclesia laitur vix ad annum millesimum quingentesimum sexagesimum septimum, in quo opera Laurentij Suriij in lucem editum est: & ideo mirum non est, quod tam breui tempore tantam sibi autoritatem conciliare non potuerit: maxime, cum non constet, ubi fuerit inuentum. Dices vltèrius, si certissimum est, Felicianam hæresim ab Adriano I. & Concilio Francofordiensi fuisse damnatam, & in his, quæ nunc habemus, scriptis sub nomine Adriani I. & Concilij Francofordien-
sis nihil aliud continetur, quàm illius hæresis dānatio, quid est cur non sit æquè certum, hoc quod nunc habemus, esse verum Concilium Francofordiense, ac est certū tale Concilium fuisse congregatum, saltemq; doctrinam tradidisse? Respondetur, magnum discrimen inter hæc versari, nam, cum adhuc incertum sit qualis fuerit hæresis Felicianæ, quamuis in communi constet, illam fuisse damnatam in Concilio Francofordiensi, nullum extaret illius Concilij scriptum, æquè incertum esset, quæ fuerit illius Concilij definitio. Item, quia, licet in cōmuni constet, factam esse illius Concilij definitionem, tamen si in particulari non constet, hoc scriptum editum esse in illo Concilio, non tenebimur ex illo scripto colligere mentem Concilij, neq; illi eam fidem & reuerentiam adhibere, quæ vero Concilio debetur: itaq; magna differētia inter illa duo versatur, multumq; refert in particulari scire aut credere, hoc ipsum opus esse illudmet, quod à Patribus illius Concilij editum est.

Dices tandem. Si totum id, quod in eo Concilio continetur & refertur, est consentaneum his, quæ de Concilio Francofordiensi historice referunt, & in eo nihil est, quod ad causam fidei stabilendam non conferat, & pietatem ac veram doctrinam foueat, quæ ratione in dubium verti potest, hanc esse veram epistolam decretalem Adriani Papæ, verumq; Concilij

Qqq 2

Frang

Francfordense? Respondetur, hinc rectè probari A
priorem partem nostræ assertionis, nimirum, licet
hoc non sufficiat ad certitudinem fidei faciendam,
sufficere tamen ut temerarium sit & periculosum,
hoc negare. Præsertim, quia postquam illud Conci-
lium in lucem prodijt, alijsq; adiunctum est, magno
Catholicorum consensu ab omnibus est receptum,
nullusq; scriptor illud negare ausus est. Accedit quod
si hæc datur licentia, poterit quis reuocare in dubi-
um omnia Concilia, quæ Laurentius Surius in lu-
cem edidit antea non edita: hoc autem valde absur-
dum est, & pias aures offēdit. Deinde proficitur Su-
rius (vir pius, doctus, & omni fide dignus) in epistolis
ad Philippum Regem Catholicum & ad lectorem,
se nihil Concilij aut numero Conciliorum addere,
quod ex vetustissimis exemplarib. manu scriptis, &
ex grauius & Catholicis bibliothecis non excer-
perit: ergo idem necessariò credendum est de hac
Synodo Francfordien. Nemo ergo suspicari sine
magna temeritate potest, hoc Concilium Francof.
prout nunc habetur, denuo confictum esse, cum ex
veteri exemplari ab homine tanta fide digno dica-
tur transcriptum. Neq; etiam est vlla occasio suspi-
candi, olim fuisse simili fraude ab aliquo confictum,
quia neq; est huius rei, vel minimum indicium, neq;
de vllō viro Catholico id credi potest: quod autem
ab hæretico compositum non sit, euentissimum
est, quia nihil est in eo opere, quod sanam doctrinam
non contineat, & pietatem redoleat.

Obiectio-
nes contra
authoritatē
Synodi Fr.
eufor.

Sunt tamen pauca, quæ obijci possunt contra hu-
ius Concilij autoritatem, quibus satisfacere oportet.
Primum est, quod totius Concilij stylus, tam in epi-
stola Adriani Papæ, quam in epistola totius Conci-
lij, & in libro Sacrosyllabo nimis videtur acer ac ri-
gidus, quod videtur esse alienum à Pontificia & pa-
terna lenitate, & Conciliorum consuetudine. Et
difficultatem auget, quod non solum in doctrinam,
sed etiam in personas inuehuntur, cum tamen Felix
quantum ex historijs supra citatis colligi potest) iā
eo tempore errorem suum coram Pontifice retra-
ctasse, Elipandus autem non fuisset omnino perti-
nax, sed enixe Concilij iudicium efflagitasset, eique
parendi voluntatem ostendisset, ut ex epistola Ca-
roli non obscurè colligitur. Et (quod maxime mi-
randum est) cum solus Felix & Elipandus, & pauci
forte alij errassent, vniuersam Hispaniā, omnesq;
eius Episcopos acriter reprehendunt ut hæresi infectos.
Sic adeo ut ob eam causam dicant, traditos fu-
isse Hispanos in Sarracenorum potestatem, quod in
Christum iniurijs fuissent, cum tamen ex historijs
constet, longe ante Elipandum, Hispaniam in Sarra-
cenorum potestatem venisse. Vnde eruditissimus
Garfias Loaysa in Collectione Conciliorum Hispani-
æ, in commentario de primatu Ecclesiæ Toleta-
næ, quem ad decretum Gundemari addidit, inter
Urbanum Archiepiscopum Toletanum, quo Pon-
tifice Toletum à Sarracenis oppugnatum, dolo ca-
ptum est, quatuor Episcopos numerat ante Elipan-
dum, videlicet, Cixillam, Petrum Pulchrum, Suni-
eredum, Concordium, cui successit Elipandus, de
quo inferius sic scribit, *Vsu frequenti Maurorum com-
mercio, cum longe abesses ab illorum temporum felicitate
in quibus Ecclesiastica sinceraque doctrina vigeat, pa-
rumq; accurare in sacris literis versatus esset, in hæresim de
adoptione Christi Seruatoris nostri arroganter & ignoran-
ter impiegit.* Quomodo ergo verum esse potest, quod
Concilium Francfor. ait, ob culpam huius erroris
Hispaniam esse Sarracenorum potestati traditam.

Secundo ac præcipue multos mouet, quod in eo
dem Concilio epistola ad Episcopos Hispaniæ Eu-
genius, Ildefonsus, & Iulianus, sanctissimi & doctissi-
mi Toletanæ Ecclesiæ Archiepiscopi indigne ac irre-
uerenter tractari videntur, tanquam vulgares ho-
mines, qui male de Christo sensissent: cum enim E-
lipandus eos in suæ sententiæ confirmationem ad-

duxisset, nihil aliud Concilium respondet, nisi, *Qua
ex parentum vestrorum dictis posuisti, ut manifestum sit,
quales habeatis parentes. Et infra. Melius est testimonio
Dei Patris credere de suo filio, quam Ildefonsoi vestri, qui
tales vobis composuit preces in Missarum solennijs, quales
vniuersalis & sancta Dei non habet Ecclesia: nec vos in illis
exaudiri putamus, & si Ildefonsus vester in orationib. suis
Christum adoptionis nominauit, nos vero Gregorius
Pontifex Romanæ Sedis, & clarissimus toto orbe doctor in
suis orationibus semper vniigenitum nominare non dubita-
uit.* In quib. verbis aperte videtur Concilium ad-
mittere, eos Patres malè de Christo sensisse. Imo &
ait, *Ut notum sit omnibus, vnde vos traditi sitis in manus
infidelium, non tam propter lapsum Felicis & Elipa-
di, quam propter errorem parentum, à quibus ipsi
hoc didicerunt, dicere videtur, simul enim illa duo
coniungit, Ut manifestum sit quales habeatis parentes, &
ut notum sit omnibus, vnde vos traditi sitis in manus infi-
delium.* Et quod prius obijciebamus ex historijs, hoc
ipsum exigere videtur: totum autem hoc est contra
grauitatem, auctoritatemq; illius concilij.

Tertio obijcere possumus, quia illud Concilium
quibuldam vitur testimonijs & rationibus ad suam
sententiam comprobendam, quæ non videtur ma-
gnam habere efficaciam, & à Theologis facile disso-
luuntur: nam testimonia omnia quæ adducit, so-
lum probant, Christum simpliciter esse naturalem
Dei filium, eundemq; in humanitate subistere, atq;
adeo hunc hominem simpliciter esse filium natura-
lem Dei. Quæ omnia à Catholicis admittuntur, quia
uis aliqui ipsorum putent, nō repugnare quin simul
secundum humanitatem sit adoptiuus, cuius oppo-
situm illis testimonijs conuincitur non potest. Ratio-
nes autem, quæ sumuntur ex natura vel proprietate
adoptionis, sunt mere humanæ & probabiles, quæ
ad certam fidem faciendam non possunt sufficere. Ad pnt

Sed hæc omnia nil derogant huius Concilij auto-
ritati. Et prima quidem obiectio mihi non parum
confirmat, quod supra dicebam de sensu Felicianæ
hæresis, quod nimirum nō fuerit res adeo lubrica &
obscura, ut Catholicis, & doctis Theologis, postea
videri potuerit opinio probabilis, & in omnib. Aca-
demijs & scholis Catholicis per tot annos ut talis
tractari & disputari: alioquin non tam acriter reprehensionem
dignus fuisset Elipandus. Errauit ergo in re
manifesta in fide, & longe antea in Ecclesiā definita,
solumq; in verbis aut modo explicandi à Nestorianis
hæresi discrepauit: & ideo illo acriter reprehensionis
modo comperendus fuit: maxime cum summā
quandam auctoritatem, etiam in doctrina tradenda,
sibi in Hispania usurpare vellent, ut ex his quæ ad E-
lipandem Abbatem contra Beatum, & Heterium scrip-
ptæ, constat: quæ referuntur in Hispaniæ historijs, &
in dicto libro Heterij. Imo ad Carolum Magnum etiā
tanta libertate & auctoritate scripsit, ut ipse Carolus
ad Elipandum de ipsius licet ita rescripserit, in qua-
rum vtriusq; serie literarum non satis nobis elucebat, an quasi
ex auctoritate magistrum nos vestra docere disposuissint, an ex
humilitatis discipulatu nostra discere desiderassint. Ob hanc
ergo causam merito Episcopi Catholici, & præter-
tim summus Pontifex Adrian. magna libertate &
auctoritate respondent, ipsumq; errorem & auctorem
eius increpant. Nec tamē Adrianus Pontifex leni-
tatis oblitus est, nam in fine Epistolæ ita concludit,
*Eligant namq; quæ volunt, vitam aut mortem benedictio-
nem aut maledictionem: optamus namq; & ipsius Do-
mini clementiam precamur, ut, relicto erroris anfractu, ad
viam, qua ducit ad æternam vitam, fidei passibus Chris-
toredeant pertrahente, &c.* Et similia ferè habentur in
fine epistolæ totius Concilij, in qua fatetur non vlla
esse per exaggerationem, & amplificationem dicta
præsertim, cum sermo fieri videtur ad omnes Hispani-
æ Episcopos, ac si omnes essent illa hæresi infecti.
Sed id, & non refert ad fidei & dogmatum veritatem:
& ex quodam ardenti fidei zelo procedebat, intue-

intuendo potius ad effectum & conatum Elipandi & Felicii, qui omnes in suam sententiam adducere conati fuerant, quam ad effectum. Et fortasse multi fuerant huiusmodi errore infecti, & Concilium in hoc imitatur est mortem Scripturę sacrę, in qua sæpe propter quorundam peccata ita populus reprehenditur, ac si omnes essent illorum participes, neq; vnus innocens aut iustus relictus fuisset. Quod vero Hispaniæ ruina, huic peccato in ea epistola attribuitur, factum etiam est ad delictum exaggerandum, non est autem necesse intelligi de principio & initio illius calamitatis, quæ Hispania in Saracenorum manus peruenit, sed de continuatione illius afflictionis & seruitutis.

Ad secundā

Et iuxta hæc satisfaciendum est secundę difficultati, in qua, si verba Concilij vt simpliciter sonant, absq; alia interpretatione sumantur, videntur plane Patres illius Concilij ignorasse, quanta fuisset sanctitas & doctrina illorum Præfulum, Eugenij, Ildefonsi, & Iuliani: & ideo eorum autoritate contempnisset, nihilq; aliud respondere curasse. Adde vero vltius, non oportere verba illa sumere absolute vt sonant, sed quasi sub conditione, quod licet ita esset, in causā fidei non esset auctoritas illorum Patrum eum Ecclesię & Romani pontificis autoritate comparanda. Oportuit ita respondere, tum quia Elipandus tantum videbatur suę sedi tribuere, & suorum antecessorum autoritati, vt eam vellet ceteris præferre aut saltem comparare, tum etiam quia, cū illę preces, quas allegabat Elipandus, priuatę essent, nec possent à Concilio examinari, an verē vel falso adducerentur, noluit Concilium eorum allegationem vt falso impostam rejicere, sicut in Augustino, Hilario, & alijs Patribus fecerat: & ideo illo modo respondet, scilicet, quicquid illi Patres dixerint, non esse in hac causā eorum autoritati standum. Ad eum fortasse modum, quo Paulus ad Galat. i. dixit, Licet nos, aut angelus de celo euangelizet vobis præterquam quod euangelizauimus vobis, anathema sit. Si autem aliquis inquirat, quid credendum sit de horum Patrum dictis, quæ Elipandus in sua epistola alligabat, respondendum est, in primis tales orationes non reperiri in aliquo antiquo Missali Toletanę Ecclesię. Deinde si aliquando fuerint, prout ibi referuntur, non esse verisimile ab illis Patribus fuisse compositas. Tandem credibile est ab Elipando non sanā & integrā fide fuisse adductas. Quod enim in aliorum Patrum testimonijs referendis fecisse in illo Concilio conuictus est, credi facile potest de his, quorum scripta ad manus nostras non perueniunt. Potuit enim facile aut illas preces coningere, aut cerē in eis vnā vocem in aliam commutare, vt nomen adoptiui hominis ponendo loco nominis dilecti aut grati, vel alicuius similis. Neq; ab hac sententia Concilium Francoford. abfuit, nam in fine illius Epistolę sic ait, Incalcastis iterum iterumq; replicastis vos Patribus consona ponere testimonia: sed, vt probauimus, longe aliter vos illorum intelligitis dicta, quam illi ipsi intellexerunt qui hac ipsa testimonia libri inferebant: & imminimus sicut & antepresati sumus, certissime vos illorum sanctissima scripta hæretice prauitatis veneno infecisse, & interseruisse verba, quæ nusquam in eorum legimus libri. Nisi forte vestri magistris ita sensissent, quorum nomina sancta, & vniuersali Dei Ecclesiā ignota putamus huc vsque remansisse, si huius erroris schisma per vos ea mundum non innotuisset: subiungit vero statim: Desinite fratres, vestros per aures populi Christiani diffamare parentes, & vosmet ipsos à sancta Dei diuina Ecclesiā: quasi dicat, Videte ne falso illis hoc crimen imponatis sicut & ceteris.

Ad tertiam
Sensu desin
tionis co
cilij Fran
coford. ap
pauit.

Tertia obiectio explicari satis non potest, nisi prius Concilij sensum & mentem exponamus. Quiergo existimant, errorem Felicii fuisse eundem, quē postea Durand. & alij Scholastici vt probabilem opinionem introduxerunt, consequenter aiunt, sen-

Fr. Suarez. Tom. I.

sum Concilij esse, damnare vt hæreticam, opinionem Durandi. De probationibus autem, quę in toto illo Concilio afferuntur, dicunt, in primis non esse necessarium esse, quę certas ac est ipsa definitio Concilij: hoc enim in ceteris etiam Concilijs obseruatum est ab omnibus Catholicis, qui de autoritate Conciliorum scripserunt. Addunt deinde, quantum testimoniis Patrum & Scripturę immediatē non demonstrant illius erroris falsitatem, tamen, verē ac recte explicata voce & proprietate adoptionis, necessario ex eis inferri, neq; simpliciter, neq; in natura assumpta posse conuenire in eum qui Filius Dei naturalis sit: & hoc satis fuisse, vt potuerit Concilium eam sententiam vt hæreticam damnare. Supposito tamen sensu prædicti erroris, quem nos explicauimus, aliter etiam sensus Concilij, & definitio eius ac doctrina explicanda à nobis est. Sicut ergo Concilium per se ac directē intendit, Felicianam hæresim damnare, ita etiam per se ac directē solum definit Christum non esse filium adoptiuum eo proprio & imperfecto genere adoptionis, quō nos sumus filij adoptiui: seu (quod idem est) definit, vniōnem vel coniunctionem inter Christum & Filium Dei naturalem non esse per adoptionem, qualis est nostra, nec per solam nuncupationem seu denominationem, sed per verā vnitatem substantię & hypostasis vniūsq; naturę humanę & diuinę: & hinc etiam definit, hunc hominem Christum substantem in natura humanā esse filium Dei naturalem, & non esse prius seruum, quam filium, neq; esse prius hunc hominem, quam filium naturalem. Et quidem, quod hæc omnia in eo Concilio tradantur tanquam dogmata fidei, non eget probatione, nam est per se patens & notum legenti illud.

Quod autem nihil aliud de fide sit ex vi definitionis illius Concilij, probatur primo, quia sensus definitionis ex sensu erroris, qui damnari intenditur, colligendus est: sed sensus erroris Feliciani in hoc consistebat, quod poneret adoptionem Christi hominis similem nostrę, distinguendo illum à filio Dei naturali, & nullam aliam maiorem coniunctionem inter Christum, & filium Dei naturalem ponendo, nisi solum quoad nuncupationem & denominationem: ergo solum dogma contrarium est, quod per se definitur in Concilio: nam in Concilijs, præcipuē ubi non sit præcisa definitio per breues canones, vel decreta, sed per longum & continuum doctrinę contextum, non omnia, quę dicuntur, sunt de fide, sed sola definitio intenta, nisi aliud in ipsomet Concilio expresse declaretur.

Secundo id patet ex obiectione proposita, nam testimonia Scripturę & Sanctorum, quę in toto illo Concilio adducuntur, definitionem Concilij in hoc sensu, & nihil aliud in rigore probant, nisi quod hic homo Christus, verē realiter, ac omnino proprie est filius Dei naturalis, vt patet ex illis locis, Qui proprio filio suo non peperit. Ad Rom. 8. Hic est filius meus dilectus, Matth. 3. & 17. Tu es Christus filius Dei viui Matth. 16. ex quibus & similibus nihil aliud inferitur, nisi eundem reuera esse filium Dei naturalem, qui est homo Christus pro nobis traditus. Ex his autem testimonijs non ita clarē & euidenter sequitur, Christum vt hominem, specificando, & designando naturam, esse filium Dei naturalem, vt ad fidei definitionem sufficiens fundamentum videatur. Sicut etiam dicitur in Scriptura, Christum esse Deum, qui nos redemit sanguine suo, Act. 20. ex quo optimē sequitur, vnum & eundem esse, qui est verus Deus, & habet carnem & sanguinem, quem pro nobis fundat: non tamen sequitur, quod in quantum habet carnem, seu in quantum est homo, sit verus Deus, sumpta illa particula in quantum in prædicto sensu designante naturam, vt docuit D. Tho. sup. q. 16. ar. 11. Atq; idem dici potest de testimonijs Sanctorum, quę in eodem Concilio adducuntur, vt faciliē con-

Q 9 3

stabit,

stabile legenti, & in superiorib. quæstionib. tactum A etiam est, & quia reuera Sancti nihil aliud docent, quam quod in Scriptura aperte continetur. Quamuis autem necessarium non sit, omnia & singula testimonia quæ in Concilijs adducuntur, esse efficacia quod autem omnia etiam simul sumpta inefficacia sint, quodq. Concilium plus definiat, quam in Scriptura contineatur, quando præcipuum fundamentum definitionis est ipsa Scriptura, magnum est inconueniens.

Nec satis est dicere, adiuncto rationis discursu id colligi ex Scripturis, & hoc sufficere, vt possit Concilium suam definitionem adiungere, hoc enim verum est, quando ratio est tam aperta, vt manifeste conuincat suppositis his, quæ Scriptura docet. Rationes autem, quæ in hoc Concilio sunt, in prædicto etiam sensu euidenter conuincunt, in alio vero sunt quidem optimæ, non tamen ita aperte conuincentes, nam sumunt aliqua principia, quæ in illo sensu reuelata non sunt, nec omnino euidentia, vt in superioribus tactum est, & in postrema parte huius sectionis iterum attingitur. Et prætermisissis alijs rationibus, nunc breuiter pondero illam, qua tam Adrianus, quam Concilium vtitur. Quia, si Christus esset adoptiuus, non potuisset nobis condigne mæriti gratiam adoptionis: hæc quidem ratio recte probat contra eos, qui Christo homini solum tribuunt filiationem adoptiuam eiusdem rationis cum nostra, contra eos vero, qui illi vt homini, vel humanitati eius, tribuunt adoptionem alterius rationis & ordinis, non ita conuincit, quia dicitur per gratiam adoptionis alterius rationis, quæ naturalis filiationem, & increatam personam non excludat, non repugnare perfectissime mereri alijs inferiorem adoptionem. Vnde hæc ipsa ratio mihi declarat, Felicem posuisse in Christo idem genus adoptionis cum nostra, & non damnari directe ab his Patribus: alioqui æquiuocè vterentur nomine adoptionis, vel nõ recte ab vna ad alteram argumentarentur. Quocirca etiam ex discursu & ratiocinatione Concilij hic sensus colligitur. Quod si interdum aliquid amplius obiter Concilium insinuat, vel ex rationibus eius aliquid amplius colligi potest, non est necesse id esse de fide, cum ad directam intentionem & definitionem nõ pertineat. Atq. ita satisfactum est tertie objectioni, & declarata est definitio Concilij. Quam expositionem magis in postrema parte huius sectionis confirmabimus ac defendemus.

Tertio loco dicendum superest de repropo- B sita, quid nimirum de fide tenendum sit, quidue vt hæreticum damnandum, quid deniq. sub opinionem cadere possit, & in quo gradu. Quod vt clarius fiat, distinguamus in præsentī propositiones affirmates à negantibus, præcipuè illas, in quibus affirmatur, Christum esse filium Dei naturalem, vel simpliciter, vel cum determinatione, in quantum homo, & illas, in quibus negamus, Christum esse filium Dei adoptiuum, vel absolute, vel cum eadem determinatione, nam licet iuxta veram doctrinam hæc posteriores sequantur ex prioribus proportionate sumptis tamẽ hoc non satis est ad faciendam certitudinem fidei, nisi hoc ipsum sit de fide, vel saltem omnino euidẽs, si latè loquamur de certitudine fidei, vt includit certitudinem Theologicam.

Dico ergo primo. Hæc propositio, Christus est filius Dei naturalis, est simpliciter de fide. Hæc non indiget probatione, quia eadem est ratio de illa, Christus est verus Deus, & Verbum Dei, &c. Videantur dicta in principio huius materiæ, disput. 2. & q. 16. & in præcedentib. sect. huius disputationis. Hæc deniq. est vna pars definitionis Concilij Francoford. vt ex dictis patet. Quæ in illo optimis sacræ Scripturæ testimonijs probatur.

Dico secundo. Hæc propositio, Christus in quantum homo est filius Dei naturalis, in aliquo sensu est

de fide certa, nimirum, si dictio, in quantum, non accipiatur ratione naturæ, sed ratione suppositi, iuxta D. Tho. doctrinam supra q. 16. art. 11. nam in ea significatione sensus propositionis est, Christum, quatenus est suppositum naturæ humanæ, esse filium Dei naturalem, quia neq. illa natura humana habet aliud suppositum præter filium Dei naturalem, neq. illud suppositum ex eo, quod in natura humana subsistat, deijct esse filium Dei naturalis. Hoc autem sensu supposito, manifestum est illam propositionem esse de fide certam, quia de fide est, & Verbum esse filium naturalem Dei, & illud esse vnicum suppositum naturæ humanæ Christi, quod, vt in humanitate subsistit, suam retinet filiationem naturalem. Imò ex illimo, hanc esse alteram & potissimam partem definitionis Concilij Francofordiensis, nam, licet D. Tho. citato articulo dicat, particulam, in quantum, magis propriè designare naturam, quam suppositum, idq. fortasse in dialectico rigore verum sit, nihilominus in communi vsu loquendi & scribendi de hoc mysterio, sumitur ad designandum suppositum, seu id quod subsistit in humanitate, & in hoc sensu existimo esse locutos Felicem & Elipandum, quando agebant, Christum vt hominem, seu in humanitate, vel secundum humanitatem, aut secundum carnem (hæc enim omnia apud illos idem sunt) esse adoptiuum. Non enim subtiliter distinguebant naturam à supposito, & illam designabant, sed absolute indicabant hunc hominem Christum: & illum vsu, id est, vt dicit totum hominem subsistentem in hac humana natura vocabant filium adoptiuum. Concilium autem in contrario sensu docet ac definit, hunc hominem Christum esse filium naturalem: & vt amplius declaret, in eo homine non esse aliud suppositum præter naturalem filium Dei, addit interdum particulam, in quantum homo, quia nimirum, etiam si loquamur de hoc homine, vt est suppositum humanitate constans, ille ipse est filius Dei naturalis: & hoc sensu esse sumendas ferè omnes reduplicaciones similes, quæ in illo Concilio leguntur, ex rationibus quibus sensum eius confirmari- mus constare potest, & amplius ex conclusione sequente.

Dico ergo tertio. Hæc propositio, Christus, in quantum homo, est filius Dei naturalis, accipiendõ, in quantum, prout naturam designat, non est de fide, sed in vno sensu est falsa, in alio autem licet sit vera, est tamen sub opinione. Declaratur & probatur, nã filius necessario dicit relationem ad patrem, cum ergo dicitur Christus in quantum homo filius naturalis Dei Patris, aut Deus Pater sumitur ibi personæ- liter & propriè pro prima persona Trinitatis vt producente filium per æternam generationem; & sic falsum est, Christum in quantum hominem esse filium Dei naturalem, quia, vt scit. i. dicebam, neq. est genitus ab æterno Patre vt propriè & personæliter producente filium suum ab æterno, neque habet maiorem influxum in Christum in quantum hominem, quam aliz personæ. Aut, cum dicitur Christus vt homo filius Dei naturalis, illa relatio respicit Deum vt extra operantem, atque adẽ totam Trinitatem quatenus vniuit hanc humanitatem Verbo Dei, eamque vniendo composuit hunc hominem, per se & ex vi talis actionis seu vniõis factum & hæredem diuinæ beatitudinis in ipsamet humanitate, Et in hoc sensu verissimè quidem dicitur Christus vt homo, filius Dei naturalis: sed non potest hoc esse de fide. Neque est verissimile Concilium Francofordiense in hac Theologica subtilitate hoc definiuisse. Primo quidem, quia oportuisset vt hoc sufficienter & distinctè satis declararet, quod certe non fecit. Quod si ex dictis eius sumi potest aliquod probabile argumentum, vel etiam interdum ipsius verba aliquid simile indicant, id nõ satis est vt certam fidem faciat, vt sepe dixi. Secundo quia

quia nullum erat sufficiens fundamentum ad tale fidei dogma constituendum, ut ex paulo ante dictis de sensu Concilij constare potest. Et amplius declaratur, nam, licet sit de fide, humanitatem esse substantialiter unitam filio Dei naturali: non tamen est de fide ita fuisse sanctificatam ex vi illius unionis, ut habet intrinsecum ius ad supernaturalem beatitudinem, quæ est diuina hereditas: nam multi Theologi opinantur, si Deus assumpserit illam humanitatem sine gratia habituali, non fore illi debitam supernaturalem beatitudinem: imò neque habere sanctitatem, quæ ad meritum beatitudinis sufficiat quod, licet sit falsum & improbabile, non tamen est hæreticum: ubi enim est contrarium aperte definitum aut traditum? Rursus etiam si concedatur, humanitatem ex vi unionis ita sanctificari, ut huic homini acquiratur intrinsecum, & radicale ius ad æternam hereditatem, per suam humanitatem obtinendam, tamen non est de fide, ad rationem filij naturalis hoc sufficere: nam posset aliquis contendere, filium naturalem dici non posse, nisi ob identitatem, vel similitudinem naturæ, quam Christus, in quantum homo, non habet: neque in eo censeri posset hæreticus, cum oppositum non sit definitum, neque ex definitis aperte colligatur, imò illud videatur consentaneum his quæ à sanctis Patribus in materia de Trinitate dici solent, ad probandam veram diuinitatem Verbi diuini ex eo quod est filius Dei naturalis: quia propria filiationis naturalis requirit eandem naturam cum generante. Quod autem præter hunc sit alius modus filiationis naturalis, nullibi est de fide definitum. Quin potius sunt plures Theologi, apud quos male audiat (quamuis immerito) talis modus filiationis Dei naturalis: quia omnino recusant admittere in Christo duplicem modum filiationis naturalis secundum diuersas naturas. Ad eò ut potius negent, Christum ut hominem esse filium Dei, quam admittere esse filium naturalem, nam etiam fugiunt concedere Christum ut hominem esse filium Spiritus sancti, quod tamen, iuxta illam sententiam verè intellectam & seclusa æquiuocatione verborum, concedendum est, cum hæc filiationis dicatur non respicere primam personam ut sic, nec fundari proximè in emanatione ad intra, sed in operatione ad extra, quæ omnia probabiliter disputantur à grauissimis Theologis, non ignorantibus definitionem Concilij Francofordiensis, sed eam attente legentibus ac meditantibus: & pro certo habentibus, illam propositionem non esse in eo Concilio definitam: non ergo est de fide.

Vnum solum est quod ex illo Concilio obijci potest contra hanc assertionem, nam Adrianus Papa in sua epistola adducens in confirmationem suæ sententiæ locum illum Matth. 3. & 17. *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui*: dicit, illa verba esse dicta à tota Trinitate, cum tamen certissimum sit, & ibi etiam doceatur à Pontifice, sermonem ibi esse de filio naturali, ergo ex sententia Pontificis tota Trinitas vocat ibi Christum ut hominē, E
Filiū suū naturalem. Verba Adriani sunt, *Patris testimonio de filio perhibentis non creditis, qui dixit, Hic est filius meus dilectus*: Declarans autem, de quo illa verba dicta sint, scilicet, de eo, in quem Spiritus sanctus descendit, id est, Christo ut hominē, ait, *Dei enim filius secundum id quod Deus est, Sanctum Spiritum cum Patre nunquam à se recedente inenarrabili modo mittit, & secundum id quod homo est super se venientem suscepit: de eo ergo, id est, de hominis filio vox illa intonuit. Statim verò declarans, quis illa verba protulerit, inquit. Si secundum diuinitatem dixisset, nunquam diceret, in quo mihi bene complacui, sed tantum in quo mihi bene placui, sed dum dicit, Complacui, totam simul Trinitatem comprehendit, quia in hominē Christo tota complacuit Trinitas: igitur ex vi illius verbi, complacui, quod vide-*

A tur includere consortium multorum, & ex eo quod de Christo hominē est sermo, colligit Pontifex, Trinitatem esse, quæ ibi loquitur: ergo Christus ut homo est filius naturalis Trinitatis ex sententia Pontificis.

Responderi potest primò, etiam si Pontifex hoc modo locum illum interpretetur, non facere certam fidem, quia non est necessarium, ut omnia testimonia, quæ in Concilio, vel epistolis decretalibus afferuntur & exponuntur, in sensu certo & indubitato afferantur. Est ergo ille sensus probabilis non tamen certus: & idè non facit certitudinem fidei. Hæc verò responsio, quamuis quoad testimonium Scripturæ ferri possit, tamen quoad definitionem Pontificis nostræ intentioni non satisfacit, quia Pontifex adducit illud testimonium ad suam definitionem confirmandam: ergo, siue confirmatio sit certa, siue probabilis tantum, tamen necessariò ex ea colligitur, mentem Adriani fuisse definire, Christum ut hominē esse filium naturalem totius Trinitatis. Respondetur ergo negando, testimonium illud afferri aut exponi ab Adriano in prædicto sensu. Quod probo primò, quia non est verisimile, adduxisse Pontificem ad confirmandam fidem, testimonium Scripturæ in sensu, non solum incerto, sed etiam contrario omnibus Doctoribus: constat autem, omnes, tam veteres, quam recentiores intellexisse locum illum de sola persona Patris, ut Diuus Thomas inferius quæstio. 38. artic. 8. & quæstio. 45. artic. 4. ex professo declarat, & in sequent. tom. in Com. illius artic. 8. & disput. 27. sect. 2. plures Patres adducemus in eius rei confirmationem, scilicet Augustin. Ambrosium, Hieron. Cyprian. Hilar. Fulgent. Chrysostom. & alios, Quibus addi possunt notanda verba Augustini. 2. de Trinit. capit. 10. dicentis. *Ubi cogimur non nisi Patris personam accipere, ubi dictum est, Hic est filius meus dilectus, Neque enim Iesus etiam Spiritus sancti filius, aut etiam suus filius, credi aut intelligi potest*: & Athanasius sermon. 3. cont. Arian. versus finem, generalem regulam constituit, *Ista omnia, Vnigenitus, & Filius, & Verbum, & Sapientia ad Patrem referuntur, ibiq. suam proprietatem habent*: & singula confirmat propriis Scripturæ testimoniis, inter quæ profert hoc de quo modo agimus, *Hic est filius meus dilectus*, D & illud, *Tu es Christus filius Dei viui*: & in epistola de Synodi Nicenæ decretis contra Arianam hæresim, circa medium, *Ideo inquit Filius & Vnigenitus dicitur, & solus duraxat in sinu Patris, eumque solum ex se genitum esse Pater declarat, cum inquit, Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui*: & alij Patres disputantes contra Arianos hoc maxime testimonio vtuntur ad diuinitatem Filij, & processione ab æterno Patre probandam. Et tractantes de baptismo, docent, personarum Trinitatem fuisse in Christi baptismo manifestatam, Spiritum sanctum per speciem columbæ, Filium per humanitatem, Patrem in ea voce, qua testimonium filio suo reddidit, ut fultus in 3. tomo in materia de baptismo declarabimus. Vnde ecclesiastam in festiuitate Transfigurationis, quam in festo Epiphaniæ, Patrem intelligit verbis illis loquentem. *Hunc & Prophetis testibus* (ait in hymno Transfigurationis) *Idemque signatoribus, Testatur & Pater iubet, Ipsum audire & credere*: & in primo Responsorio Epiphaniæ, *Hodie, inquit, in Iordane baptizato Domino aperti sunt celi, & sicut columba super eum Spiritus mansit, & vox Patris intonuit, Hic est filius meus dilectus*. Et infra in tertio Responsorio, *Paterna vox audita est, Hic est filius meus dilectus*. Imo ipsum Concilium Francofordens. in libro Sacrosyllabo, column. 5. sic dicit: *Vox Patris intonuit dicens, Hic est Filius meus*. Et infra, *Mox paterna vox fulgidam per nubem discurrens intonuit, discreuitque, qui essent serui per gratiam, & per adoptionem filii: & qui verus ac proprius filius*. Denique ipsemet Apostolus Petrus

in 2. epist. cap. 1. de persona Patris videtur planè exponere locum illum, dicens, *Accipiens à Deo Patre honorem; &c.* Neque enim dici potest, ibi sumi Patrem essentialiter, quia apertè ponitur ad determinandam personam, quæ filio suo gloriam & claritatem contulit: ergo non est verisimile, Pontificem vltum esse contra hæreticos expositione singulari, & tantæ auctoritati repugnantem.

Secundò id apertè ostendo ex verbis ipsius Pontificis, nam in eorum initio sic inquit, *Patris testimonio de Filio perhibentis non creditis?* vbi euidenter sumit Patris nomen pro prima persona, distinguens illam à persona Filij & Spiritus sancti. Inferius autem nihil dicit his prioribus verbis cōtrarium, imò iterum repetit, *Vox Patris intonuit, Hic est filius meus dilectus: cum verò subiungit, Sed, cum dicit, Complacui, totam simul Trinitatem comprehendit, non est sensus, quod comprehendat Trinitatem tanquam loquentem & dicentem, Hic est filius meus, sed tanquā complacentem in Christo, vt patet ex causali subiuncta, quia in homine Christo tota complacuit Trinitas. Sicut, si duo de aliqua imagine ita loquantur, vt alter dicat: mihi valde placet hæc imago: & alter subiungat, ego etiam in illa complaceo, quamuis hic posterior solus præferat hæc vltima verba, tamen in eis alium connotat seu comprehendit secum complacentem. Ad hunc ergo modum ait Pontifex, Patrem, dicendo, *Complacui*, in eo verbo cæteras personas indicasse & comprehendisse vt in Christo placentes. Ex hac autem subtili illius verbi ponderatione non infert Adrianus, Patrem vocare Christū vt hominem filium suum dilectum in prædicto sensu, id est, quantum ad humanam naturam, sed solum in alio sensu, scilicet, quantum ad suppositum, non quomodo cūq; sed vt actu & verè subsistentem in vtriusq; natura. Et ex hoc sensu intelligendum est, quod ait, ibi non esse sermonem de Christo secundum diuinitatem (subintellige, solam & præcisam ab humanitate) id est, non esse sermonem de illo, qui in sola diuinitate subsistat, sed simul in humanitate, quicq; simul sit Dei, hominisq; filius, vt idem Pontifex dicit. Et in hoc sensu & in nullo alio est optimum argumentum Adriani: nam ea quæ ibi dicuntur, de vno & eodem dicuntur, & tamen non omnia conueniunt ei secundum diuinitatem, quale est, quod in eum Spiritus sanctus descenderit, & quod in eo Pater complacuit: ergo idem ipse, de quo hæc dicuntur, est ipsemet filius Dei naturalis, non solum vt subsistens in diuinitatē, sed etiam vt subsistens in humanitate ratione suppositi, vt dictum est. Tertio, cum in superioribus ostensum sit, hanc propositionem absolute prolatam, *Christus, vt homo est Filius naturalis Trinitatis*, falsam esse, quia indicat, Christum vt hominem esse personam distinctam à tota Trinitate, qua verisimilitudine dici potest, Adrianum Pontificem, vel in eo sensu fuisse simpliciter locutum, vel, quod incredibilis est, illam propositionem definiuisse, & iuxta illam prædictum testimonium declarasse? Igitur ex illo testimonio & argumento Adriani, non potest inferri esse ab eo definitam illam propositionem, Christus in quantum homo, est filius Dei naturalis, in sensu tertie conclusionis, in quo à Theologis disputatur, sed tantum in sensu secundæ assertionis, in quo à solis hæreticis negatur.*

Sed vrgebit aliquis, quia adhuc iuxta hanc interpretationem non est firmum argumentum Pontificis, totum enim fundatur in ponderatione illius verbi, *complacui*, quod tamen nullum habet singulare mysterium, neq; ex vi suæ significationis dicit respectum ad alios simul placentes, vt ex vsu Latinarum constat, & euidentius ex verbo græco illi respondente, *Εὐστοχῶ*, quod nihil aliud significat, quàm beneplacitum habere ad aliquem: estq; hoc verbum peculiare diuinis literis ad declarandum

A hunc singularem & maximū effectum ad aliquem. Ac deinde, licet daremus, verbum illud significare aliorum consortium in tali affectu & beneplacito, cur non posset æternus Pater id dicere de suo filio secundum diuinitatem? nam etiam Spiritus sanctus in illo complaceat, & Filius ipse sibi ipsi placeat, etiam si neque à se, neq; ab Spiritu sancto procedat, quod non refert, quia illud verbum non significat consortium in origine seu productione, sed tantum in affectu: vt, si inter homines Pater simul cum amicis bonum affectum habeat ad filium, in omni proprietate & rigore dicere potest, In te complaceo, quia alios consortes in illo affectu habet, quamuis non sint consortes in munere & relatione patris. Respondetur primum, hic habere locum solutionem supra indicatam, scilicet, non oportere omnia & singula, quæ ad definitionem confirmandā afferuntur, esse efficacia: aliqua enim afferri possunt ad maiorem doctrinæ abundantiam & ornatum, & ad maiorem ac subtiliorem verborum Scripturæ ponderationē, quæ optima est, quando, & veritati fidei consonat, & præ fert elegantiam, quæ omnia reperiuntur in illa expositione dicto modo intellecta. Deinde addi potest, satis esse quod ex toto illo testimonio sufficiat probetur intentum, quamuis singulorum verborum ponderatio non sit omnino conuincens. Itaque, quod ibi sit sermo de Christo homine, & quod ille vt in humanitate subsistens sit filius Dei naturalis, manifestè probatur ex illo testimonio, quia Spiritus sanctus non descendit in Christum, nisi vt subsistentem in humanitate. Hinc verò sumptis occasionem Adrianus ponderandi verbum complacendi, quod peculiariter videatur ad humanitatem referri: nam Spiritus sanctus, descendendo in specie columbæ, satis ostendit suum singularem affectum in Christum: cum ergo ait Pater, se etiam in illo complacere, optimè illud Patris beneplacitum ad Christum vt hominem cum consortio aliarum personarum refertur.

Dico quartò. Hæc propositio, Christus est filius Dei adoptiuus, duplicem habet sensum hæreticum, & nullum habet proprium, in quo verificari possit: vnde simpliciter hæretica censenda est. Declaratur, nam tribus modis fingi potest, Christum hominem esse filium Dei adoptiuum: primo ex parte Verbi, scilicet existimando, Verbum secundum se non esse filium Dei naturalem, sed esse creaturam, quæ, vt sit filius Dei, adoptione indiget, & hoc pertinet ad hæresim Arianam, & fortasse hoc sensu Bonosus, & sequaces dixerunt, Christum esse filium Dei adoptiuum, quorum hæresis antiquior est Felice & Elipando, eius enim meminit Ildorus lib. 8. Originum cap. 5. Et in eodem sensu damnat Concil. Tolet. XI. in confes. fidei, illam propositionem, Verbum est filius Dei adoptiuus, & similiter damnant illam Patres quando disputant contra Ariam, vt in superioribus citatum est, & addi possunt Hilar. lib. 3. & de Trinit. Athan. serm. 4. cont. Arian. August. in Enchirid. c. 38. & seq. Beda in c. 7. Ioan. Secundo modo fingi potest Christus, filius adoptiuus ex parte hominis, quia nimirum nō sola humanitas, sed etiam hic homo Christus vt sic tantum est seruus & creatura, & adoptione indiget vt fiat filius Dei, & per solam illam factus est filius Dei, & hoc modo errarunt Felix & Elipandus, & ante ipsos Nestorius & sequaces quoad rem ipsam, quamuis non constet, illis verbis vsos fuisse: vnde in hoc sensu est etiam hæretica illa propositio, & in eo propriè damnamur in Concil. Francoford. & Sanctorum, quæ in eo adducuntur. Tertio modo existimari potest Christus adoptiuus ratione totius compositi ex humanitate & substantia Verbi, nam vt sic est Christus vna persona composita, vt supra ostensum est, quæ persona composita, est capax filiationis: hoc enim modo

do hic homo Christus verè ac propriè dicitur filius Virginis, & suprà sectione prima ostensum est, Christum etiam ut hominem esse filium Dei ratione gratiæ vñionis. In hoc ergo sensu falsa etià est illa propositio: nam, ut ostendimus sectione secunda, etiam hæc filiatio Christi ut hominis ad Deum non est adoptiua, sed naturalis: ergo neq; ob hanc filiatiōem potest verificari illa propositio, Christus est filius adoptiuus: ergo nullum habet sensum verum, & alioqui habet duplicem sensum hereticum: ergo simpliciter heretica censenda est. Dices, quamuis falsum sit, filiatiōem Christi ut hominis ad Deum esse adoptiuam, tamen hæc sententia non est ut hereticum damnatum, ut in superioribus ostendimus: ergo in hoc sensu, & ratione huius filiatiōis non erit hereticum affirmare absolute, Christum esse filium Dei adoptiuum, sed erit sub opinione, quamuis sit falsum. Respondetur, illam propositionem formaliter & in proprijs terminis, negari sepe in Concil. & à Patribus, qui, tam de verbo Dei, quam de Christo loquentes, non solum affirmant esse filium naturalem, sed etiam negant esse adoptiuum, ut patet ex Leone IX. in epist. 3. ad Petrum episc. Antioche. Inno. III. in c. In quadam. de celebr. Missar. & maxime ex Ang. tract. 2. 21. & 83. in Ioan. & li. contr. Secundinū Manich. c. 5. & de Ecclesiast. dogma. c. 2. & reliquis suprà cit. & alios quos refert Concil. Francoford. cuius aliqua etiam verba infra referam. Hoc ergo satis esse debet, ut illa propositio rejicienda sit ut heretica. Ratio autè est quia illa propositio ex vi & proprietate verborum, non tantū nō est affirmatiua, sed virtualiter negatiua, quia filius adoptiuus simpliciter non dicitur nisi qui naturalis non est: hæc enim negatio est fundamentum vel conditio prærequisita ad adoptionem ut sepe dicitur in prædicto Concil. Francoford. & constat ex ipsa mer voce, & ex primæ ratione & institutione adoptionis: est enim introducta, ut is qui caret naturalibus filiis, loco illorum aliquem sibi in filium adscribat. Erit ergo illa propositio heretica, ratione negationis, quam simpliciter prolata includit. Sed hinc vltèr? fit, ut etià ipsa affirmatio simpliciter prolata, sit falsa & heretica, quia tribuit filiatiōem adoptiuam ei, cui secundum fidem non conuenit. Christus enim simpliciter positus à parte subiecti, stat pro diuino supposito, illi ergo attribuitur in illa propositione filiatio adoptiua, & ab eodem remouetur simpliciter filiatio naturalis. Sic Concil. Francoford. in lib. Sacrosyllab. col. 7. In Dei Filium non cadit nomen adoptionis, quia semper verus filius & post assumptum hominem veri filij vocabulum non amisit, qui nunquam verus defuit esse filius & Hilar. d. lib. 6. de Trinit. Nunquid etiam nunc adoptionis in eo erit nuncupatio, in quo proprietatis est nomen. Legantur suprà dicta q. 16. artic. 9. & disp. 35. sect. 4. nam postquam declarata res est, in vsu verborum seruandæ sunt regulæ suprà datæ de cōmunicatione idiomatum, nam ex illis tota hæc res pēdet, supposita significatione terminorū. Vnde, quamuis verum censæam, illam propositionem, simpliciter dictam, esse hereticam, id tamen non tam est ob definitionem Conc. Francoford. quam ob propriam significationem & suppositionem terminorū, siue Christi ut homini conueniat filiatio adoptiua, siue non, ad eum modum quo censetur hæc propositio facere sensum hereticū, Christus incepit esse, quia includit negationem repugnantem supposito secundum se, quamuis cū addito, Christus homo incepit esse.

Quinta responsio. Dices quintò. Hæc propositio Christus, in quantum homo, est filius adoptiuus, sumpta illa determinatione ratione suppositi huius humane nature, est heretica: & in hoc sensu damnatur in Concil. Francoford. Prior pars est euident, quia eo sensu significatur, suppositum huius humanitatis non esse filium Dei naturalem, quod est hereticum. Posterior pars probata est satis in superioribus.

Vnde dico sextò. Hæc propositio, Christus in quantum homo est filius adoptiuus, licet falsa sit, nō tamen est heretica: censenda tamen est improbabilis. Prima pars de falsitate, probata est sect. præced. Secunda sufficienter etiam probata est declarata definitione Conc. Francoford. nam ante illud Concilium, propositio illa nullibi damnata est, nec falsitas eius ex reuelatis euidenter colligitur, sed pendet ex aliquibus principijs naturalibus seu moralibus, quæ non sunt ita euidentia. Rursus post illud Concilium, quam diu eius definitio ignorata est, non est etiam illa propositio ut heresis damnata sed ut opinio inter Theologos habita est: nunc autem, quamuis Concilium illud nō ignoretur, tamen adhuc definitio illius non est ita clarè repugnans illi propositioni ut possit eam reddere hereticam, imò (ut ego probabilis esse censeo) intentio & definitio Concilij non fuit, de illa propositione in eo sensu tractare aut eam damnare: ergo nullum est fundamentum, ex quo possit heretica censeri. Deniq; nō solum antiqui, sed etiam moderni Theologi ita sentiunt de illa propositione. Vnde Palac. 3. d. 10. disp. 1. solum ait, propriè non esse admittendam locutionem illam. Dices eandem esse rationem de hac propositione & de altera Christus est filius adoptiuus, imò vnam ex altera inferri, quia illa determinatio nō est cōditio diminuens aut assignans solam humanitatem. Respondetur, negando assumptum, quia illa determinatio adiuncta ex parte subiecti, determinat illud ut non supponat pro persona Verbi absolute & secundum se, seu materialiter ut aiunt, sed formaliter pro persona composita, ut composita est ex Verbo & humanitate: non est autem ita clarè repugnans fidei attribuire filiatiōem adoptiuam personæ compositæ ut sic, sicut attribuire illam personæ Verbi simpliciter & absolute. Vnde etiam fit (quod maxime ad rem spectat) ut, addita determinatione, negatio filiatiōis naturalis inclusa in filiatiōe adoptiua nō referatur ad personam Christi & Verbi absolute, sed ad personā ut cōpositā, seu quatenus hic homo est: non est autem de fide, Christum ut hunc hominem esse filium naturalem, ut ostensum est: ergo neq; alia propositio tribuens Christo adoptionem eum illa determinatione potest esse heretica ratione negationis incluse, non est ergo eadè ratio de illa propositione simpliciter prolata & cū determinatione.

Dices, si hæc vera sunt, non solum probare, illam propositionem non esse hereticam, sed etiam non esse improbabilem, nec aliqua censura dignam; si enim damnata à Concilio Francofordiensi non est, eandem probabilitatem retinet, quam habuit antequam illud Concilium in lucem prodiret. Imò, si ex illa nō sequitur altera propositio absoluta, Christus est adoptiuus, probabilior censenda erit, quia solum includit negationem filiatiōis naturalis secundū extraneam naturam, quæ negatio nō repugnat, imò optimè esse potest cum filiatiōe naturali secundū aliam naturam intrinsecam & propriam. Respondetur ad priorem partem, propositionē illam (ut ego existimo) etiam secluso Francoford. Concilio semper fuisse parum & fere nihil probabile, quia, licet vnus aut alter Theologorum ea docuerit, reliquorum omnium & grauiorū consensus illi repugnauit, propter grauiissimas rationes suprà tactas, cum tamen opinio Durandi nullo satis probabili principio nitatur, sed aut necessario supponat, Christū ut hominem non esse gratum & sanctum ex vi vñionis, neq; illi esse cōnaturalem gratiam & ius ad gloriam, vel certè malè declaret rationē adoptionis, quæ ex institutione ei? vsu & sapientū sumenda est. Addo deinde, illam opinionē iam nūc esse lōgè improbabiliorem, quam antea. Primò quidē, quia, licet nō constet, definitione Conc. Francoford. esse damnatā, tamē nō est hoc adeo certum quin possit aliquo modo in dubium reuocari, & saltē obiter constat multa in eo Concilio

Objectionē respondetur.

Concilio dici, ex quibus vehementer illa opinio impugnatur: Accedit, quod ob dictas causas, & quia illa locutio non est à Patribus usitata, neque illorum locutionibus conformis, sed magis accedens ad modum loquendi haereticorum, ab omnibus modernis scriptoribus, & doctoribus Theologis reicitur. Merito ergo valde protervus ac fortasse temerarius censeri deberet, qui nunc illam doceret. Neque enim omnis opinio, quam aliqui Theologi aliquando sine temeritate docuerunt, in eodem semper gradu probabilitatis, vel opinionis perseverat, ut per se notum est. Ad posteriorem partem respondetur, illam propositionem cum illa determinatione, *in quantum homo*, non esse falsam solum quia ex illa sequatur alia absoluta & sine determinatione, Christus est filius adoptivus, nam re vera immediate ac formaliter non sequitur, quamvis mediate & ratione materiam tandem inferri possit valde probabiliter, sed est falsa, quia includit negationem filiationis naturalis, quae tamen falso negatur de Christo etiam ut homine, ut ex praeced. sect. constat. Item etiam, quia attribuit Christo ut homini proprietatem repugnantem ineffabili unioni, & compositioni secundum substantiam humanitatis ad Verbum. Tamen, quia haec repugnantia non est tam clara ut ex principiis certis evidenter inferatur, ideo non damnatur illa propositio ut haeretica vel erronea: reicitur tamen ut improbabilis (praeter causas dictas) quia principia, ex quibus illa repugnantia inferitur, vel sunt per se satis manifesta, si sint philosophica, vel, si sint Theologica, sunt ita certa ut non possint sine temeritate negari, ut ex rationibus sectione praecedente factis satis constat.

Rationibus
dubitandi
satis fit.

Ad rationes dubitandi in principio propositas ferè in superioribus responsum est; nam duo priora argumenta procedunt ex quadam æquivocatione, quae latet in illa particula, *in quantum homo*, vel secundum humanitatem, quae ut diximus, sumi potest, vel formaliter ad designandam naturam, vel ex parte suppositi ad designandum suppositum talis naturae, quatenus eidem naturae coniunctum est: in testimonio autem adductis non sumitur priori modo, sed hoc posteriori, ut ex varijs autoribus, & ex verbis ipsius Concilij, & rationibus ostendimus. Tertium verò argumentum rectè concludit, ex sententia Durandi posse tandem deduci errorem distinguendum personas in Christo, tamen, quia haec deductio non est ita evidens quin fundetur in aliquibus principiis non omnino certis aut evidenti- bus, ideo non damnatur illa opinio ut haeretica, vel erronea.

SECTIO IV.

Utrum Christi humanitas possit dici adoptata.

Doctrina
series.

Hactenus diximus de Christo, tam simpliciter sumpto, quam cum determinatione, secundum humanitatem, nunc dicendum superest de humanitate ipsa, nam, licet aliqui hanc quaestionem confundant cum altera de Christo ut homine, tamen reuera est diversa, sicut humanitas ipsa quid distinctum est à Christo ut homine, nec decisio unius ex altera formaliter sequitur, ut in sectio. secunda tactum est. Est igitur hic specialis ratio dubitandi, quia humanitas est natura extranea respectu Verbi, & ex sola Dei dilectione & liberalitate ordinata est, ut Verbo coniungeretur: neque enim ea gratia vilo modo ei debita erat, unde prius etiam natura extitit, quam ei talis gratia conferretur: ergo huiusmodi gratia vel acceptatio ad illam reuera habet rationem adoptionis respectu humanitatis. Probatur consequentia, quia, cum humanitas non sit persona, sed natura tantum, adoptanda est ut natura, non ut persona: ergo conditiones adoptionis in illa inueniri debent ut in natura, non ut in persona: ergo satis est quod sit extranea, & praexistens, & gratis dilecta, ut

Difficultas
in causa.

est quaedam natura. Et confirmatur testimonio Hilarij lib. 2. de Trinit. post medium dicentis, *Potestas dignitas non amittitur, dum carnis humilitas adoptatur*, & Marij Victorini lib. 1. contra Arium, ubi tractans verba Marthae Ioan. 11. *Quoniam tu es Christus Filius Dei, qui in hunc mundum venisti*, ait, *Non sic Filius quem admodum nos: nos enim adoptione filij, ille natura, etiam quodam adoptione Filius est Christus, sed secundum carnem: quod potest rectè intelligi de adoptione ipsius carnis seu humanitatis. In contrarium autem est, quia si humanitas esset adoptata, etiam ratione illius Christus dici posset, adoptatus, tanquam in natura adoptata subsistens.*

In hac re Theologi quidam existimant, relationem ad denominationem filij non esse propriam suppositi, sed posse etiam naturae convenire, quando illa realiter praecedit, vel sanctificatur, probabile existimant, humanitatem Christi non solum adoptatam sed etiam filiam adoptionis Dei denominari posse, & hic modus dicendi potest sumi ex Scoti in 3. d. 10. quamvis non clare illum doceat, nec definiendo, sed ut probabilem tantum. Alij verò, qui melius sentiunt, relationem & nomen filij supposito tantum & non naturae attribui, negant quidem, humanitatem esse filiam adoptionis, quidam verò eorum concedunt nihilominus, humanitatem esse adoptatam, quia ex gratia Dei praordinata est ad participationem hereditatis aeternae. Atque ita opinantur Gabriel & Almain in 3. d. 10. ubi Maior idem sententiam addit, concedi posse, Christum habere adoptionem secundum humanitatem, quia per hoc nihil aliud significatur, quam quod habet humanitatem adoptatam. Nonnulli verò ex Iunioribus existimant, illam propositionem non solum falsam esse, sed etiam haeticam, quia ex illa sequitur, Christum ut hominem esse filium adoptionis, quod in Concilio Francoford. putant esse damnatum, & quia in eodem Concilio expresse id negatur, & carnis assumptio contra adoptionem distinguitur. Vnde in libro sacrosyllabo circa principium sic dicitur, *De Beata Virgine inenarrabiliter sumptis, non adoptatis carnem.*

Dico primò, Humanitas Christi, nec proprie nec vere dici potest adoptata. Ita D. Thom. hic art. 4. ad 1. & est communis sententia. Et quidem, si spectemus originem & rationem adoptionis, prout inter homines introduci potuit & esse in vltimo manifestum est, adoptionem, non versari circa naturam ut naturam, sed circa personam, ergo ex vi proprietatis huius vocis in sua primæua significatione non potest dici natura ut sic adoptari, sed eo adoptari etiam persona: quod de humanitate Christi dici non potest, quia cum persona nec secundum se, neque ut humana fuerit adoptata, neque humanitas ipsa coadoptari potuit: & hoc quidem satis est, quoad vocis proprietatem. Quod vero ad rem ipsam & ad falsitatem pertinet, declaratur in hunc modum, nam vel humanitas Christi adoptata est ad habitualement gratiam, vel ad hereditatem aeternam, vel ad gratiam unionis. Praeter haec enim nihil aliud excogitari potest, sed ad nullum horum adoptata est: ergo non fuit adoptata. Prima pars minoris quæstionis de gratia habituali probatur primò, quia neque nos adoptamur proprie ad gratiam habitualement, sed potius per gratiam habitualement adoptamur ad vitam, seu hereditatem aeternam. Non enim dicitur aliquis adoptari ad aliud, nisi quando recipit ius ad illud tanquam ad hereditatem filij, & ideo praedestinatus eo tempore quo est in peccato mortali, nondum est adoptatus, quia licet sit praordinatus ad vitam aeternam, tamen nondum acquisiuit ius ad illam secundum praesentem iustitiam: quia ergo nos non adquirimus unquam ius ad gratiam, sed illa gratis accipimus, & per illam habemus ius ad gloriam, ideo non dicimur proprie adoptari ad gratiam, sed per gratiam ad gloriam: idem ergo erit in Christi humanitate,

De adopta-
tione ad ha-
bitualement
gratiam probat

De adopta-
tione ad ha-
bitualement
gratiam probat

De adopta-
tione ad ha-
bitualement
gratiam probat

De adopta-
tione ad ha-
bitualement
gratiam probat

De adopta-
tione ad ha-
bitualement
gratiam probat

De adopta-
tione ad ha-
bitualement
gratiam probat

De adopta-
tione ad ha-
bitualement
gratiam probat

De adopta-
tione ad ha-
bitualement
gratiam probat

De adopta-
tione ad ha-
bitualement
gratiam probat

nitare. Dices nō procedere in illa rationem factam, quia illa per vnionem hypostaticam acquisiuit ius ad gratiam. Respondetur, nos loqui de humanitate prout ordine naturæ antecessit vnionem, nam, si vnio supponatur, ius, quod ad illam sequitur, nō pertinet per se ad humanitatem, sed ad Christum, qui ex vnione resultauit: vnde, si respectu Christi illud ius non est adoptionis, sed connaturalitatis, nec respectu humanitatis vnitas esse poterit. Vnde argumentor secundo in hunc modum, quia humanitati prius natura communicatur gratia vnionis, quam gratia creata, nam hæc datur vt proprietas consequens vnionem, vt in superioribus ostensum est: ergo, si vnio nō est adoptio, neq; gratia habitualis data est humanitati Christi ratione adoptionis: ostendimus autem statim, vnionem non esse adoptionem: ergo nulla ratione dici potest illa humanitas adoptata ad gratiam habitualement.

Idem ostenditur de adoptione ad æternam hereditatem.

A quo eisdem rationibus ostendi potest non esse adoptatam illam humanitatem ad gloriam seu hereditatem æternam, nam, vel ad illam adoptaretur per gratiam habitualement, vel per gratiam vnionis. Primum dici nō potest, quia gratia habitualis nō est data illi humanitati per modum adoptionis, id est, ex primaria quasi generatione, & beneuolentia merè gratuita, & tanquam naturæ omnino extraneæ, sed per actionem quasi consequentem vnionem, & ex quodam debito illi, & tanquam naturæ iam deificatæ, & factæ quodammodo diuinæ, & quasi propria verbi per vnionem: ergo non ordinatur illa humanitas ad beatitudinē tanquam ad illam adoptatam per huiusmodi gratiam. Secundum probatur, quia gratia vnionis est altioris ordinis & rationis, quam sit gloria ipsa: ergo non potest illa esse adoptio ad gloriam. Sed hoc fortioribus rationibus statim ostenditur. Nunc confirmatur primò hæc pars ad hominē contra Gabrielem, quod non videatur consequenter loqui: nam, si humanitas Christi adoptatur, quatenus ad beatitudinem ordinatur, cur non dicetur etiam filia adoptiua? Nam non min⁹ est proprium suppositi operari, quam generari: ergo tam erit proprium suppositi ordinari ad vitam æternam, quæ in operatione consistit, quam esse filium, quod est, esse cuiusdam generationis terminum: ergo si hoc nō obstat humanitas adoptari dicitur, dicitur etiam filia, vel è conuerso, si non est filia, vt reuera non est, neq; ipsa propriè ordinatur ad vitam, sed Christus vt subsistens in ipsa: illa verò quasi coordinatur cū Christo (vt sic dicam) si ergo respectu ipsius Christi vt hominis talis ordinatio ad vitam nō est adoptio, quia est ex debito vnionis & cōsequens illam, nec respectu humanitatis eius esse poterit. Vnde confirmatur secundo, cur enim negat, Christum vt hominē esse adoptatum, si humanitas eius adoptata est? cum verius ac propius Christus vt homo præordinetur ad beatitudinē, quam humanitas eius. Vel ergo id non satis est ad adoptionem, & ita neq; humanitas eo titulo erit adoptata, vel si id satis est, ipse etiā Christus vt homo dicend⁹ erit adoptatus, & filius adoptiuius cum sit suppositum. Quod si dicat, respectu Christi vt hominis illam ordinationem ad vitam non esse adoptionem, quia non est ex mera gratia & beneuolentia extrinseca, sed quodam modo ab inrinscco ex debito propriæ personæ. Contra hoc est, quia eadem ratio de humanitate procedit, quia non est per se primò ordinata ad vitam, sed ad esse personale filij Dei, ex quo consecutū est debitum, habendi beatitudinē, & ordinatio in illam ratione talis debiti: ergo non magis potest illa ordinatio habere rationē adoptionis respectu humanitatis, quam respectu Christi vt hominis. Superest, vt vltimum membrum probemus, scilicet, non posse humanitatē dici adoptatam ad gratiam vnionis. Et quidem, si in rigore sistamus in illa forma loquendi, cum per adoptionem acquiratur ius filij ad hereditatē, ad quā

A quis adoptatur nō poterit dici humanitas adoptari ad vnionē, quia nullam priorem gratiam recipit, quæ ius, vel pportione, aut dispositionē aliquam ad talem vnionem acquirat. Sed non est necesse in hac forma loquendi vna facere, nam dici facile potest sufficere extrinsecam Dei ordinationē, quia illa humanitas gratis dilecta seu acceptata est vt à primo instante suæ conceptionis Verbo vniretur. sicut humana adoptio fit per solam intrinsecam ordinationem & acceptationem. Vel dici etiam potest, illā locutionem esse intransitiuē sumendam, & ad modum causæ & effect⁹ formalis, ita vt dicatur humanitas adoptata ad esse personale filij Dei per gratiā vnionis, tanquam per formale vineculum, quo ipsa vnitur Deo Filio. Ad rem ergo, omisso loquendi modo, vnionem illam neq; esse adoptionem, neq; ex adoptione, probari potest hoc modo, quia adoptio solo affectu coniungit adoptatum adoptanti, sed vnio illa non coniungit humanitatem Verbo solo affectu, sed re ipsa: erga illa non est adoptio. Minor de fide certa est, vt patet ex dictis suprà q. 2. vbi ostendimus esse vnitam substantialiter Verbo. Maior probatur ex conditionibus, & natura adoptionis suprà explicatis: ex quibus constat, adoptionem esse merè gratuitam ex beneuolentia adoptantis. Vnde in dicto Concilio Francoford. in lib. Sacrosyllabo col. 7. adnotat Paulinus, hoc ipsum indicari in ipso nomine adoptionis. Nam adoptio, inquit, ex affectione ducit vocabuli sui originem, quia is qui adoptat, quasi optans habere filium, cum proprium & naturalem non habeat, ex affectu, & beneuolentia acceptat alienum, suumq; facit, non re, sed affectione tantum. Vnde in epistola eiusdem Concilij ad Episcopos Hispaniæ verius finem. Quid est, dicitur, adoptio, nisi charitatis copulatio, quæ pater adoptione sibi copulas filium, quem proprium non habet.

Sed hæc ratio, licet respectu personæ Christi vt subsistēti in humanitate, eo sensu, quo de illa loquitur Concilium Francoford. sit efficax, quia filiatio Christi nullo modo manat ex dilectione, non enim est filius quia dilectus, sed potius dilectus quia filius, quo modo intelligitur illud. Hic est filius meus dilect⁹, vt sequenti tomo latius declarabo. Nihilominus respectu humanitatis, non apparet efficax ratio, neq; ex firmo principio procedens, nisi rectè exponatur, aliquid ei addatur. Declaratur, quia licet sit verū, adoptionem oriri non ex natura, sed ex beneuolentia & affectu, non tamen est verum sistere in sola beneuolentia & affectu, nam potest efficere realem vnionem, seu ad illam terminari. Quamuis enim humana adoptio voluntate fiat, & sola extrinseca illius denominatione consummetur, quia imperfecta est, tamen adoptio diuina non consistit solum in extrinseca beneuolentia, & acceptatione Dei, sed facit realem mutationem in adoptato, illiq; communicat suam naturam, & diuinitatem secundum intrinsecam quādam eius participationem, iuxta illud, Magna & pretiosa nobis promiss⁹ donauit, vt diuine efficiamur consortes natura. Per hanc autem participationem naturæ diuinæ non solum affectu coniungimur Deo, sed re ipsa efficiamur illi similes, nec solum extrinsecè ordinamur ad hereditatem Dei, sed intrinsecè habemus naturam cui illa hereditas debetur: ergo diuina adoptio, licet ex affectu & beneuolentia Dei gratuita oriatur, tamen nō est sola denominatio ab illa, sed est vera & realis assimilatio, sed coniunctio adoptati ad adoptantē: ergo ex hac parte non repugnat, humanitatem Christi esse adoptatam, quia ex solo affectu & gratuita beneuolentia Dei ordinata fuit ad vnionem, quamuis ille effectus terminatus fuerit ad realem immutationem, veramque vnionem cum filio Dei.

Hoc autem constituto explicandum superest, si realis infusio gratiæ creatæ est adoptio, cur etiam realis vnio naturæ creatæ nō sit adoptio. Sicut enim infusio

*Idem de ad
optione ad
gratiam
vnionis.*

infusio gratiæ est supra naturam personæ creatæ, ita & hæc vnio est supra naturam humanitatis: & sicut illa infusio ex beneuolentia fit ad personam ex se extraneam respectu gratiæ, ita hæc vnio ex beneuolentia fit in humanitate ex se extranea respectu talis unionis, & sicut, facta hac vnione, ex vi ei⁹ talis natura deificata manet, illique propter eam causam debetur hereditas, ita, facta gratiæ infusione, ex vi eius homo manet sanctificatus, ei⁹ debetur hereditas intrinseco connaturalitatis debito: ergo ex illa ratione non potest colligi sufficiens differentia, ob quam humanitatis assumptio non sit adoptio. Addendum ergo est: esto verum sit has omnes similitudines versari inter gratiam unionis & infusione gratiæ creatæ: nihilominus tamen magnam quandam differentiam inter has gratias intercedere, ratione cui⁹ vna est gratia adoptionis, & nō alia. Quo etiam fit, vt, licet omnis adoptio diuina, sit gratia ex gratuita Dei beneuolentia proueniens, non tamē e conuerso omnis gratia communicata ex gratuita beneuolentia Dei, sit adoptio. Differentia autem inter has gratias est, quia vna est gratia accidentalis, altera substantialis: vna creata, altera increata, vna per communicationem cuiusdam participationis diuini esse, altera per communicationem veram & realem ipsiusmet diuinæ personæ.

Vnionis gratia quare non sit adoptio.

Ex hac autem differentia, quæ satis nota est ex superioribus optimè colligitur ratio, cur, licet gratia habitualis sit gratia adoptionis, non tamen gratia unionis: nam adoptio nō facit substantialem vnionem inter adoptatum & adoptantē, sed accidentialem tantum: gratia autem unionis facit substantialem vnionem: non est ergo adoptio, sed aliquid maius adoptione. Vel aliter, per adoptionem non communicat adoptans adoptato suum proprium naturale esse quod in se habet: per gratiam autem unionis communicat Deus naturæ assumptæ suum proprium esse personale: ergo. Item aliter declaratur, nam inter homines pater non adoptat suum filium naturalem, etiam si ex amore & desiderio illius eū generet, quia communicat illi suammet naturam, quamuis non eandem numero, sed eandem specie communicet: ergo, si per impossibile, posset ex affectu communicare naturæ alterius à se non geniti suammet personam eandem numero, non posset dici adoptare illam naturam, sed alioquin quodam vinculo illam facere suam, & quodammodo magis sibi coniunctam, quam sit fili⁹ naturalis suo patri, quādo solum est inter eos identitas specifica. Præterea declaratur aliter, nam, si quis posset sua efficaci voluntate & affectu alienam substantiam suo corpori substantialiter vnire, non diceretur adoptare illam quia illud vinculo, multo est altioris ordinis & rationis, sed similiter per hanc vnionem magis vnitur humanitas ipsi Deo, quam pars corporis ipsi toti vnitur, & similiter, si anima posset efficaci suæ voluntatis vnire sibi corp⁹, & media ea vnione illud facere consors suarū operationū, non diceretur illud adoptare. Denique per solam adoptionem non communicatur filiatio naturalis: per hanc verò vnionem communicatur ipsamet filiatio naturalis Dei per se ipsam, & non tantum per aliquam sui participationem: ergo illa vnio non potest dici adoptio. Vnde hic etiam accommodari potest ratio, quam hic D. Tho. tetigit, quod adoptio dicitur habitudinem ad filiationem participatam: hæc autē vnio non dicit talem habitudinem, sed potius ad ipsam filiationem naturalem, cui substantialiter copulat naturam assumptam. Potest etiam ad hoc reuocari illa ratio, quod adoptio ex sua ratione postulat versari circa personam, & non circa naturam tantum, hæc autem gratia unionis versatur circa naturam & propriè fit naturæ, non personæ, vt in superioribus ostensum est. Maior probari potest (præter supra dicta contra Gabrielem) quia adoptio, vt dixi, solum facit acci-

dentalem vnionem, inter adoptatum & adoptantem, & ideo supponit inter eos personalem distinctionem, & versatur circa personam.

Ob has ergo causas merito distinguitur gratia unionis à gratia adoptionis, vt eleganter tetigit D. Thom. hic art. 4. præsertim in solutione ad secundum, vbi vnico fere verbo attingit totam hanc doctrinam, scilicet, quod gratia unionis & habitualis cōueniunt in principio, scilicet, quia sunt ex affectu gratuito Dei, differunt autem in termino, quia per vnum confertur filiatio naturalis, & ipsum esse personale Dei; per aliam verò tantum quædam illius participatio. Eteandem tetigit ex Scholasticis antiquioribus Albertus Magnus in 3. d. 10. art. 13. vbi re. *Alleg. d. 10. art. 13.* et notat, dupliciter contingere habere filiationem per se seu naturalem, vno modo per actum naturæ, quo modo filius æternus habet à Patre: alio modo (inquit) per identitatem & per vnionem ad illum, qui per naturam habet: & hoc posteriori modo, ait communicari humanitati filiationem diuinam per gratiam unionis, & idē non esse adoptionem, sed longè superiorem gratiam. Et ex modernis eandem differentiam tetigit Palacios in 3. d. 10. disp. vnica, dubio 1. vbi ait, Christi humanitatem non esse adoptatam, quia nō habet esse participatum, sed ipsum esse personale Dei, eamq; differentiam significauit Augustinus lib. de Trinit. & vnit. Dei. c. 11. tomo 4. dices, *Aug. 11.* *Sunt isti filii gratia, ille natura, qui in istis participatio diuinitatis, in illo plenitudo: quamuis enim eo loco, de filio secundum diuinitatem loquatur, potest tamen ex illis verbis sumi non leue argumentum à simili. Denique hanc ipsam differentiam indicauit sepe Concilium Francoford. in verbis in principio citatis in ratione dubitandi, & in multis alijs, quæ occurrunt faciliè attente legenti.*

Sed instabit aliquis, nam si rationes factæ efficaciter probant, gratiam unionis non esse adoptionem, propter eam excellentiā, in qua superet gratiam habitualement, similibus rationibus probari poterit, infusione gratiæ habitualis non esse adoptionem propriè & in rigore, sed aliquid maius adoptione propter excellentiā in qua superat humanam adoptionem. Primum enim humana adoptio, vt dicebam⁹ in solo affectu & beneuolentia adoptantis consistit & in illa & per illā formaliter perficitur, quia nullo modo est generatio, nec realis communicatio naturæ adoptantis respectu adoptati, & idē etiam à iurisperitis existimatur tanquam quædam fictio iuris quia per illam habetur vt filius, qui reuera filius nō est: at verò iustificatio non est solus affectus extrinsecus Dei, quamuis ab illo procedat, sed est quædam diuina generatio vera, realis, ac physica, quāuis accidentalis: & per eam Deus communicat suam naturam, licet non ad equalitatem, sed secundū quandam participationem. Ad id etiam potest, per hanc actionem non solum communicare Deum sua bona creata, sed etiam se ipsum, vel quatenus iustus datur ipsamet persona Spiritus sancti speciali modo, vel quatenus ipsamet essentia diuina vnitur Beatis in patria. In quibus omnibus multum superat iustificatio hæc filiorum Dei adoptionem humanam, & longè alterius rationis est: ergo, vel ob hanc causam negandum est illam esse propriam & formalem adoptionem, sed aliquid eminentius, vel si, hac differentia non obstante, dicitur iustificatio manere intra rationem adoptionis, quia non peruenit ad excellentiam veræ & naturalis generationis Filij Dei, licet sit quædam excellentior adoptio: eadem ratione dicitur gratia unionis esse quædam altior & eminentior adoptio, quā sit non solum humana, sed etiam diuina per gratiam creatam, non transcendere verò rationem adoptionis, qui etiam nō pertinet ad perfectionem propriæ & naturalis generationis filij Dei, neque confert ius ad beatitudinem per essentiam, sed solum ad participationem eius.

Respon.

Reprobatur.

Respondetur, hoc argumento moueri potuisse, qui gratiam vnionis, adoptionem appellatur, quod lato & improprio modo dictum esse, etiam Gabriel ipse confessus est. Nos vero negamus proportionem & paritatem rationis, nam in iustificatione seruatur proprie ac formaliter id, quod est de ratione adoptionis, nempe quod sit gratuita quedam assumptio seu acceptatio ad hereditatem personæ extraneæ concessa, id est, quæ ex se nullum ius ad talem hereditatem habebat, quæ omnia formaliter reperiuntur in pura creaturæ rationalis iustificatione. Quod autem in illa intercedat infusio supernaturalium donorum, & participatio quedam intrinseca naturæ Dei adoptantis, prouenit ex duplici notanda differentia, inter adoptionem humanam, & diuinam. Prior est ex parte adoptantis, nam homo adoptans habet inefficacem voluntatem ad hoc vt suo amore ac beneuolentia intrinsece immutet, ac perficiat eum quem adoptat. Dei autem adoptantis voluntas est potentissima, vt constituat obiectum suo amoris proportionatum, & vt intrinsece perficiat eum quem singulariter diligit, dum eum adoptat. Posterior vero differentia declarat necessitatem huius immutationis ex parte hominis adoptati. Nam in humana adoptione supponitur perfecta similitudo in natura inter adoptantem & adoptatum; solumque deest naturalis origo vnus ab alio: hereditas etiam, ad quam homo adoptatur, est eiusdem ordinis (vt sic dicam) nam ad similem hereditatem potest homo habere naturale ius: quod deest homini qui adoptatur, non ob excellentiam hereditatis, neque ex defectu perfectionis ipsius hominis, sed tantum ex defectu originis: at verò secus est in diuina adoptione, nam inter hominem qui adoptatur, & Deum qui adoptat, supponitur quidem origo, non tamen perfecta similitudo in natura, sed solum secundum quandam analogam conuenientiam in gradu intellectuali. Hereditas etiam illa, ad quam homo à Deo adoptatur, est superioris ordinis, & non est connaturalis ipsi homini, non tantum ex defectu originis, sed etiam ob excellentiam ipsius hereditatis, & imperfectionem ipsius hominis. Vnde ad naturalem beatitudinem homo non adoptatur, sed habet ad illam naturale ius, tam ex vi suæ perfectionis, quam ex vi suæ originis, secundum quam rationem non dicitur filius adoptiuus, sed vel non attingit rationem filij, quia illa beatitudo naturalis non est proprie diuina hereditas, vel imperfectissimo modo dicitur filius naturalis per creationem: ob hanc ergo causam necessarium fuit, diuinam adoptionem fieri per participationem quandam diuinæ naturæ filij adoptiuus infusam, vt per eam similitudo in natura, quæ deest perferretur quoad fieri posset inter creaturam & Deum, saltem in eo gradu, in quo pertinere posset creatura ad fruendum Deo in se ipso, in quo maximè diuina hereditas & beatitudo posita est. Quia verò hæc participata similitudo, & hereditas illi respondens, quamuis fiat per dona intrinsece infusa, semper est supra debitum personæ creatæ cui conceditur, & non efficit cum Deo substantialem vnionem, sed accidentalem, ideo non transcendit rationem adoptionis, sed perfectionem quandam illius speciem & rationem sortitur. Et hæc etiam ratione dicitur hæc adoptio consistere, aut perferri vnione secundum affectum, non quia excludat realem participationem naturæ Dei adoptantis, sed quia tota illa ordinatur, vt possit homo esse proportionatus ad fruendum Deo, & ad contrahendum cum ipso proprium & perfectum vinculum amicitie: & fieri vnus spiritus cum ipso secundum affectum. At vero longe alia est excellentia vnionis hypostatice, quæ non fit per vnionem accidentalem, nec per participationem tantum, sed per communicationem ipsiusmet personæ diuinæ; & ideo nullam habet formalem similitudinem, vel conuenientiam.

Ex Suarez. Tom. I.

At cum adoptione, sed est gratia omnino alterius ordinis, vt declaratum est.

Ex his infero, & dico secundo, hanc propositionem; humanitas non est adoptata; in quodam sensu esse de fide, simpliciter tamen & in omni sensu, non esse de fide, quamuis iam satis certa esse videatur. Declaro singula, nam si adoptio proprie sumatur pro vnione cum Deo per accidentalem gratiam, & sensus sit exclusiuus, humanitatem scilicet Christi, ita fuisse adoptatam, vt non habeat cum Deo aliud maius vinculum, si est hæreticum tribuere adoptionem humanitati Christi, quomodo de adoptione eius locutus est Nestorius, & (vt ego existimo) Felix & Elipandus. Si autem, vel sensus non sit exclusiuus, sed tantum indefinitus, vel certe si quis mordicus contendat, adoptionis vocabulum & rationem posse extendi ad omne donum gratiæ liberaliter communicatum, ad quod ius ad participatam beatitudinem consequatur, sic non pertinet ad materiam fidei, neque est hæreticum adoptionem tribuere humanitati Christi, etiam si falsum sit. Primo quidem, quia illi humanitati, data est gratia habitualis simul cum gratia vnionis, & adhuc sub optione positum est, an prius natura data fuerit gratia habitualis quam vnionis: ergo, quia vtramque gratiam admiserit in humanitate Christi, non erit hæreticus, etiam si dicat esse adoptatam per gratiam habituales, licet simul habuerit aliud maius vinculum cum Deo quia nulli principio fidei repugnabit: ergo simpliciter appellare eam adoptatam propter dictum sensum, non est hæresis: quia illa verba non præ se ferunt exclusiuum sensum, sed indefinitum tantum.

Quod si quis dicat, adoptionem in sua proprietate includere negationem ætioris vinculi, & substantialis vnionis. Respondetur, propterea illud sensum esse falsum, non tamen esse hæreticum, quia illud principium, nec definitum de fide est, neque est tamen euidentius vt sufficiat ad certam fidem faciendam. Secundo ob eandem causam, si quis vocet humanitatem adoptatam propter ipsammet gratiam vnionis non quidem existimans, gratiam vnionis non esse ætioris rationis, aut non facere maius vinculum cum Deo, quam gratiam habituales, sed existimans, conuenire has duas gratias in ratione diuini doni gratuiti, ad quod consequitur ius ad participationem hereditatis æternæ, & nomen adoptionis conuenire huic rationi communi, & omnibus sub illa contentis, non est cur in eo sensu hæreticus censetur: & ideo licet impropria sit locutio, vt hic dixit D. Tho. ad 1. & falsa, vt discursus à nobis factus ostendit, non tamen est hæretica, quia neque proxime repugnat aliqui principio fidei, neque mediante aliquo principio euidente, vt obiectiones in contrarium factæ satis declarant: nec denique est in se ipsa formaliter damnata, aut contraria definita in aliquo Concilio: maxime enim in Francofordensi; sed in eo non, vt ex his, quæ de illius sensu supra diximus, constare potest, & in solutionibus argumentorum breuiter iterum attingemus.

Ad rationem ergo dubitandi in principio positam negatur consequentia, quia non omnis gratia gratuito collata habere potest rationem adoptionis, neque natura vt natura adoptari potest; non quia non possit gratis diligi, & ordine naturæ præexistere & extraneæ esse, sed quia natura vt sic non potest nisi ad substantialem vnionem assumi, nam alias supponeretur subsistens in propria persona, & ita iam non naturæ, sed personæ fieret gratia. Ad Hilarium respondet D. Tho. & communiter Scholastici, improprie vocasse adoptionem carnis gratiam vnionis. Alexander autem Alesius, p. q. 10. memb. 4. ait id dictum esse propter humanitatem in specie consideratam, non in individuo prout est in Christo: quod posset intelligi ad eum modum quo Paulus ait, nos cōsurrexissē in Christo, & cōsedissē in cœlestibus. Sed hoc non solum

Illatio.

Rationi dubitandi satisfactum.

Rrr

est im-

est improprium, verum etiam omnino contra mentem Hilarij. Alij coniectant, mendosam esse litteram Hilarij; & ubi legitur, adoptatur, legendum esse, adoratur. Dixerat enim paulo ante, Ad sunt Magi; inuolutum pannis adorant: per Magos cunatum sordes adorantur, vagitus per angelorum diuina gaudia honorantur. Et infra: Aliud intelligitur, aliud videtur, infans vagit, laudantes angeli audiuntur, panni sordent, Deus adoratur, ita potestatis dignitas non amittitur, dum carnis humilitas adoratur, sic enim optime quadrat ratio, ostendit enim, maiestatem Christi non esse imminutam inter vagitus, &c. quandoquidem in ipsis adoratur. Et hæc lectio habetur in editione Parisiensi, anni 1544. Iuxta quam lectionem, illa particula, dum carnis humilitas adoratur, non est casualiter sumenda, dignitas enim Verbi sub carne latens, non ideo amissa non est, quia adoratur, sed ideo adoratur, quia amissa non est: non potest ergo illa particula reddere causam, sed signum, ut sensus sit, dum adoratur, id est, siquidem adoratur. Et solum videri, potest durum in hac lectione, quia illi particula in communi vsu, & latina proprietate non videtur illam significationem habere, est tamen nihilominus probabilis lectio & responsio. Sed non est alia contemnenda, quam habent recentiores codices, eamque esse antiquam & communem, constat ex D. Tho. & Scolasticis. Et potest reddere satis germanum sensum. Docet enim eo loco Hilarius, Verbi maiestatem non fuisse imminutam ob assumptionem nostræ naturæ, idque concludit ex his, quæ in Christi natiuitate acciderunt: nam infantulus in præsepe positus ab angelis prædicatur & laudatur, adoratur à Magis. Vnde concludit, ex humilitate carnis Verbo coniunctæ non fuisse Verbi maiestatem & potentiâ amissam: & hoc est, quod ait, Ita potestatis dignitas non amittitur dum, id est, quando, seu ex eo quod, carnis humilitas adoptatur, id est, assumitur. Hæc ergo verba Hilarij iuxta hanc lectionem, & alia Marij Victorini declarant, quod diximus habere gratiam vniionis respectu humanitatis aliquas proprietates & conditiones, in quibus cum adoptione conuenit, ratione quarum per translationem & metaphoram solet interdum adoptio vocari: præsertim ad significandum, humanitatem, gratiæ esse amantem, & assumptam à Verbo: in qua metaphora in eo sensu sumpta nullus est error, sed nobis cauenda est, tum quia, ut ostendimus, verè & propriè illa non est adoptio, tum etiam quia metaphora illa rarissime est vsitata, & potest esse occasio erroris. Et hoc solum probat testimonium Concilij Francofordi, ibi in contrarium citatum: distinguitur enim assumptio ab adoptione propriè sumpta; de qua hæretici loquebantur, contra quos Concilium illud loquitur, ut in superioribus visum est.

QVÆSTIO XXIV.

De prædestinatione Christi in quatuor articulos diuisa.

Deinde considerandum est de prædestinatione Christi.

Et circa hoc quaruntur quatuor.

Primo, *utrum Christus sit prædestinatus.*

Secundo, *utrum sit prædestinatus secundum quod homo.*

Tertio, *utrum eius prædestinatio sit exemplar nostra prædestinationis.*

Quarto, *utrum sit causa prædestinationis nostra.*

Supponenda sunt hoc loco, quæ de prædestinatione in comuni p. q. 23. doceri solent, & abstinendo ab alijs opinionibus, certum est prædestinationem vel supponere, vel includere actum intellectus, & voluntatis, supponit enim voluntatem efficacem Dei & dicit rationem mediorum, per quæ voluntas illa impleta est. Vnde quia voluntas est quasi radix totius præ-

destinationis, de illa semper loquimur, & in ea applicabimus doctrinam hanc de prædestinatione Christi.

ARTICVLVS I.

Utrum Christo conueniat prædestinatum esse.

Ad primum sic proceditur. Videtur quod Christus non conueniat prædestinatum esse. Terminus enim prædestinationis videtur esse adoptio filiorum, secundum illud Ephes. prædestinatus est filius adoptiuus. Sed Christo non conuenit esse filium adoptiuum, ut dictum est. Ergo Christo non conuenit prædestinatum esse.

2. Præterea, in Christo duo est considerare, scilicet naturam humanam & personam. Sed non potest dici, quod Christus sit prædestinatus ratione humanæ naturæ, quia hæc est falsa, humana natura est filius Dei. Similiter etiam non ratione personæ, quia illa persona non habet ex gratia quod sit filius Dei, sed ex natura, prædestinatio autem est gratia quæ sunt ex gratia: ut in prima parte dictum est. Ergo Christus non est prædestinatus filius Dei.

3. Præterea, sicut illud quod est factum non semper iura & illud quod est prædestinatum: eo quod prædestinatio antecessorem quandam importat. Sed quia Christus semper fuit Deus & filius Dei, non propriè dicitur quod homo ille sit factus filius Dei. Ergo pari ratione non debet dici, quod Christus prædestinatus sit filius Dei.

Sed contra est quod Apostolus dicit Romanor. primo, de

Christo loquens. Qui prædestinatus est filius Dei in virtute. Respondeo dicendum, quod sicut patet ex his, quæ in prima parte dicta sunt, prædestinatio propria accepta, est quædam diuina præordinatione ab æterno, de his quæ per gratiam dei sunt facienda in tempore. Est autem hoc in tempore factum per gratiâ vniionis à Deo, ut homo esset Deus & Deus esset homo. Nec potest dici, quod Deus ab æterno non præordinauit hoc se facturum in tempore: quia sequeretur, quod diuine mentis aliquid de nouo accideret. Et ideo oportet dicere, quod ipsa vniio naturarum in persona Christi cadat sub æterna dei prædestinatione: & ratione huius Christus dicitur esse prædestinatus.

Ad primum ergo dicendum, quod Apostolus ibi loquitur de prædestinatione, qua nos prædestinamur ut simus filij adoptiu.

Sicut autem Christus singulari modo prædictus est Dei filius naturalis: ita quodam singulari modo est prædestinatus.

Ad secundum dicendum, quod sicut dicitur in Glossa, ad Rom. x. quidam dixerunt prædestinationem intelligendam esse de natura, non de persona: quia scilicet humana natura facta est hæc gratia, ut vniuerus filio Dei in vniuerse persona. Sed secundum hoc, locutio Apostoli est impropria propter duo. Primo quidem ratione communi. Non enim diuina naturam alicuius prædestinari, sed ipsum suppositum: quia prædestinari est dirigi in salutem, quod quidem est suppositi agentis propter beatitudinis finem. Secundo ratione speciali: quia esse filium Dei non conuenit humanæ naturæ: est enim hæc falsa, humana natura est filius Dei: nisi forte quis velit sic exponere extorta expositione. Qui prædestinatus est filius Dei in virtute, id est, prædestinatus est, ut humana natura vniuerus filio Dei in persona. Relinquitur ergo, quod prædestinatio attribuitur personæ Christi: non quidem secundum se, vel secundum quod subsistit in diuina natura, sed secundum quod subsistit in humana natura. Vnde cum dixisset Apostolus, Qui factus est ei ex semine David secundum carnem, subiunxit. Qui prædestinatus est filius Dei in virtute, ut daret intelligere, quod secundum hoc quod est factus ex semine David secundum carnem, est prædestinatus filius Dei in virtute. Quamuis enim sit naturale illi personæ secundum se considerata, quod sit filius Dei in virtute: non tamen est ei naturale secundum humanam naturam, secundum quam hoc sibi conuenit per gratiam vniionis.